

**İŞLEME SANATININ ÇAĞDAŞ BİR
MALZEMESİ OLARAK SERAMİK
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

Özge Tan

Eskişehir 2019

İŞLEME SANATININ ÇAĞDAŞ BİR MALZEMESİ OLARAK SERAMİK

Özge Tan

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Seramik Anasanat Dalı

Danışman: Doktor Öğretim Üyesi Sadettin AYGÜN

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi

Güzel Sanatlar Enstitüsü

Mayıs 2019

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Özge TAN'ın "İşleme Sanatının Çağdaş Bir Malzemesi Olarak Seramik" başlıklı tezi 29 Mayıs 2019 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, **Seramik Anasanat Dalı Yüksek Lisans** tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Dr. Öğr. Üyesi Sadettin AYGÜN

.....

Üye : Doç. Ezgi Hakan VERDU MARTINEZ

.....

Üye : Doç. Elif AĞATEKİN

.....

Prof. Hayri ESMER
Anadolu Üniversitesi
Güzel Sanatlar Enstitüsü Müdürü

ÖZET

İŞLEME SANATININ ÇAĞDAŞ BİR MALZEMESİ OLARAK SERAMİK

Özge TAN

Seramik Anasanat Dalı

Anadolu Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Nisan 2019

Danışman: Doktor Öğretim Üyesi Sadettin Aygün

Tarih boyunca yolları zaman zaman kesişen, zaman zamansa keskin sınırlarla çizilen ‘sanat’ ve ‘el sanatları’ kavramları, 21. yüzyıla gelindiğinde, sanatın temel kuralı olan ‘yaratıcılık’ ile el sanatlarının bünyesinde barındırdığı ‘sayısız tekniğin’ çeşitli şekillerde bir araya gelmesiyle iç içe geçmiştir. Bugün yaratıcılık, malzeme, dil ve teknik bakımından sınır tanımamakta ve her malzeme, her dil ve her teknik, yaratıcılığın öznesi olabilmektedir.

Bir el sanatı/zanaat olarak görülen ‘işleme’, 19. yüzyıldan itibaren çeşitli etkenlerle birlikte geleneksellikten sıyrılmaya ve çağdaş sanat içerisinde kendine yer bulmaya başlamış, ilerleyen süreçte ise sanatsal ifade yolları ile malzeme ve teknik olanaklarını geliştirerek çağdaş sanatta kullanılan bir tekniğe dönüşmüştür.

Bu araştırma, evlerin içinde sessizce gelişen ve kadınlara özgü kabul edilen bir teknik olan işlemenin gelişim sürecini irdelemekte, işleme tekniklerinin çağdaş sanat içindeki kullanımına değinmekte ve özellikle seramik malzemenin, işleme sanatındaki kullanımını incelemektedir.

Anahtar Sözcükler: İşleme, İşleme Sanatı, Çağdaş Seramik Sanatı, Seramik malzeme.

ABSTRACT

CERAMICS AS A CONTEMPORARY MATERIAL IN THE ART OF EMBROIDERY

Özge TAN

Department of Ceramics

Anadolu University, Graduate School of Fine Arts, April 2019

Consultant: Assistant Professor Sadettin Aygün

The concepts of ‘art’ and ‘crafts’ whose paths have sometimes crossed or determined by certain boundaries throughout the history, have become intermingled in 21st century by getting ‘creativity’ as the main element of art and ‘numerous techniques’ as a part of crafts together in various ways. Today creativity has no limits in terms of materials, language and technique and each material, each language and each technique can be the subject of creativity.

‘Embroidery’ which is accepted as a craft, has abandoned the traditional through various factors since 19th century and started to find a place among contemporary arts, and become a technique used in contemporary art by improving the possibilities of material and technique via artistic expression in advancing period.

This study examines the development of art of embroidery, which is a technique that has developed in houses in silence and accepted as feminine; analyzes the use of embroidery techniques in contemporary art, and especially discusses the use of ceramics material in art of embroidery.

Key Words: Embroidery, Art of Embroidery, Contemporary Ceramics, Ceramics material.

ÖNSÖZ

Kardeşimi ve beni hayallerinin peşinden tutkuyla koşan iyi yürekli cesur çocuklar olarak yetiştiren canım babam Ahmet Tan ve canım annem Gülay Coşkun Tan'a hayatım boyunca hep yanımda oldukları için; kardeşim Ayşe Güneş Tan'a doğduğu günden beri hayattaki en iyi dostum olduğu için; Alper Yıldızlar'a inancı ve desteğiyle bu süreçte ve dışında beni hiç yalnız bırakmadığı için öncelikli teşekkür ederim.

Yazım ve uygulama sürecinde bana ve fikirlerime olan inancını daima hissettiren saygı değer tez danışmanım Doktor Öğretim Üyesi Sadettin Aygün'e çok değerli katkılarından ve desteğinden dolayı sonsuz teşekkür ederim. Uygulamaların gerçekleşmesinde yarattıkları çalışma ortamı, olanaklar ve anlayış için Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Seramik ve Cam Tasarımı Bölüm Başkanı Doçent Kadir Sevim'e, Doçent Elif Ağatekin'e, Doktor Öğretim Üyesi Mine Poyraz'a, Doktor Öğretim Üyesi Leyla Kubat'a ve çalışma arkadaşlarıma; bu tezin şüphesiz daha iyi bir tez olmasını sağlayan değerli jüri üyeleri ve çalışmam sırasında büyük veya küçük yardımlarını esirgemeyen herkese teşekkürü bir borç bilirim.

Tarih : 29.05.2019

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim.

Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

İmza

Öğrencinin Adı Soyadı

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
BAŞLIK SAYFASI	i
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	v
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ	vi
İÇİNDEKİLER	vii
GÖRSELLER DİZİNİ.....	ix
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. İŞLEME SANATI	2
1.1. Bir El Sanatı Olarak İşleme	2
1.2. İşleme Sanatının Çağdaş Sanatta Kullanılan Bir Teknik Haline	
Gelmesindeki Etkenler.....	12
1.2.1. Endüstri Devrimi	12
1.2.2. Arts and Crafts Hareketi	14
1.2.3. Bauhaus Okulu	17
1.2.4. Feminist Sanat	20
1.3. İşleme Sanatının Çağdaş Sanatta Kullanımı	28

İKİNCİ BÖLÜM

2. İŞLEME SANATININ ÇAĞDAŞ BİR MALZEMESİ OLARAK SERAMİK ..	67
2.1. İşlemeli Seramikler	71
2.2. Seramik İşleme	88

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. KİŞİSEL UYGULAMALAR	104
3.1. Bugün Gece Gözü Yaşlı Bir Tanrıçadır	107
3.2. İlkyaz Bugün Gözü Yaşlı Bir Tanrıçadır	110
3.3. Su Bugün Gözü Yaşlı Bir Tanrıçadır	112

3.4. Kış Bugün Gözü Yaşlı Bir Tanrıçadır	114
3.5. Batan Bi' Dünya Bu	115
3.6. Ben'in Bi'çok Hali	118
3.7. Seramik İşlemeli Ceket	120
3.8. Saklan	121
SONUÇ	123
KAYNAKÇA	125
ÖZGEÇMİŞ	

GÖRSELLER DİZİNİ

Sayfa

Görsel 1.1. İşlemeli İpek Kumaş, Çin Zhou Hanedanlığı, MÖ 4.-3. yy., Jingzhou Müzesi	4
Görsel 1.2. İşlemeli Bot, Pazırık Kurganı, Erken Demir Çağı, Hermitage Müzesi	5
Görsel 1.3. Moğolistan Noin-Ula Kurganında bulunan Hun Kağan portresi, MÖ 1. yy.	6
Görsel 1.4. Madalyon Biçimli İşleme, Mısır, MS 500-700, Victoria ve Albert Müzesi	6
Görsel 1.5. Hayvan Motifli İşleme, İran, MS 6-7.yy., Metropolitan Sanat Müzesi	7
Görsel 1.6. Ejderha Figürlü İşleme, Çin Liao Hanedanlığı, MS 907–1125, Metropolitan Sanat Müzesi	7
Görsel 1.7. Bayeux Gobleni’nden Detay. İngiltere, 11. yy., Bayeux Gobleni Müzesi ..	8
Görsel 1.8. İşlemeli kumaş, Selçuklu, 12. yy., Cleveland Sanat Müzesi	8
Görsel 1.9. Selanik Eptaphios’u Detay, Bizans, 14. yy., Bizans Kültür Müzesi	9
Görsel 1.10. Cem Sultan’ın Tılsımlı Gömleği, Osmanlı Dönemi, 16. yy. ilk çeyreği, Topkapı Sarayı	9
Görsel 1.11. Bir Çift Mokasen, Kanada, MS1780–1800, Victoria ve Albert Müzesi ...	10
Görsel 1.12. İşlemeli Ayna Çerçevesi, İngiltere, 17. yy., Metropolitan Sanat Müzesi...	11
Görsel 1.13. Kraliçe I. Elizabeth’e Ait İşlemeli Kitap Kılıfı, 1533-1603, Bodleian Kütüphanesi	11
Görsel 1.14. İlk Dikiş Makinesi, Elias Howe, 1846 (Solda), İlk Ayaklı Dikiş Makinesi, Isaac Singer, 1851 (Sağda)	13
Görsel 1.15. Orchard, May Morris tarafından tasarlanan, Theodosia Middlemore tarafından işlenen duvar örtüsü, 1894, İngiltere, Victoria ve Albert Müzesi	16
Görsel 1.16. William Morris tarafından tasarlanıp Mrs. Ada Phoebe Godman tarafından işlenen duvar örtüsü, 1877 – 1900, Victoria ve Albert Müzesi	17

Sayfa

Görsel 1.17. Bauhaus Dokuma Atölyesi, 1923	19
Görsel 1.18. Bauhaus İşlemesi, 1925	19
Görsel 1.19. Dinner Party, Judy Chicago, 1979, Brooklyn Müzesi	22
Görsel 1.20. Dinner Party, Dekorlu Tabaklar ve İşlemeli Örtülerden Detay, Judy Chicago, 1979, Brooklyn Müzesi	23
Görsel 1.21. Dinner Party, Rölyefli Tabaklar ve İşlemeli Örtülerden Detay, Judy Chicago, 1979, Brooklyn Müzesi	23
Görsel 1.22. Wonderland, Miriam Schapiro, 1983, Smithsonian Amerikan Sanatı Müzesi	25
Görsel 1.23. Wife is a Four Letter Word, Kate Walker, 1978	25
Görsel 1.24. In a Tin, Catherine Riley, 1980	26
Görsel 1.25. Everyone I Have Slept With 1963-1995, Tracey Emin, 1995	26
Görsel 1.26. Lessons From My Mother, Andrea Dezsö, 2006	27
Görsel 1.27. Raphaella in Her Winter Coat, Cayce Zavaglia, 36x77 cm, 2015	30
Görsel 1.28. Matt, Cayce Zavaglia, 46x74 cm, 2018	30
Görsel 1.29. Path, 2018 (Solda), Card Three: Play, 2016 (Sağda), Sophia Narrett.....	31
Görsel 1.30. Mrs. Mia Wallace (Solda), Iris (Sağda) Danielle Clough, 2016	31
Görsel 1.31. What A Rocket Serisinden Örnekler, Danielle Clough, 2016	32
Görsel 1.32. Ilia (Solda), Where The Wild Things Are (Sağda), Lisa Smirnova, 2016	32
Görsel 1.33. İşleme Portreler, Ezgi Pamir	33
Görsel 1.34. Underwater Portal, Magic Carpet Ride on a Pink Night, Celebration in the Forest, İrem Yazıcı.....	33
Görsel 1.35. Tiny Little Fables Serisinden Örnekler, Nonney Oddlokken, 2018	34
Görsel 1.36. Sleep Series, Maryam Ashkanian, 2016	34
Görsel 1.37. Healing Sutras Serisinden Örnekler, Erin Endicott, 2015	35

Sayfa

Görsel 1.38. Feminist Patchwork Serisinden Örnekler, Rosina Godwin, 2017	35
Görsel 1.39. Suspension 1, 40x110 cm, 2012 (Solda), Suspension 2, 85x60 cm, 2013(Sağda), Ana Teresa Barboza	36
Görsel 1.40. Ectomy, 70x33x15 cm, 2015 (Solda), Sal's Scar, 68x33x12 cm, 2017 (Sağda), Sally Hewett	37
Görsel 1.41. Frida, Anne Valérie Dupond, 2014	37
Görsel 1.42. Walt Whitman, Mark Twain ve Graham Bell, Anne Valérie Dupond, 2015	38
Görsel 1.43. Teapot and Lid, Jessica So Ren Tang, 7x4x4 cm, 2015	38
Görsel 1.44. Blue Willow Plate, Jessica So Ren Tang, Çap:11 cm, 2016	39
Görsel 1.45. Textile Moths Serisinden Örnekler, Yumi Okita, 2017	39
Görsel 1.46. Green Iguana (Solda), A Handsome Lobster (Sağda), Zhanna Vasilyeva, 2014	40
Görsel 1.47. Fragments Serisi, Detaylar, Lorenzo Nanni, 2001	40
Görsel 1.48. Fragments Serisi, Detaylar, Lorenzo Nanni, 2001	41
Görsel 1.49. Kill For Peace, Severija Inčirauskaitė-Kriaunevičienė, 2016	41
Görsel 1.50. With Love From, 2018, Between City And Country, 2008, Autumn Collection, 2005 Severija Inčirauskaitė-Kriaunevičienė	42
Görsel 1.51. İşlemelerle Kaplı Gündelik Nesneler, Ulla-Stina Wikander	42
Görsel 1.52. İşlemelerle Kaplı Gündelik Nesneler, Ulla-Stina Wikander	42
Görsel 1.53. Spider, Elena Stonaker, 2017	43
Görsel 1.54. Araf (Solda), Cennet (Sağda), CANAN, 2017	43
Görsel 1.55. Bloom Serisi, Jun Murakoshi, 2014	44
Görsel 1.56. Nested Intentions, Vanessa Yanow, 2013	44
Görsel 1.57. Full Tilt, Vanessa Yanow, 2014	45
Görsel 1.58. Emroidered Glass, Nico Kok, 60x60 cm, 1993	45

Sayfa

Görsel 1.59. Hard/Soft 2, Stefania Urist	46
Görsel 1.60. Ode à l'Oubli, Louise Bourgeois, 2004	47
Görsel 1.61. Ode à l'Oubli, Sayfalardan Detay, Louise Bourgeois, 2004	47
Görsel 1.62. Cockerel, Ann Khokhlova, 2012	48
Görsel 1.63. The Prime Russian Magazine, Ann Khokhlova, 2014	48
Görsel 1.64. Swatbook, Evelin Kasikov, 2016	49
Görsel 1.65. Swatbook, Sayfalardan Detay, Evelin Kasikov, 2016	49
Görsel 1.66. Means Sans, Ana Martins, 2017	50
Görsel 1.67. Means Sans, Ana Martins, 2017	50
Görsel 1.68. Aim To Misbehave, Maricor/Maricar, 42x42 cm, 2013	51
Görsel 1.69. Go Play, Maricor/Maricar, 2015	51
Görsel 1.70. Chad Gadya'nın Yapım Aşamalarından Kareler, Nina Paley, 2014	52
Görsel 1.71. Chad Gadya, Detay Kareler, Nina Paley, 2014	52
Görsel 1.72. Embroidered Zoetrop, Detaylar, Elliott Schultz, 2013	52
Görsel 1.73. Runaway, Detay Kareler, Aubrey Longley-Cook, 2010	53
Görsel 1.74. Runaway, Ön ve Arka Yüz Birlikte, Aubrey Longley-Cook, 2010	53
Görsel 1.75. A Woman's Work is Never Done, Eliza Bennett, 2012	54
Görsel 1.76. Horizontes Serisi'nden Örnekler, David Cata, 2017	54
Görsel 1.77. Xserie'den Örnekler, Jose Romussi	55
Görsel 1.78. Nicole, Bobby, Paula, Stacey Page, 2011	55
Görsel 1.79. Italy-Firenze, Frankfurt- Berg Eltz, Italy- Venezia, Australia-The Twelve Apostles, Teresa Lim	56
Görsel 1.80. The Mending Project, Beili Liu, 2011	56
Görsel 1.81. Harriet Riddell, İngiltere, 2017	57

Görsel 1.82. After All / Mending The Sky, Beili Liu, 2016	58
Görsel 1.83. Living Room, Amanda McCavour, 2011.....	58
Görsel 1.84. Pink Field, Blue Fog, Amanda McCavour 2017.....	59
Görsel 1.85. Raquel Rodrigo, İspanya, 2015	59
Görsel 1.86. Muhammad Ali (Solda), Child Labour Free (Sağda), Victoria Villasana, Londra, 2016	60
Görsel 1.87. Graffiti Embroidery, Coralie Bonnet	61
Görsel 1.88. Upfest, Borders and Boundaries, Trespass, Seed, Danielle Clough, 2016	61
Görsel 1.89. Go Big or Go Home, Ana Martins, 240x200cm, 2016	61
Görsel 1.90. Matriz, Ana Martins, 260x270 cm, 2018	62
Görsel 1.91. Switch-Over, Ana Martins, 200x500 cm, 2018	62
Görsel 1.92. Alexander McQueen imzalı elbise içinde Nicole Kidman, 2016	63
Görsel 1.93. Alexander McQueen, Sonbahar Koleksiyonu, 2017	63
Görsel 1.94. Elie Saab, İlkbahar Koleksiyonu, 2017	64
Görsel 1.95. Elie Saab, İlkbahar Koleksiyonu, 2017	64
Görsel 1.96. Nguyen Cong Tri, Sonbahar/Kış Koleksiyonu, 2017	65
Görsel 1.97. Nguyen Cong Tri, Sonbahar/Kış Koleksiyonu, 2017	65
Görsel 1.98. Giyilebilir Heykel, Elena Stonaker, 2014	66
Görsel 1.99. İşlemeli Maskeler, Damsel Frau (Magnhild Kennedy)	66
Görsel 2.1. Karanfil İşlemeli Bohça, Topkapı Sarayı Müzesi Koleksiyonu, 17. Yüzyılın İlk Yarısı (Solda), Karanfil, Sümbül, Gül, Bulut Motiflerinden Oluşan Kompozisyon, Sultan Ahmet Camii, 1617 (Sağda)	67
Görsel 2.2. Dekorlu Vazo, Frederick Hurten Rhead, 1914-1917	69
Görsel 2.3. Bauhaus Seramik Atölyesi, Almanya, 1920	70

Görsel 2.4. Otto Linding 1926, Theodor Bogler 1923, Walter Gropius 1965, Bauhaus, Almanya	70
Görsel 2.5. Il Desidero Originale, Camilla Marinoni, 35x35x195 cm, 2017	72
Görsel 2.6 Accoglienza, Camilla Marinoni, 15x15x22 cm, 2017	72
Görsel 2.7. Ceramic Tiles Embroidery, Coralie Bonnet, 2012	73
Görsel 2.8. Embroidered Tablecloth, Hella Jongerius, 80x120 cm, 1999	74
Görsel 2.9. Giant Prince, Hella Jongerius, 44x Ø 81 cm, 2000	74
Görsel 2.10. Triangles, Lindsay Aura Miller, 2012	75
Görsel 2.11. Embroidered Tea Set, Lindsay Aura Miller, 2013	75
Görsel 2.12. Ceramic Discs: Bongo Wild Heads, Magdalena Chojnacka	76
Görsel 2.13. İşlemeli Seramik Kase, Cath Ball, 17x17x6 cm	76
Görsel 2.14. İşlemeli Kaseler, Anna Westerlund	77
Görsel 2.15. İşlemeli Tabak, Beate Ingebretsen, 2013	77
Görsel 2.16. İsimsiz 195 (Solda), İsimsiz 181-182-183 (Sağda), Emily Barletta, 2017	78
Görsel 2.17. İsimsiz 193 (Solda), İsimsiz 192 (Sağda), Emily Barletta, 2017	78
Görsel 2.18. Panier Pence, Guillaume Delvigne ve Ionna Vautri, 17x12 cm, 2005	79
Görsel 2.19. Panier Pence, Guillaume Delvigne ve Ionna Vautri, 17x12 cm, 2005	79
Görsel 2.20. İşlemeli Duvar Tabakları, Bianca Bardas ve Alexandra Baciú	80
Görsel 2.21. İşlemeli Seramik Aydınlatma Elemanı, Bianca Bardas Alexandra Baciú.....	80
Görsel 2.22. İşlemeli Seramik Aydınlatma Elemanı, Bianca Bardas Alexandra Baciú	80
Görsel 2.23. Porselen ve İplik Vazolar, Katherine Wheeler, 2012	81
Görsel 2.24. İşlemeli Porselen Takılar, Katherine Wheeler, 2012	81
Görsel 2.25. İşlemeli Porselen Heykeller, Katherine Wheeler, 2012	82

Sayfa

Görsel 2.26. Gerçek, Burcu Öztürk Karabey, 24x22x2 cm, 2011	82
Görsel 2.27. İşleme Aplike Edilmiş Seramik Kutu, Beccy Ridsdel	83
Görsel 2.28. İşlemeli Fincan ve Tabak, Diem Chau	83
Görsel 2.29. İşlemeli Tabaklar, Diem Chau	83
Görsel 2.30. Le Fil, Christian Voltz	84
Görsel 2.31. Embroidered Ceramics, Maru Carranza, 2017	84
Görsel 2.32. Narrative Artefact 2, Michelle Taylor, 2012	85
Görsel 2.33. Narrative Artefact 1 (Solda), Narrative Artefact 3 (Sağda), Michelle Taylor, 2012	85
Görsel 2.34. Mending, Michelle Taylor, 2013	86
Görsel 2.35. Kintsugi Vase, Charlotte Bailey	87
Görsel 2.36. Hand-Stitch Perspectives, Harriet Lawton	87
Görsel 2.37. Patcwork Pottery, Testi Örnekleri, Zoe Hillyard.....	88
Görsel 2.38. Patcwork Pottery, Çanak Örnekleri, Zoe Hillyard	88
Görsel 2.39. Black Cross, 25x20x6 cm, İsimsiz, 45x40x6 cm, İsimsiz, 45x40x6 cm, Mariska Boschman Hilhorst	89
Görsel 2.40. Primitivas 1 (Solda), Primitivas 2 (Sağda), Lusesita, 2016	89
Görsel 2.41. El Abrazo, Lusesita, 2016	90
Görsel 2.42. Porselen Dokuma, Benedicte Vallet	90
Görsel 2.43. Porselen Üzerine Porselen İşleme, Benedicte Vallet	91
Görsel 2.44. Seramik işlemeli kumaş paneller, Nita Nathwani	91
Görsel 2.45. Seramik işlemeli kumaş paneller, Nita Nathwani	91
Görsel 2.46. Ceramic Weaving, Janelle Pietrzak ve Robert Dougherty, 2016	92
Görsel 2.47. Ceramic Weaving, Janelle Pietrzak ve Robert Dougherty, 2016	92
Görsel 2.48. Hard/Soft 1, Stefania Urist	93

Görsel 2.49. Hautsaus 3, 45x18x30 cm (Solda), Stalker 3, 20x30x45 cm (Sağda), Ursula Commandeur	93
Görsel 2.50. Weiße Lade, 20x35x70 cm (Solda), Growing, 20x30x65 cm (Sağda), Ursula Commandeur	94
Görsel 2.51. Porselen Battaniye, Fenella Elms, 2018	94
Görsel 2.52. Bridal Suite, Genel Görünüş, Kilimden ve Yatak Örtüsünden Detay, Lee Renninger	95
Görsel 2.53. Shag, Lee Renninger, 76x76x8 cm	95
Görsel 2.54. Fishtail, Lee Renninger, 152x152x152 cm	95
Görsel 2.55. Boho, Lee Renninger, 152x152x152cm	96
Görsel 2.56. Anima Koleksiyonundan Bir Örnek, Leandro Cano, 2013	96
Görsel 2.57. Anima Koleksiyonundan Bir Örnek, Leandro Cano, 2013	97
Görsel 2.58. Anima Koleksiyonundan Bir Örnek, Leandro Cano, 2013	97
Görsel 2.59. Seramik İşlemeli Elbise, Martin Lamothe ve Lusesita, 2011	98
Görsel 2.60. Seramik İşlemeli Elbise, Martin Lamothe ve Lusesita, 2011	98
Görsel 2.61. Deneysel Porselen Takı Koleksiyonu, Samy D., 2007	99
Görsel 2.62. Prosperity, Caroline Cheng, 200x200x5 cm, 2012	99
Görsel 2.63. Prosperity, Caroline Cheng, 2012	100
Görsel 2.64. Prosperity, Caroline Cheng, 200x200x5 cm, 2017	100
Görsel 2.65. Domino, Ana Gomez, 2011	100
Görsel 2.66. Classical, Song Periyoduna Ait Kırıklar, Li Xiaofeng, 2008	101
Görsel 2.67. Phoenix 2, Kırmızı Sıraltı Dekorlu Kırıklar, Li Xiaofeng, 2011	101
Görsel 2.68. Fission Time, Ming ve Qing Periyoduna ait kırıklar, Li Xiaofeng, 2018	102
Görsel 2.69. Moon Orchid, 2010 (Solda), Earthy Wings, 2007 (Sağda), Fiona Wong Lai Ching	102

Sayfa

Görsel 2.70. Mermaid, Fiona Wong Lai Ching, 122x76x10 cm, 2007	102
Görsel 2.71. Ezoterik Aşk, Ezgi Hakan Verdu Martinez, 2018	103
Görsel 2.72. Nadia'nın Kuşları, Ezgi Hakan Verdu Martinez, 2018	103
Görsel 3.1. Figürlere ait kalıplar ve şekillendirilmiş figürler, 2019	104
Görsel 3.2. Sır ve astar denemeleri (Solda), Sırlama sırasında (Sağda), 2019	105
Görsel 3.3. Sır üstü altın yaldız pişirimi sonrası, 2019	105
Görsel 3.4. İşleme aşamasından fotoğraflar, 2019	106
Görsel 3.5. Bugün Gece Gözü Yaşlı Bir Tanrıçadır, Şekillendirme aşamasından fotoğraflar, 2019	107
Görsel 3.6. Bugün Gece Gözü Yaşlı Bir Tanrıçadır, Sır ve astar denemeleri, 2019 ...	108
Görsel 3.7. Bugün Gece Gözü Yaşlı Bir Tanrıçadır, Bisküvi pişirimi sonrası fotoğraflar, 2019	108
Görsel 3.8. Bugün Gece Gözü Yaşlı Bir Tanrıçadır, 25x25x55cm, Serbest Şekillendirme, Özge Tan, 2019	109
Görsel 3.9. Bugün Gece Gözü Yaşlı Bir Tanrıçadır, İşlemelerden Detay, 25x25x55 cm, Serbest Şekillendirme, Özge Tan, 2019	109
Görsel 3.10. İlkyaz Bugün Gözü Yaşlı Bir Tanrıçadır, Şekillendirme aşamasından fotoğraflar, 2019	110
Görsel 3.11. İlkyaz Bugün Gözü Yaşlı Bir Tanrıçadır, İşleme aşamasından fotoğraf, 2019	110
Görsel 3.12. İlkyaz Bugün Gözü Yaşlı Bir Tanrıçadır, 40x45x32 cm, Serbest Şekillendirme, Özge Tan, 2019.....	111
Görsel 3.13. Su Bugün Gözü Yaşlı Bir Tanrıçadır, Şekillendirme aşamasından fotoğraflar, 2019	112
Görsel 3.14. Su Bugün Gözü Yaşlı Bir Tanrıçadır, İşleme aşamasından fotoğraf, 2019	112
Görsel 3.15. Su Bugün Gözü Yaşlı Bir Tanrıçadır, 33x50x33 cm, Serbest Şekillendirme, Özge Tan, 2019	113

Görsel 3.16. Su Bugün Gözü Yaşlı Bir Tanrıçadır, İşlemelerden Detay, 33x50x33 cm, Serbest Şekillendirme, Özge Tan, 2019	113
Görsel 3.17. Kış Bugün Gözü Yaşlı Bir Tanrıçadır, Şekillendirme aşamasından fotoğraflar, 2019	114
Görsel 3.18. Kış Bugün Gözü Yaşlı Bir Tanrıçadır, Sırlama aşamasından fotoğraf, 2019	114
Görsel 3.19. Kış Bugün Gözü Yaşlı Bir Tanrıçadır, 25x55x55cm, Serbest Şekillendirme, Özge Tan, 2019	115
Görsel 3.20. Batan Bi' Dünya Bu, Şekillendirme aşamasından fotoğraf, 2019	116
Görsel 3.21. Batan Bi' Dünya Bu, Astar denemeleri, 2019	116
Görsel 3.22. Batan Bi' Dünya Bu, İşleme aşamasından fotoğraflar, 2019	116
Görsel 3.23. Batan Bi' Dünya Bu, Serbest Şekillendirme, Özge Tan, 2019	117
Görsel 3.24. Ben'in Bi'çok Hali, Şekillendirilmiş, delikleri açılmış suratlar, 2019 ...	118
Görsel 3.25. Ben'in Bi'çok Hali, Siyah astarla dekor uygulaması sırasında, 2019	118
Görsel 3.26. Ben'in Bi'çok Hali, 100x100x6 cm, Serbest Şekillendirme, Özge Tan, 2019	119
Görsel 3.27. Ben'in Bi'çok Hali, İşlemelerden Detay, 100x100x6 cm, Serbest Şekillendirme, Özge Tan, 2019	119
Görsel 3.28. Seramik İşlemeli Ceket, Kalıpla Şekillendirme, Özge Tan, 2019	120
Görsel 3.29. Seramik İşlemeli Ceket, İşlemelerden Detay, Kalıpla Şekillendirme, Özge Tan, 2019	120
Görsel 3.30. Seramik İşlemeli Duvar Panosu, Kalıpla Şekillendirme, Özge Tan, 2019	121
Görsel 3.31. Seramik İşlemeli Duvar Panosu, Kalıpla Şekillendirme, Özge Tan, 2019	121

GİRİŞ

İnsan, varoluşundan bu yana düş gücünün dışavurumu için kendini ve etrafındaki nesneleri dönüştürerek, kendine özgü hale getirmiş ve bu yolla kendi tarihiyle birlikte sanatın ve el sanatlarının tarihini de yaratmıştır.

Gombrich, Sanatın Öyküsü'nün ilk bölümünde söze, “Dillerin nasıl doğduğunu bilmediğimiz gibi, sanatın da nasıl doğduğunu bilmiyoruz. Eğer tapınak ve ev inşası, resim ve heykel yapımı veya dokuma gibi etkinlikleri sanat olarak sayarsak, dünyada sanatçının bulunmadığı tek bir topluluk yoktur (2011, s. 39)” diye başlar.

Bir el sanatı olarak ortaya çıkan işleme sanatı motifleri hem form hem de renk gibi özellikleri aracılığıyla yüzyıllar boyu dünyanın neredeyse her yerinde çeşitli anlamlar taşımış ve özellikle kadınlar, tarih öncesi devirlerden bu yana, duygu, düşünce ve yaratıcılıklarını ifade etmek için bu tekniğe başvurmuşlardır. Bu anlamda işleme sanatı örnekleri, estetik boyutta taşıdıkları hassas içerik ve kumaşı dile getiren zengin teknikler aracılığıyla köklü ve güçlü bir ifade biçimi olarak önem taşımaktadır.

İşleme sanatı, 19. yüzyılın sonlarından itibaren geleneksel anlayıştan sıyrılmaya ve Endüstri Devrimi, Arts and Crafts Hareketi, Bauhaus Okulu ve özellikle Feminist Sanat gibi çeşitli etkenler aracılığıyla çağdaş sanat içerisinde kendine yavaş yavaş yer bulmaya başlamış, ilerleyen yıllarda hem sanatsal ifade yollarını hem de malzeme ve teknik olanaklarını geliştirerek bir hayli yol kat etmiş ve çağdaş sanatta kullanılan bir tekniğe dönüşmüştür. İşleme sanatı, çağdaş sanat dalları ile etkileşime geçerek melez sanat eserlerini doğurmuş, seramik malzeme de bu etkileşimden payını almıştır.

Araştırmanın ilk bölümünde, bir el sanatı olarak ortaya çıkan işleme sanatının tarihsel gelişimine yer verilmiş; söz konusu el sanatının çağdaş sanatta kullanılan bir tekniğe dönüşmesi süreci açıklanmaya ve işleme sanatının çağdaş sanattaki kullanımı, dünyanın pek çok farklı yerinden ve pek çok farklı disiplinden sanatçının işlemeli eserleri üzerinden örneklendirilmeye çalışılmıştır. Araştırmanın ikinci bölümü, işleme sanatında seramik malzemenin kullanımı üzerinde yoğunlaşırken; üçüncü bölümde, araştırmacının araştırma boyunca elde ettiği bilgiler ve görsel bellek ışığında ‘İşleme Sanatının Çağdaş Bir Malzemesi Olarak Seramik’ başlığı altında ürettiği kişisel uygulamaları yer almaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. İŞLEME SANATI

1.1. Bir El Sanatı Olarak İşleme

İnsan, kendini diğer canlılardan ayıran özelliği olan düşünme ve el becerisini kullanarak yüzyıllardan bu yana etrafındaki nesneleri kişiselleştirmiş, el sanatlarını yaratmıştır. Nesilden nesile aktararak gelişen el sanatlarıyla, dünyanın her yanında çoğu isimsiz, sayısız eser üretilmiştir.

El sanatları, dış etkenlerden korunma ve yaşam koşullarına uyum sağlama ihtiyaçlarından doğan, duygu ve düşüncelerle birlikte örf ve adetleri yansıtan, nesilden nesile aktarılan ve bu yolla gelişerek günümüze kadar varlığını koruyabilen bir sanat dalı olarak tanımlanabilir (Kahvecioğlu, 1994, s. 1). Barışta, (1988, s.7)'de, zaman zaman güzel sanatlar düzeyinde eserler verilen el sanatlarında, zanaatçının, ustanın, sanatçının amacının, günlük ve tören eşyaları yapmak, bu eşyaları süslemek, böylece kazanç sağlamanın yanı sıra tabiattaki güzellikleri yansıtmak, iç dünyalarını aktarmak ve bazı mesajlar vermek olduğuna değinir.

Küçük topluluklar halinde yaşayan kabilelerin yaşadıkları çevreden temin edebildikleri doğal malzemeleri kullanarak yarattıkları el sanatları ve süslemeler, bu toplulukların kültürlerine ait öğelerle birleşerek ve sembolik anlamlar yüklenerek günümüze ulaşmışlardır (Artun, 2009, s. 2).

Tarihte el sanatları aracılığıyla pek çok farklı formda vücut bulan süsleme, iğne ve ipliğin icadından bu yana kumaşları da süslemiş, kumaşlardaki süslemelerin çeşitliliği dokuma, örgü, dikiş tekniği, kumaş boyama ve işlemler ile sağlanırken, takı ve aksesuarlar aracılığıyla desteklenmiştir.

‘İşleme’, bir diğer adıyla ‘nakış’ dikişlerin kendi başına dekoratif bir özellik olarak kullanıldığı bir kumaş süsleme yöntemidir.

İşleme, dokuma (tekstil) alanındaki çeşitli bezeme teknikleri arasında iğne ya da tıgla, beyaz ve renkli iplik, ipek iplik ve altın, gümüş teller ve iplikler kullanılarak yün, keten, pamuk ya da ipekten yapılmış beyaz, renkli, kalın ve ince kumaşlar, bazen de deri üzerine yapılan ve çeşitli özellikleri bulunan bir süsleme sanatı dalıdır (Sürür, 2010, s. 13).

İşlemlerde kullanılan temel malzemeler ‘işlemeye zemin oluşturan malzemeler’ (kumaş vb.) ve ‘işlemeyi oluşturan malzemeler’ (a. iplikler / b. süsleme malzemeleri: kemik, değerli taşlar, deniz kabukları, tüyler, madeni paralar, ayna parçaları, pullar,

payetler, teneke parçaları, ahşap, metal, cam ve atıklar vb.) olarak iki başlık altında değerlendirilebilir.

İşlemelerde kullanılan yardımcı malzemeler ise, hazırlık sırasında kullanılan çeşitli kağıt, kalem ve makaslar, cetvel, mezura gibi ölçü araçları, kumaşın gergin olmasını sağlayan gergef, kasnak gibi çerçeveler ile işleme yaparken parmak uçlarını koruma amaçlı takılan yüksük vb. malzemelerdir (Köklü, 2002, s. 224).

İşleme sanatının tam olarak nerede ve nasıl ortaya çıktığı bir kesinlik kazanmamış olsa da bu konu ile ilgili çeşitli fikirler mevcuttur. Bunlardan biri, işlemenin dikiş ile birlikte ortaya çıktığıdır. Arseven, “İnsanlar dikiş dikmeye başladıkları zaman dikişle süsleme de yapmışlardır (1965, s.7)” derken, Dinçsoy ve Polak, (1963, s.1)’de tabiatta gördüğü güzel şeyleri kopya etme arzusunun insanları dekoratif dikişler bulmaya sevk etmiş olduğundan ve işlemenin bu sayede ortaya çıktığından söz eder.

İşleme, iki ayrı kumaşı birbirine ekleme yolu aranırken ortaya çıkmıştır. İki ayrı kumaş parçasının birbirine dekorasyon maksadıyla birleştirilmesi ‘dikişli süsleme’yi doğurmuştur. İşleme sanatını ortaya çıkaran sebeplerden biri de dikilen kumaşların kenarlarından atmasını önleyecek bir pekiştirmeye ihtiyaç duyulması olmuştur denilebilir (Sürür, 2010, s. 17).

Leslie (2007, s. 2)’ye göre ise, giysi ve kişisel eşyaların üzerine yapılan sembolik süslemelerin ortaya çıkışının altında yatan, tarih öncesi insanların, soğuk yerlere göç etmeleri nedeniyle vücutlarındaki dövme desenlerini, tabaklanmış deri ve kumaşlar üzerine uygulamaya başlaması olabilir.

Bilinen en eski işleme örnekleri, 1964’te Rusya’nın Cro-Magnon kentinde bulunmuştur. MÖ 30.000’lere tarihlenen ve bir avcıya ait olduğu düşünülen buluntular, el işlemleri ve fildişi boncuklarla yoğun bir şekilde süslenmiş giysi, botlar ve şapkadan oluşmaktadır. Sibirya’da bulunan MÖ 5000 yıllarına ait deri örnekleri ile Çin’de bulunan MÖ 3500 yıllarına ait ipek iplikler, kıymetli taşlar ve incilerle işlenmiş örnekler, işleme sanatı tarihinin ne denli eskiye dayandığını kanıtlar niteliktedir ([http-1](http://1)).

Catherine Amoroso Leslie, insanların kumaşları binlerce yıldır süslemekte olduğuna değinirken, işlemenin arkeolojik kanıtları olarak Batı Avrupa mağaralarında bulunan kemik iğneleri ile tohum boncukları işaret etmektedir (2007, s. 2).

Tarihi çok eskilere dayanan işleme sanatının mitolojide ve efsanelerde de sözü geçmektedir. İlyada efsanesinde Odeyeseus kılık değiştirerek Lykomede’nin evine gider ve bohçasındaki işlemleri gösterir. Mitolojide ise; Musa Peygamber kutsal sandığın örtüsünün işlemeli olmasını istediği için Nuh Peygamberin kızı Noema’nın gergefi bulduğundan bahsedilmektedir (Köklü, 2002, s. 1).

Zeus'un kızı, Yunan tanrıçası Athena, hünerli kadınların elinden çıkan işlemelerin, örgülerin, dokumaların koruyucu tanrıçası olarak bilinmektedir ve kilim dokuyan, nakış işleyen, örgüler ören kadınların, yeteneklerini Athena'dan aldığı söylenir. Aralarında geçen işleme yarışında Athena'yı yenilgiye uğratan Arakhne, bir tanrıçaya kafa tutmanın bedelini, sonsuza kadar ağ işleyen bir örümceğe dönüşerek öder.

İşleme, ortaya çıkışından itibaren dünyanın her yerinde ve her dönemde, külliyatına yeni eserler eklemeyi sürdürmüştür. İşlemeler, diğer el sanatları için de söylenebileceği gibi, ait oldukları toplumların kültürel değerleri, inançları, gelenekleri, yaşadıkları coğrafya, iklim ve etraflarında bulabildikleri malzemeler gibi değişkenlerle şekillendiği için ait oldukları topluma özgü karakter özellikleri göstermekte ve bu sebeple sanatsal, estetik değerlerinin yanı sıra insanlık tarihine ışık tutan tarihi belgeler olma özelliği ile de önem taşımaktadır.

Gerek günümüze ulaşmış tarihi işleme örneklerinden gerekse yazılı kaynaklardan anlaşılmaktadır ki işleme sanatı dünyanın pek çok bölgesinde pek çok topluluk tarafından benimsenmiş ve bu kültürlerdeki vazgeçilmez yerini almıştır. Efsane ve mitlerde sözü geçen işlemeler, Anadolu, Yunan, Roma, Bizans, Mısır, Mezopotamya, Sümer, Asur, İran, Hint, Uzakdoğu, Avrupa ve Amerika Medeniyetlerinde yüzyıllar boyu giysileri ve diğer kullanım eşyalarını, çeşitli renk ve motiflerle kişiselleştirmiştir. Temel ilmekler her toplumda aynı kalsa da yerel motifler, tasarımlar ve çalışma yöntemleri, toplumdan topluma çeşitlenmiştir (Ganderton, 2010, s. 6).

MÖ 4.-3. yüzyıllar arasına tarihlenen, ejderha, anka kuşu ve kaplan motifleriyle işlenmiş Çin, Zhou Hanedanlığına ait ipek kumaş, Jingzhou Müzesi Koleksiyonu'nda bulunmaktadır (http-2) (Görsel 1.1).

Görsel 1.1 İşlemeli İpek Kumaş, Çin Zhou Hanedanlığı, MÖ 4.-3. yy., Jingzhou Müzesi
Müzesi (<https://www.britannica.com/topic/silk/images-videos/media/544449/24374>, 16.01.2019)

Dini, mitolojik, arkeolojik ve sanat tarihiyle ilgili pek çok önemli eserin gün ışığına çıkarıldığı Altay dağlarının eteğindeki Pazırık Kurganı'nda bulunan örneklerden biri olan bot; deri, kumaş, kalay, altın ve cam boncuk gibi malzemelerin, işleme ve applike teknikleriyle bir araya gelerek oluşturduğu bir örnektir (Görsel 1.2).

Görsel 1.2. İşlemeli Bot, Pazırık Kurganı, Erken Demir Çağı, Hermitage Müzesi

(<http://www.heritagemuseum.org/wps/portal/hermitage/digitalcollection/25.+Archaeological+Artifacts/1127393/?lng=en>, 14.04.2018)

İşleme sanatı, dünyada olduğu kadar Türk toplumunda da tarihi eskilere dayanan ve yaygın şekilde kullanılan bir süsleme tekniğidir. “Eski Türk kavimleri arasında dolaşmış olan gezginler, işlemeli elbiselerden, çadırlardan ve diğer eşyalardan söz ederler (Salman, 2011, s. 166)”.

Türklerde işlemenin gelişmesinin en önemli nedenlerinden biri, işlemeli eşyaların değerli birer hediye olarak sunulması geleneği olarak görülmektedir. Ayrıca işlemenin gelişmesine, eskiden genç kızların çeyizlerinin büyük bir bölümünü el işlemeli çamaşırların oluşturması da çok yardımcı olmuştur (Arseven, 1973, s. 268).

Moğolistan'da bulunan Noin-Ula Kurganı, Hunlara ait pek çok kumaş örneğine, keçe üzerine yün iplikle yapılan işlemlere ve aplikelere ev sahipliği yapmıştır. MÖ 1. yüzyıla tarihlenen ipek işlemeli Hun Kağanı portresi, bu kurgandan elde edilen buluntular arasındadır. Bu portre, resimsel etkilere sahip olması ve tasvir özelliği bakımından dikkat çekmekte ve bu açıdan yorumlandığında hem sanatsal anlamda hem de tarihi açıdan önem teşkil etmektedir (Görsel 1.3).

Görsel 1.3. *Moğolistan Noin-Ula Kurganında bulunan Hun Kağan portresi, MÖ 1. yy.*
(Salman, 2011, s.11)

MS 500-700 yıllarında yapıldığı tahmin edilen, Mısır'da bulunmuş 19 cm çapındaki madalyon biçimli örnek, Victoria ve Albert Müzesi (Victoria and Albert Museum) Koleksiyonu'nda yer almaktadır. İşlemenin üzerinde resmedilen sahne, Meryem Ana'nın yaşamından iki bölümü temsil etmektedir: Melek Cebrail'in Duyurusu ve Selamlama. Bu işlemenin Mısır'daki Hristiyan mezhebine (Koptlara) ait olduğu düşünülmektedir ([http-3](http://collections.vam.ac.uk/item/O93162/roundel-unknown/)) (Görsel 1.4).

Görsel 1.4. *Madalyon Biçimli İşleme, Mısır, MS 500-700, Victoria ve Albert Müzesi*
(<http://collections.vam.ac.uk/item/O93162/roundel-unknown/>, 14.04.2018)

İran’da ortaya çıkan, MS 6.-7. yy.’lara ait keten üzerine pamuk ve yün iplikle işlenmiş 19.1 x 18 cm boyutlarındaki Sasani’lere ait hayvan motifli örnek, Metropolitan Sanat Müzesi (Metropolitan Museum of Art) Tekstil-Dokuma Koleksiyonu’nda yer almaktadır ([http-4](http://www.metmuseum.org/art/collection/search/328839)) (Görsel 1.5).

Görsel 1.5. Hayvan Motifli İşleme, İran, MS 6-7.yy., Metropolitan Sanat Müzesi
(<https://metmuseum.org/art/collection/search/328839>, 14.04.2018)

Çin, Liao Hanedanlığına ait MS 907–1125 tarihli ipek kumaş üzerine metalik ipliklerle işlenmiş örnekte ejderha figürü göze çarpmaktadır. 33 x 52 cm boyutlarındaki örnek, Metropolitan Sanat Müzesi Koleksiyonu’nda yer almaktadır (Görsel 1.6).

Görsel 1.6. Ejderha Figürlü İşleme, Çin Liao Hanedanlığı, MS 907–1125, Metropolitan Sanat Müzesi
(<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/70812>, 14.04.2018)

İngiliz işlemesine ait bugüne ulaşmış en eski örnek, Norman Savaşı'nı belgeleyen Bayeux Gobleni'dir (Görsel 1.7). Genişliği 50 cm, uzunluğu ise 7 metreye ulaşan Bayeux Gobleni, Fransa'da Bayeux Gobleni Müzesi (Bayeux Tapestry Museum) Koleksiyonu'nda yer almaktadır. Teknik olarak bir goblen değil, işleme olan bu sarma işi parçası, halihazırda çok gelişmiş olan işleme tekniklerinin birçok varyasyonunu ortaya koymaktadır (Leslie, 2007, s. 79).

Görsel 1.7. Bayeux Gobleni'nden detay. İngiltere, 11. yy., Bayeux Gobleni Müzesi

(<http://www.ancient-origins.net/artifacts-other-artifacts/nearly1000-years-old-bayeux-tapestry-epic-tale-and-medieval-masterpiece-020552?nopaging=1>, 15.04.2018)

Selçuklu İmparatorluğu döneminde İran ya da Irak'ta yapıldığı düşünülen 7 x 21 cm boyutlarındaki 12.yüzyıla ait işlemeli kumaş, ipek ve altın ipliklerle işlenmiştir ve bugün Cleveland Sanat Müzesi (Cleveland Museum Of Art) Koleksiyonu'nda yer alan örneklerden biridir (Görsel 1.8).

Görsel 1.8. İşlemeli kumaş, Selçuklu, 12. yy., Cleveland Sanat Müzesi

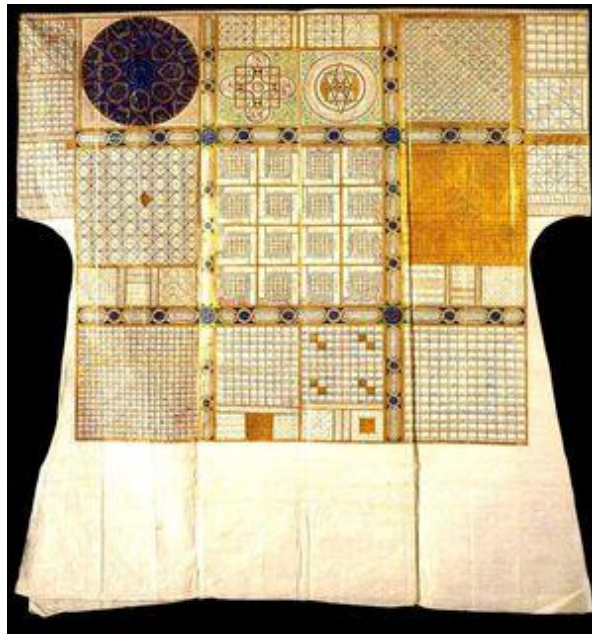
(<https://awalimofstormhold.wordpress.com/2016/06/26/four-seljuk-embroideries-in-the-cleveland-museum-of-art/>, 15.04.2018)

Bizans Dönemine ait en ilgi çekici örneklerden biri, 14.yüzyıla tarihlenen Selanik Eptaphiosu'dur ve eser Selanik'teki Bizans Kültür Müzesi (Museum of Byzantine Culture) Koleksiyonu'nda yer almaktadır (http-5) (Görsel 1.9).

Görsel 1.9. Selanik Eptaphios'u detay, Bizans, 14. yy., Bizans Kültür Müzesi
(<https://www.orthodoxartsjournal.org/rescuing-the-art-of-ecclesial-embroidery/>, 15.04.2018)

İşleme sanatına girebilecek örnekler arasına tılsımlı (sihirli) gömlekleri de sayabiliriz. Özellikle sultanların kötülüklerden, sihir ve büyüden korunmaları için, savaşta muvaffakiyet kazanmaları için yapılan ve içe giyilen bu gömleklerin pek çok örneği Topkapı Sarayı'nda mevcuttur. Kimler için yapıldığı bilinmeyen bu gömleklerden sadece iki tanesinin Cem Sultan'a ait olduğu bilinir (Salman, 2011, s. 178).

Görsel 1.10. Cem Sultan'ın Tılsımlı Gömleği, Osmanlı Dönemi, 16. yy.'ın ilk çeyreği, Topkapı Sarayı (Salman, 2011, s.179)

Orta Amerika Kızılderilileri, kirpi ve geyik gibi hayvanlardan elde ettikleri gerçek tüyleri kullanarak ‘tüy işi’ adıyla bilinen bir tür işleme üretmişlerdir ve 17.-18. yüzyıl Amerika işlemleri, Avrupa’da görülen işlemlere benzerlik göstermektedir (http-6). Siyah güderi üzerine boyanmış geyik ve kirpi tüyleri işlenmiş mokasenler, 1780-1800 tarihleri arasında Kanada’da yapılmıştır (Görsel 1.11).

Görsel 1.11. *Bir Çift Mokasen, Kanada, MS1780–1800, Victoria ve Albert Müzesi*
(<http://collections.vam.ac.uk/item/O316188/pair-of-moccasins-unknown/>, 18.01.2019)

İşlemlerin ev dekorasyonunda ve birçok kişisel eşyada da kullanıldığı çeşitli müzelerin koleksiyonlarında yer alan eserlerden anlaşılmaktadır. İşlemlerin kullanıldığı diğer alanlara örnek olarak, havlu kenarı, yastık kılıfı, yorgan ve örtüler gibi ev tekstil ürünleri; mobilyalar, ayna çerçevesi ve duvar resimleri gibi dekorasyon ürünleri ile çanta, kitap kılıfı, mektup kılıfı ve benzeri aksesuar ve kişisel kullanım ürünleri gösterilebilir.

Metropolitan Sanat Müzesi arşivinde yer alan ve 17. yüzyılda İngiltere’de yapılmış olan 60,3 x 49,5 cm boyutlarındaki ayna çerçevesi, üzerindeki işlemlerin üç boyutlu olması ve materyallerin yaratıcı kullanımı bakımından etkileyicidir. Dikkatle bakıldığında görülmektedir ki çerçeve üzerine işlenmiş tavus kuşunun kuyruk tüyleri gerçek kuş tüylerinden oluşmaktadır; gölü çevreleyen mağarada küçük kabuklar ve mercan parçaları; kostümlerin arasında gerçek dantel ve tohum incileri gibi ayrıntılar bulunmaktadır (Görsel 1.12).

Görse 1.12. İşlemeli Ayna Çerçevesi, İngiltere, 17. yy., Metropolitan Sanat Müzesi
(<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/229032>, 18.04.2018)

1533-1603 yılları arasına tarihlenen Kraliçe I. Elizabeth'e ait, mavi renkte ipek üzerine altın ve gümüş tellerle işlenmiş kitap kılıfı, Oxford Üniversitesi Bodleian Kütüphanesi'nde muhafaza edilmektedir ve işlemenin kişisel eşyada kullanımına bir örnek sayılabilir (Görse 1.13).

Görse 1.13. Kraliçe I. Elizabeth'e Ait İşlemeli Kitap Kılıfı, 1533-1603, Bodleian Kütüphanesi
(<https://genius.bodleian.ox.ac.uk/exhibits/browse/le-miroir-de-lame-pecheresse-the-mirror-of-the-sinful-soul/>, 25.04.2018)

1.2. İşleme Sanatının Çağdaş Sanatta Kullanılan Bir Teknik Haline Gelmesindeki Etkenler

Önceleri küçümsenen ve kadına özgü sanatlar olarak adlandırılan iğne işi tekniklerinin, çağdaş sanatta kullanılan bir teknik haline gelmesinde süreci daha dolaylı yoldan hazırlayan etkenler, Endüstri Devrimi, Endüstri Devrimi'nin beraberinde getirdiği tek tipleşmeye tepki olarak 1880'li yıllarda ortaya çıkan Arts and Crafts Hareketi ve takip eden süreçte 1919'da kurulan Bauhaus Okulu olurken, süreci doğrudan etkileyen, 1960'lar ve 70'lerde kadına özgü sanatlardan biri olarak görülen işlemeyi çağdaş ifade aracı olarak kullanan Feminist Sanatçılar aracılığıyla Feminist Sanat olmuştur.

1.2.1. Endüstri Devrimi

Dünyanın pek çok yerinde kumaşları süsleyen bir el sanatı olan işleme, insanlık tarihindeki kırılma noktalarından biri olan Endüstri Devrimi'yle birlikte, yüzyıllardır süregelen yolundan ilk defa sapmaya başlamıştır.

Endüstri Devrimi, 19. yüzyılın ikinci yarısında buhar makinasının icadı ile Batı Avrupa'da başlayıp dünyaya yayılarak devam etmiş, toplumsal ve ekonomik yapıda köklü değişikliklere yol açmıştır.

Endüstri Devrimi'nden sonra tümüyle yeni bir çehreye bürünmeye başlayan dünya hiç kuşkusuz, 19.yüzyılda tanık olduğumuz sanatsal değişimlerin başlıca nedenidir. Endüstriyel Kapitalizmin gelişimi kentlerin giderek büyüyüp gelişmesine yol açmış, yeni ulaşım iletişim araçlarını beraberinde getirmiş, bir önceki çağda hayal bile edilemeyecek yenilikler insan yaşamına bir yandan yeni kolaylıklar, öte yandan beklenmedik yan etkiler getirmiştir (Antmen, 2008a, s. 18).

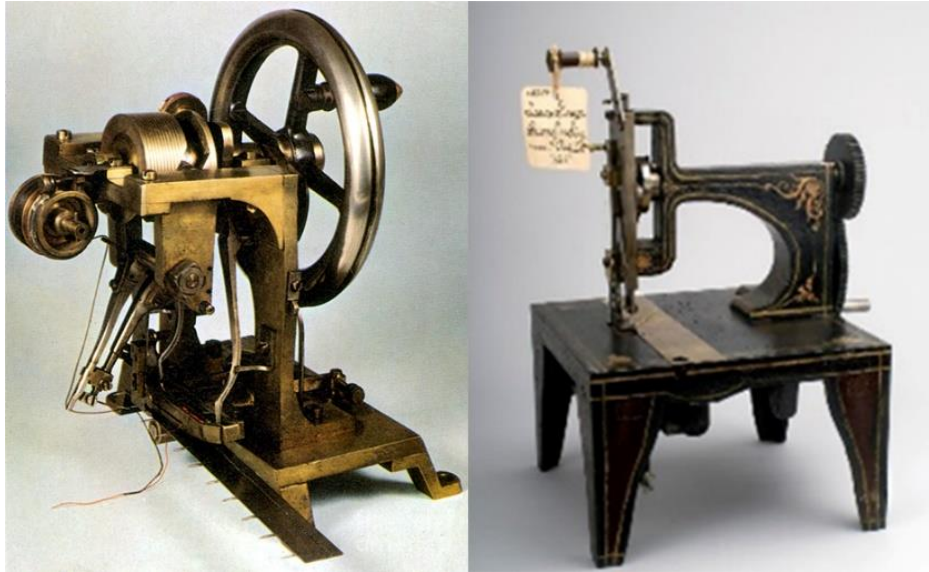
Endüstri Devrimi, üretim biçiminde değişimi, üretim biçimindeki değişim ise yaşam tarzında değişimi beraberinde getirmiştir. Mekanik üretimle birlikte geleneksel el işçiliği kökünden sarsılmış, küçük çapta atölyelerin yerini büyük fabrikalar almış, kentler genişleyip karmaşıklaşmış, belirgin bir nüfus artışı meydana gelmiş, ortaya çıkan yeni çalışma ilişkileri, insan emeğinin değersizleşmesine ve sömürülmesine, ağır çalışma koşullarına neden olmuş, yeni üretim-tüketim ilişkileri yeni toplumsal sınıf ayrımlarını ortaya çıkarmıştır.

Endüstrileşme, giyinme biçimlerini hem endüstrileşmenin sonuçlarından biri olarak doğan yeni zaman anlayışının, sosyal ve ekonomik yansımalarının yarattığı değişimler bakımından, hem de endüstrileşmenin giyecek üretimine getirdiği yeni üretim olanakları bakımından etkilemiştir.

Giyinme, yeni çalışma ilişkileri ve sınırları keskinleşen toplumsal sınıflarla birlikte değişerek toplumsal statünün ve cinsiyetin en belirgin göstergelerinden biri olma özelliğini iyiden iyiye göze çarpar hale getirmiştir.

Önceleri el işçiliğiyle üretilen ürünler bu dönemde endüstriyel yöntemlerle üretilmeye başlanmıştır. Kumaş üretimindeki dokuma, renklendirme, baskı ve süsleme gibi aşamalar makineler yardımıyla kumaş ve giyeceklerin daha kısa sürede ve çok miktarda üretilmesini sağlamış, giyim üretimindeki endüstrileşmeden iyice söz edilebilir hale gelmiştir.

1846'da dikiş makinesinin (Elias Howe) ve 1851'de ayaklı dikiş makinesinin (Isaac Singer) icadı, 1900'lü yıllardan başlayarak gelişmiş endüstri makinelerinin kullanımı ile giyimi bir endüstri dalı haline getirmiş, böylelikle zamandan, işçilikten ve kumaştan ekonomi sağlanmış, kısa sürede, çok sayıda, düşük maliyet ve yüksek kalitede giysi üretimine geçilmiştir (Bilgen, 2002, s. 24).

Görsel 1.14. İlk Dikiş Makinesi, Elias Howe, 1846 (Solda), İlk Ayaklı Dikiş Makinesi, Isaac Singer, 1851 (Sağda) (http://americanhistory.si.edu/collections/search/object/nmah_1071133, 22.05.2018)

Endüstri Devrimi sonrası yaşanan makineleşme; işleme tekniklerinde gelişmelere neden olmuş, başlangıcında elle yapılan işlemler, önce dikiş makinesinde elle, bugün ise dijital ortamda hazırlanan görüntülerin bilgisayar destekli yazılımlar sayesinde istenilen yüzeye işleyebilen robotlar sayesinde daha önce hayal edilemeyecek bir hızla aktarılabilir bir hale gelmesine neden olmuştur. İşleme, Endüstri Devrimi sonucu ortaya çıkan toplumsal değişikliklerden de etkilenmiş, artık eskisi kadar otoriterce kızlara öğretilen bir uğraş olmaktan uzaklaşmıştır (Ağatekin, 2016, s. 239).

Carolyn E. Packer, (2010, s. 8)’de sanatçıların, eleştirmenlerin ve tarihçilerin, sanatı hiyerarşi oluşturan bir değerler sistemine çevirdiğinden ve bu hiyerarşide resim ve heykel gibi alanların belirli bir statüye sahip oldukları düşünülürken, süsleme veya fayda amaçlı hizmet eden diğer sanat biçimlerinin ‘dekoratif’ ya da ‘daha az sanat’ gibi adlandırmalarla daha az kültürel bir alana taşındığından söz etmektedir. Bir süsleme sanatı alanı olan işlemenin de uzun süre bu dışlanmaya maruz kaldığı söylenebilir.

Endüstri Devrimi’yle değişen dünya ve değişen düşünce yapısı, sanattaki köklü değişimlerin yolunu açmıştır. Yenilik üzerindeki bu vurgu, standartları ve sınırları yeniden tanımlamayı gerektirmiş, sanatı ve sanatçıyı yeni bir dil arayışına sürüklemiştir. Bu anlayış ‘sanat’ ve ‘yaşam’, ‘yüksek’ ve ‘düşük’ sanat arasındaki sınırları silmeyi, toplumda genel olarak bir değerler eleştirisi yapmayı gerektirmiştir.

Her ne kadar güzel sanatlar sistemi 19.yüzyılın başlarından bu yana Avrupa ve Amerika kültürünü egemenliği altına alsada aynı dönem içinde kimi sanatçı ve eleştirmenler bu sistemin temel kutuplaşmaları olan sanat ve zanaat, sanatçı ve zanaatçı, estetik ve fayda gibi karşıtlıklara direnmişlerdir (Shiner, 2010, s. 25).

Keith Cummings, (2011, s. 13)’te, seri üretilen ucuz fiyatlı günlük eşyaların üretiminde makinelerin geleneksel el sanatı üretiminin yerini almasından sonra ustalığa güdümlü becerilerin toplumun hoşgörüsüne bırakılarak yok olma tehdidi altına girdiğinden, fakat üreticiler ve tüketicilerin el yapımı ürünlerin önemini işaret etmesiyle Endüstri Devrimi’nin ardından el sanatlarının saygınlığı ve etkinliğinin paradoksal olarak önemli ölçüde artmış ve artmakta olduğundan söz etmektedir.

Endüstri Devrimi, işleme sanatını hem endüstrileşmenin getirdiği yeni teknik olanaklar bakımından, hem de endüstrileşmenin sonucu olarak ortaya çıkan yeni değerler sisteminde el sanatlarının değerinin artması bakımından etkilemiştir.

1.2.2. Arts and Crafts Hareketi

Endüstrileşmenin getirdiği hızlı üretim anlayışı tek tipleşmeye neden olmuş, özgünlük ve estetik kaygı ortadan kalkmıştır. Bu nedenle William Morris, Endüstri Devrimi’ni insanlığın başına gelmiş en büyük felaket olarak yorumlamış ve “sanat eğitiminin değişmesini, yeni gereksinimler için yeni sanat eğitimi verilmesini, sanatın günlük yaşamın bir parçası olmasını (Şahin, 1995, s. 13)” savunmuştur. John Ruskin ise, “üretimin ve makineleşmenin geleneksel zanaatçılığı ve el işçiliğini yok ettiğini

savunarak her türlü eşyaya kişiliğini kaybettirdiğini ileri sürmüştür (Karaören, 1997, s. 143)”.

Tepkileri üzerine çeken bu tek tipleşme, Ruskin ve Morris’in öncülüğünü üstlendiği Arts and Crafts Hareketi ve daha sonrasında Walter Gropius’un öncülüğünde kurulan Bauhaus Okulu gibi oluşumların ortaya çıkmasını ve el sanatlarının böylece tekrar değer kazanmasını sağlamıştır.

Endüstrinin hızla gelişimi, endüstriyel tasarıma gereksinimi de büyük boyutta gündeme getirmiştir. Bu gereksinimle birlikte okullara sanat dersi girer ve İngiltere’de “Arts and Crafts” hareketini doğurur. Yeni gereksinimler için yeni sanat eğitiminin verilerek, günlük yaşamın bir parçası olması gerektiği görüşünü savunan Arts and Crafts Hareketinin bir sonucu olarak İngiltere’de “Uygulamalı Güzel Sanatlar Eğitimi” veren okullar açılmıştır (Dilmaç, 2015, s. 15).

1880’li yıllarda William Morris ve John Ruskin öncülüğünde İngiltere’de ortaya çıkan Arts and Crafts Hareketi, üretime el işçiliğini dahil ederek, el sanatlarını yeniden canlandırma çağrısında bulunmuş, sanatla el sanatlarını birleştirmeyi amaçlamıştır. Gündelik hayatta kullanılabilecek güzel, iyi yapılmış nesneler yaratmanın önemine güçlü bir şekilde inanmış, üretenin (usta ya da tasarımcı) hem ürünüyle hem de alıcısıyla bağlantıda kalmasına izin verecek biçimdeki üretimden yana olmuşlardır. İşçi sınıfını, yalnızca tekrar eden görevlere odaklanmış bir iş gününün sıkıntısı içinden kurtarıp, baştan sona yaratıcı süreçle doğrudan etkileşime girecekleri ve böylelikle keyif alacakları el sanatları temelli üretime yöneltmeyi ve dolayısıyla küçük ölçekli atölyelere dayanan bir üretim sistemine dönüşü savunmuşlardır.

Arts and Crafts Hareketi’nin doğuşu, üretilen ürünlerin nasıl yapıldığına dayanan değerler sisteminde bir değişimin başlangıcını işaret etmiş, bu durum sadece endüstrileşmenin zarar verici etkilerine değil, aynı zamanda dekoratif sanatların nispeten düşük durumuna da bir tepki olarak ortaya çıkmış ve Arts and Crafts Hareketi, geniş bir yelpazede ürünlerin tasarımını ve üretimini yenilemiştir.

Arts and Crafts Topluluğu, ilk yıllık sergisini 1888’de, seramik, tekstil, metal işçiliği ve mobilya dahil olmak üzere el sanatlarının hem toplumsal hem de entelektüel statülerinin yükseltilmesine yardımcı olacağını düşündüğü çalışma örneklerini izleyiciyle buluşturmuştur (<http://www.artsandcrafts.org>).

19. Yüzyılın sonları ile 20. yüzyılın başları arasında, Arts and Crafts Topluluğu kadın kıyafetleri, aksesuarları ve mücevherleri için bir dizi çarpıcı tasarım üretmiş, aynı

zamanda el sanatı temelli sanayilerin sürekliliğini desteklemiş ve Giysi Reformu Hareketi'nin gelişimini desteklemişlerdir.

İşleme sanatı, William Morris'in ticari kullanım için uyarladığı ilk tekstil tekniği olmakla birlikte Arts and Crafts Topluluğu tarafından coşkuyla teşvik edilen bir el sanatı-tabanlı tekniktir. İşlemeler, çoğunlukla duvar örtüleri olmak üzere iç mekan tasarımlarında dekoratif bir öge olarak kullanılmak üzere yapılmıştır. Morris'in 'kendin yap' kitleri tarafından popüler hale getirilen işleme, çoğunlukla kadınlar tarafından tasarlanmış ve yapılmıştır. Sanatta kadınlara yönelik tutumların değiştiği bir dönemde, birçok kadın sanatçı böylece kendine yer bulma fırsatını yakalamıştır (http-8).

Victoria ve Albert Müzesi Tekstil Koleksiyonu'ndaki işlemeler göz önünde bulundurulduğunda William Morris ve kızı May Morris'in tekstil tasarımında etkin rol oynamış oldukları söylenebilir. Koleksiyon'da bulunan, May Morris tarafından tasarlanmış örtü 1894'te Theodosia Middlemore tarafından işlenmiştir (Görsel 1.15). Aynı koleksiyonda yer alan bir diğer eser, William Morris tarafından tasarlanıp Mrs. Ada Phoebe Godman tarafından işlenmiştir ve 1877–1900 yılları arasına tarihlenmektedir (Görsel 1.16).

Görsel 1.15. *Orchard*, May Morris tarafından tasarlanan, Theodosia Middlemore tarafından işlenen duvar örtüsü, 1894, İngiltere, Victoria ve Albert Müzesi
(<https://www.vam.ac.uk/articles/william-morris-and-the-va>, 19.01.2019)

Görsel 1.16. *William Morris tarafından tasarlanıp Mrs. Ada Phoebe Godman tarafından işlenen duvar örtüsü, 1877 – 1900, Victoria ve Albert Müzesi*
(<https://www.vam.ac.uk/articles/william-morris-and-the-va>, 19.01.2019)

Görsel örneklerden de anlaşılacağı üzere Morris, 19.yüzyılın ortalarından beri moda olan egzotik çiçekleri içeren doğal motifleri (duvar kağıdından giysiye kadar) pek çok tasarımda kullanmış ve hareketin diğer üyelerinin de bu anlamda Morris'in izinden gitmesi, doğal motifleri Arts and Crafts Hareketi'nin belirgin özelliklerinden biri haline getirmiştir. Arts and Crafts Hareketi, işleme sanatını, sanat ve el sanatları/zanaat arasındaki keskin sınırları silmesi ve önceleri değersiz görülen el sanatlarını, endüstrileşmeye tepki olarak ortaya çıkan yeni bir anlayışla, hayatın içine entegre etmesi bakımından etkilemiştir.

1.2.3. Bauhaus Okulu

Bauhaus Okulu'nun işleme sanatına etkisi, Arts and Crafts Hareketi'nin devamı niteliğinde, aynı doğrultuda, tekstil sanatları ve el sanatlarına etkisi bakımından olmuştur.

Arts and Crafts Hareketi'ndeki, malzemeye sadık kalma, işlevsel nesneleri güzel yapma, tasarımın işleve uygun olması gibi ilkeler, sonraki nesiller tarafından yalnızca sanat ve el sanatlarını değil, sanat, el sanatları ve endüstriyi birleştirme adına uyarlanarak uygulanmıştır (Dilmaç, 2015, s. 15). Bauhaus Okulu, bu anlamda iyi bir örnek teşkil etmektedir.

20. Yüzyıldan itibaren iyiden iyiye yükselen endüstrileşme beraberinde modernizmi getirmiştir.

Yeni bir dünyanın inşasını bir gereklilik olarak gören bu sanatçılar, giderek tasarıma yöneldikleri bir süreç içinde sanatı alışlagelmiş işlevinin dışında, toplumsal bir zeminde anlam ifade etmesi gereken bir olgu olarak düşünmeye başlamışlardır. Her şeyden önce işlevselliğe önem veren bu yeni yaklaşımlar, sanat olgusunun felsefesi ve terminolojisinde temelden bir değişim öngörmüştür (Antmen, 2008a, s. 103).

Bauhaus, mimar Walter Gropius tarafından 1919 yılında Almanya’da kurulan bir sanat okuludur. Bauhaus Okulu, mimarlık, resim ve heykel gibi üç ana sanat dalı altında, tekstil, seramik, metal işçiliği, marangozluk, vitray, duvar resmi, sahne tasarımı ve dekorasyonu, tiyatro ve grafik tasarım atölyeleriyle pek çok dalda eğitim vermiştir. Disiplinlerarası yenilenme için oldukça verimli olan okul, el sanatları, sanat ve endüstriyi bir arada var etmeyi amaçlamıştır.

Gönülkırılmaz, Gropius’un sanat ve zanaat hakkındaki görüşlerini şu şekilde aktarır:

Sanat öğrenilmez, o yaratıcı bir kuvvettir; öğrenilen tekniklerdir. Sanat bütün metotların üstündedir. Yalnız el sanatlarını öğretebiliriz. Bu bakımdan mimar, heykeltıraş ve ressam olacak öğrenciler, yaratıcı özlerini geliştirmeleri için atölyelerde el sanatlarının tekniklerini öğreneceklerdir... Sanatla birleşen makine ruhsuzluktan, sanatkâr da gayesizlikten kurtulur. Bu suretle sanat sosyal bir değer kazanır, bir din gibi kutsallaşır (2012, s. 56).

Bauhaus, sanat eğitimi kurumu olarak 1919’dan 1933’e kadar kısa bir süre varlık göstermesine rağmen dünyayı derinden etkilemiştir ve bugün dünyada ve Türkiye’de güzel sanatlar eğitimi veren pek çok okul Bauhaus ekolünü benimsemiştir.

Bu ekole göre, tüm sanatlar bir çatı altında toplanıyordu. Resim, grafik, heykel, seramik, tekstil, vitray, ahşap ve metal üç boyutlu objelerin yapımı ve diğer çalışmalarla bir bütünlük içindeydi. Bu okul, endüstriye geçişte ürünlerin yozlaşmasını önliyordu. Yalnız sanatçı olacaklar için değil, bütün halkın eğitimden geçmesi gerektiğine inanıyorlardı. Bu nedenle ilk ve orta öğretimde sanat eğitimi önemli bir yer alıyordu (Tonguç’tan aktaran Ülkü, 2008, s. 40).

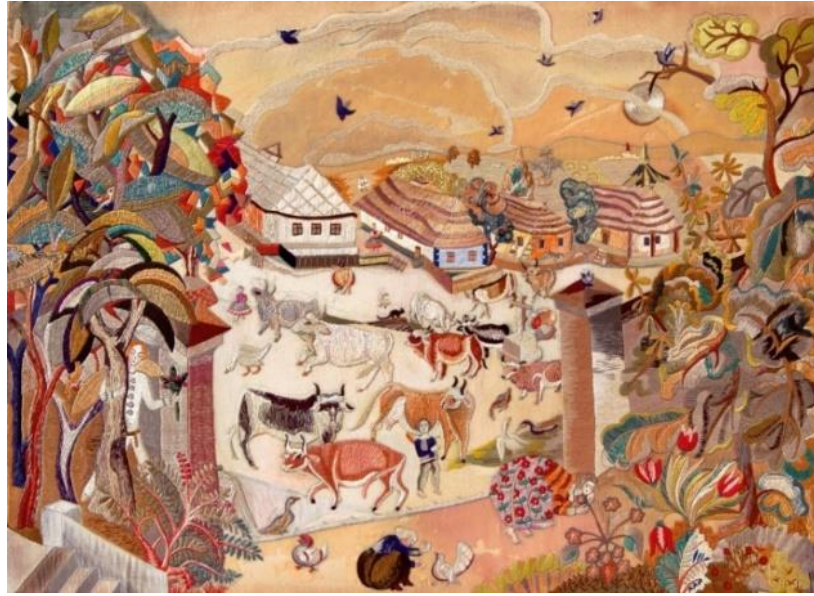
Bauhaus Dokuma Atölyeleri, sanatı ve estetik olanı tekstille buluşturarak tekstil tasarımı tarihinde önemli bir dönüm noktası oluşturmuştur. Geleneksel dokuma tezgahından endüstriyel dokuma tekniklerine yönelen atölyeler, Bauhaus kumaşlarının üretimini başlatmıştır (Görsel 1.17). “Arts and Crafts Hareketi’yle temelleri atılmaya başlanan sonrasında Bauhaus Okulu’nda sanat ve zanaatı buluşturan tekstilde tasarım kavramı, günümüz tekstil endüstrisini ve sanatını yaratmıştır (Yaşar, 2016, s. 6)”. “Modern tekstil tasarımı süreci, sanatla teknolojiyi birlikte ele alan Bauhaus dokumacıları tarafından başlatılmıştır (Akboşancı, 2012, s. 9)” (Görsel 1.18).

Görsel 1.17. *Bauhaus Dokuma Atölyesi, 1923*

(<https://www.bauhaus100.de/en/past/teaching/workshops/weaving/>, 12.10.2018)

Başlangıçta Bauhaus'ta bazı deneysel, resimsel dokumalar yapılırsa da 1925'ten sonraki çalışmalarda, liflere, zanaata, tekstillerin fonksiyonelliğine ve sanatın temel özelliklerine vurgu yapılmıştı. Amerika'ya göç etmiş Bauhaus eğitmenlerine göre dokuma ve tekstiller temel tasarım elemanlarıyla fonksiyonelliğin birleştiği bir yapıda yeniden geliştirilmeliydiler (Yaşar, 2016, s. 6).

Görsel 1.18. *Bauhaus İşlemesi, 1925*

(<http://www.hali.com/wp-content/uploads/2013/05/Esther-Fitzgerald-Arare-Bauhaus-embroidery.-Attributed-to-Friedel-Dicker-and-possibly-worked-by-Alice-Nattare-Germany-1925-@OIAAF.jpg>, 12.12.2018)

1933 yılında siyasal baskılar nedeniyle kapanan Bauhaus Okulu, tüm dünyadaki sanat anlayışıyla birlikte işleme sanatını, temel tasarım öğelerinin önemli ölçüde yer aldığı fonksiyonel ürünler için kullanılması ve değerler sistemi içindeki yerini yükseltmesi bakımından etkilemiştir.

1.2.4. Feminist Sanat

Kadınların değeri düşük sayılan işlemleri, Arts and Crafts Hareketi ve Bauhaus Okulu aracılığıyla ilk adımlarını atmış, Feminist Sanatla birlikte ise tam anlamıyla çağdaş sanat içindeki varlığını hissettirmeye başlamıştır.

1960’lardan itibaren ABD’de bir grup feminist sanatçı, sanat tarihçisi ve sanat eleştirmeni, kadının sanatta, sanat tarihinde, sanat kurumlarında ve müzelerde yeterince ve doğru temsil edilmemesine, hatta çoğu zaman tümüyle dışlanmasına karşı bir mücadele başlattılar. Bu mücadelenin bilincinde ve tarafında olan bütün sanatçıların üretimlerini, Feminist Sanat başlığı altında değerlendirmek mümkündür (Antmen, 2008a, s. 239).

John Berger, Görme Biçimleri’nde ‘‘Kadınlar erkeklerden çok değişik bir biçimde gösterilir -dışının erkekten başka olmasından gelen bir şey değildir bu- ‘ideal’ seyircinin her zaman erkek olarak kabul edilmesinden, kadın imgesinin onun gururunu okşamak amacıyla düzenlenmesindendir (2016, s. 64)’’sözleriyle kadın bedeninin sanatta arzu nesnesi olarak sunulmasına değinmiştir. Feminist sanatçılar, tam da Berger’in sözünü ettiği duruma tepki olarak, kadın bedenini, yüzyıllardır alışlagelmiş ele alınış biçiminden, erkek bakış açısıyla üretilmiş olanlarının yerine, kadın bakış açısıyla üretilmiş kadın bedenlerini koyarak kurtarmış, kendi bedenleri üzerindeki hakları geri almışlardır.

1971’de Judy Chicago ve Miriam Shapironun Kaliforniya Sanat Enstitüsü (California Enstitute of the Arts) bünyesinde Feminist Sanat Programına başlamaları ve Linda Nochlin’in ‘Why Have There Been No Great Women Artists?- Neden Hiç Büyük Kadın Sanatçı Yok?’ isimli denemesinin ARTNews dergisinde yayımlanması gibi oldukça etkili ilk adımlarla hız kazanan Feminist Sanat; 1972’de Valie Export’un ‘Women’s Art: A Manifesto’yu kaleme alması, 1973’te kadın sanatçıların eserlerine yer vermeyen galerileri protesto amacıyla ‘Women in the Arts’ın kurulması, 1976’da ‘Art Journal’ın bir sayısını baştan sona tamamen kadın sanatçılara ayırması, 1977’de ‘Heresies’ (ABD), 1979’da ‘f/m’ (İngiltere) isimli feminist dergilerin yayın hayatına katılması, 1987’de Washington, DC’de Ulusal Kadın Sanatları Müzesinin (National Museum of Women Arts) kurulması ve 1989’da Guerrilla Girls’ün New York sanat

galerilerinde temsil edilen bütün sanatçılar arasında kadın sanatçıların oranının %16 olduğunu ortaya koyan bir araştırmayı duyurması gibi önemli adımlarla devam etmiştir (Melick, 2015, s. 42).

Tarihsel olarak örgü, dikiş, nakış, tığ işi ve kırkyama gibi kadın sanatları geleneksel el sanatları olarak tanımlanmış ve kadınlar da sanatları da güzel sanatların rekabetçi ve kavramsal dünyasına kabul edilmemişlerdir çünkü yaptıkları iş, erkek egemen sanat dünyası tarafından dışlanmış, değeri düşük kabul edilmiştir (Packer, 2010, s. 7).

Feminist sanatçılar genellikle kadın cinsiyetine bağlı olan alternatif materyalleri ve erkeklerin sahip olmadığı deneyimleri sahiplenerek kadına özgü kabul edilen sanatlar, performans ve video gibi etkinlikleri denemişler; kendilerini geleneksel olmayan ve erkek sanatçılardan tamamen farklı, yeni yöntemlerle ifade ederek güzel sanatların içeriğini ve uğraşı alanını genişletmeyi, sanatsal perspektifleri daha geniş bir yelpazede birleştirmeyi amaçlamışlardır. Evlerin içinde sessizce gelişen kadına özgü el sanatları, Feminist Sanatta kullanılarak, erkek egemen sanat dünyasını bozguna uğratma konusunda ilham verici olmuştur. Sanat yapılarının dönüşümünün gerçekten bir şeyler değiştireceğine inanan feministler, sanat yapmak ve göstermek için yeni yollar bulmuşlardır.

Toplumsal cinsiyet kalıplarında kadına yüklenen rollerden en baskını olan domestikitenin görsel simgelerinden birisi de el işidir. Bu eylem, Feminist Sanatla kavramsal olarak dönüşüm geçirip sanat nesnesi olarak değer kazanarak simgesel işlevi değişime uğramış, dolayısıyla kadın üretimi ve kadın da değer kazanmıştır (Ersen, 2010, s. 74).

Feminizm ile birlikte birçok kadın geleneksel kadınsı rollere karşı tepki göstererek evsel görevleri yapmayı reddettikçe, geleneksel anlamdaki işleme ortadan kalkmış olsa da Feminist Sanat farklı bir estetik geleneğin ortaya çıkmasını sağlayarak işleme ve kadın arasında kopan ilişkiyi yeniden kurmuştur. Kadın sanatçıların, kendilerine biçilen toplumsal rollerin bir simgesi olarak gördükleri işlemeyi, müzelerde sergilenmeye layık bir araç olarak yeniden değerlendirmesi, işleme sanatının tarihsel süreçte izlediği yolda geri dönüşü pek mümkün olmayan bir sapmaya neden olmuştur. Böylece işleme, çağdaş sanat tarihine ironi yoluyla kadınlar tarafından yerleştirilmiştir.

1979'da sergilediği 'Dinner Party' isimli anıtsal eseriyle (Görsel 1.19) Feminist Sanatın en tanınmış eserlerinden birini yaratan Judy Chicago, kadına özgü sanatlara ilişkin fikirlerini şöyle açıklamaktadır:

Ben bazı feministlerin aksine, kadın sanatının erkekler tarafından anlaşılabileceğine, anlaşılması gerektiğine ve kadın deneyimlerine ilişkin kadın sanatının, erkeklerin kadını

anlama kapasitesinin artmasına ve insan deneyimini oluşturan şeyi anlama perspektifinin genişlemesine katkı sağlayacağına inanıyorum (Chicago, 2010, s. 165).

Judy Chicago'nun tarih boyunca başarıları görmezden gelinen kadınlara hak ettikleri itibarı iade etmek amacıyla kadına özgü sanatlar ve çoğul teknikler kullanarak tasarladığı 'Dinner Party', üzerinde 999 kadının sembolik imzası bulunan 'Miras Zemini' isimli seramik bir zemin üzerinde yer alan eşkenar üçgen biçimli yemek masasından oluşmaktadır. Her bir kenarında 13, toplamda 39 kadına özel tasarlanmış yaldızlı şarap kadehi, bıçak, kaşık, çatal takımları, vajinayı çağrıştıran formlardan oluşan rölyefli ve dekorlu seramik tabaklar ile işlemeli örtülerden oluşan yemek takımları bulunmaktadır. (Keser ve Keser, 2015, s. 139-141)

Görsel 1.19. *Dinner Party*, Judy Chicago, 1979, Brooklyn Müzesi
(https://www.brooklynmuseum.org/exhibitions/dinner_party, 20.01.2019)

'Dinner Party', işleme sanatının, Feminist Sanat aracılığıyla, çağdaş sanat içinde kullanımı açısından ilk ve en çok ses getirenlerinden biri olması nedeniyle önem arz etmektedir. 'Dinner Party'yi işleme sanatı açısından değerli kılan, işlemenin sembolik olarak kullanılmasıdır (Görsel 1.20-1.21).

Görsel 1.20. *Dinner Party, Dekorlu Tabaklar ve İşlemeli Örtülerden Detay, Judy Chicago, 1979, Brooklyn Müzesi* (https://www.brooklynmuseum.org/eascfa/dinner_party/place_settings/hypatia, 18.01.2019)

Görsel 1.21. *Dinner Party, Rölyefli Tabaklar ve İşlemeli Örtülerden Detay, Judy Chicago, 1979, Brooklyn Müzesi* (https://www.brooklynmuseum.org/eascfa/dinner_party/place_settings/virginia_woolf, 18.01.2019)

Elizabeth Goodman, 1981 tarihli (s. 22-23) ‘The Dinner Party: A Matter of Taste’ başlıklı yazısında, ‘Dinner Party’nin hem hantal hem de çığır açıcı bir eser olduğunu, izleyiciyi dünyaya farklı biçimde bakmaya çağıran bir eserin de böyle olması gerektiğini belirtir ve ekler: “Bu iş doğru zamanda yapıldı, Modernizmin içinde, parlak renklerle ve güçlü duyguları yansıtan tonlarla... Feminist araştırma ve kavrayışın sağladığı avantajlardan yararlanıyor; kadın bilincinin gerçeklerini de aşırılıklarını da önemsiyor...” (Antmen, 2008b, s. 55).

İlk sergilendiğinde büyük bir ilgi ve aynı zamanda tepkiyle karşılaşan ‘Dinner Party’ 6 kıtada ve 16 ülkede, 16 milyonu aşkın izleyiciyle buluşmuştur ve bugün Brooklyn Müzesi Elizabeth A. Sackler Feminist Sanat Merkezinde kalıcı olarak yer almaktadır.

Bu enstalasyon, kadın tarihine yeni bir değer kazandırmak için, kadın zanaatları olarak kabul edilen tekniklerde biçimlendirilmiş çemberler, vulvalar, titreşen konturlar, çiçekler, aydınlatılmış merkezi çekirdekler gibi çeşitli kadınlık sembolleriyle donatılmış bir anıttır. Daha da ötesi Chicago’nun öncülüğünde 1974 yılında başlayan çalışma, dört yüzün üzerinde sanatçının gönüllü iş birliğiyle 1979 yılında tamamlandı. Dolayısıyla, Akşam Yemeği Partisi, kahramanlık mertebesini erkeklere ayıran Batı tarihine, Batılı beyaz kadınların sanata, siyasete, kültüre, bilime yaptığı katkılar aracılığıyla kadın cephesinden verilen bütünlüklü ve incelikli bir cevap, iş birliğiyle inşa edilen devrimsel bir anıt olarak kabul edilmelidir (İ. Keser ve N. Keser, 2015, s. 150).

Judy Chicago’yla birlikte Feminist Sanat tarihinde kilit rol oynayan Miriam Schapiro, 1971’de Chicago’yla birlikte Valencia’daki Kaliforniya Sanat Enstitüsü’nde Feminist Sanat Bölümünü kurup yönetmiş, kadınların yaptıklarının el becerisinden öteye geçemediği görüşüne duyduğu tepki, Chicago gibi Schapiro’yu da bu düşüncenin aksini kanıtlamaya yönelik çalışmalar yapmaya yöneltmiştir (Korkmaz, 2006, s. 49).

Sanata 1950’lerin sonunda başlayan Schapiro, 1970’lerin başında Feminizmi benimsemiş ve onu çalışma hayatının temeli yapmıştır. Bu noktadan hareketle kendini, kadınların sanattaki rolünü yeniden tanımlamaya ve kadının isimsiz el işi statüsünü yükseltmeye adanmıştır.

Miriam Schapiro başta olmak üzere birçok kadın sanatçının buluntu kumaş parçaları ve akrilik boyayla gerçekleştirdikleri kolaj-resimler dönemin feminist terminolojisinde famaj (femmage) olarak tanımlanıyordu. Famaj, kadınların kendileriyle özdeşleştirilen malzeme ve teknikleri de kullanarak gerçekleştirdikleri ‘kadın kolajları’ydı (Antmen, 2008b, s. 30).

Schapiro, famajlarını, işlemeler, parça kumaşlar, danteller, düğme ve payetler gibi genellikle kadınların el işlerinde kullandığı malzemeleri doğasının dışında bir kullanımla, temel sanat prensiplerini göz önünde bulundurarak bir araya getirmiştir. Böylelikle, kadına özgü nitelendirilen sanatların, el becerisinin ötesine geçerek, çağdaş bir ifade biçimi olarak kullanılabileceğini kanıtlamaya çalışmıştır. Schapiro’nun famajlarından biri olan 1983 tarihli ‘Wonderland’ isimli eser Smithsonian Amerikan Sanatı Müzesi (Smithsonian American Art Museum) Koleksiyonu’nda yer almaktadır (Görsel 1.22).

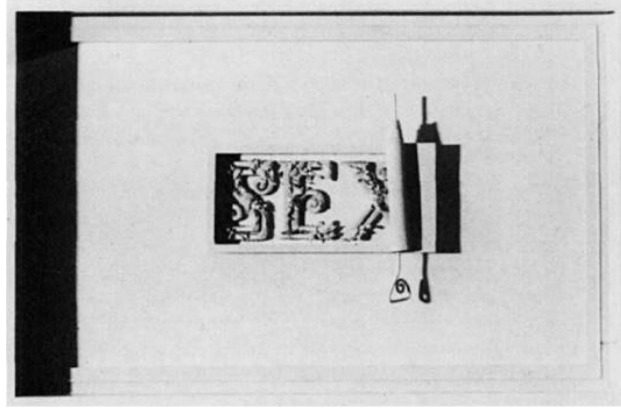
Görsel 1.22. *Wonderland*, Miriam Schapiro, 1983, Smithsonian Amerikan Sanatı Müzesi
(<https://americanart.si.edu/artwork/wonderland-35394>, 13.09.2018)

Kate Walker, 1978’de ‘Wife is a Four Letter Word’ isimli eseriyle Feminist Sanata bir diğer değerli işleme örneğini kazandırmıştır (Görsel 1.23). Walker, işleme ile ilgili fikirlerini, “İşleme birçokları arasında yeteneklerimize ve tecrübelerimize daha gerçekçi bir sanat biçimi oluşturmak için yeni yollarla birleştirilebilen ve kadınlar için, erkeklerle ilişkili boyadan daha uygun bir teknikti” şeklinde ifade etmekte ve sözlerine, işlemenin kadınsılık, tatlılık, pasiflik ve itaatle olan ilişkisinin, eserlerinin feminist niyetini alt edebileceğinden hiç endişe etmediğini eklemektedir (Parker, 2010, s. 211).

Görsel 1.23. *Wife is a Four Letter Word*, Kate Walker, 1978 (Parker,2010, s.205)

Tekstil sanatçısı Catherine Riley, 'In a Tin' isimli eserinde kadına ilişkin saflık ve namus gibi duyguların parodisini yapmış ve dayatılan sınırlamaları ortaya koymuştur. İşlemelerin beyazın tonlarında olması dikkat çekmektedir. Riley, beyaz rengin temsil ettiği saflık, namus, hassaslık gibi duyguları hatırlatan ve aynı zamanda buna karşı koyan eserler yaratmıştır (Parker, 2010, s. 204) (Görsel 1.24).

Görsel 1.24. *In a Tin*, Catherine Riley, 1980 (Parker, 2010, s. 208)

Tracey Emin, Feminist Sanatın önemli isimlerinden biri olmuştur. En meşhur eserlerinden biri, 'Everyone I Have Slept With 1963- 1995' isimli işlemeli çadırıdır (Görsel 1.25). Eser, sanatçının 1963-1995 tarihleri arasında birlikte uyuduğu, büyükannesi ve oyuncak ayısı da dahil olmak üzere herkesin isminin işlenmiş olduğu bir çadırdan oluşmaktadır. Emin, Momart depo yangınında yok olan 'Everyone I Have Slept With'in dışında, 'Drunk', 'Super Bitch' ve 'When I Think About Sex' isimli eserlerinde de işlemeyi kullanmıştır.

Görsel 1.25. *Everyone I Have Slept With 1963-1995*, Tracey Emin, 1995
(https://www.saatchigallery.com/artists/artpages/tracey_emin_2.htm, 08.01.2019)

İşlemeyi kullanan bir diğer feminist sanatçı, Amerikalı Andrea Dezsö'dür. Dezsö, kadınların sık duyduğu geleneksel ve baskıcı sözleri, annesinin tavsiyeleri üzerinden ele almış ve bu sözleri beyaz kumaşlar üzerine işlemiştir (Görsel 1.26). Dezsö, 'Lessons From My Mother' Serisinde, 'Erkekler daha az zekiymiş gibi yaparsam beni daha çok severlermiş', 'Kaderimiz avcumuzun içinde yazılıymış' gibi sözler aracılığıyla ataerkil değerleri ve söylemleri eleştirmektedir.

Görsel 1.26. *Lessons From My Mother*, Andrea Dezsö, 2006

(<http://andradezso.com/embroidery>, 29.07.2018)

Elişinin sözel gelenekle sürdürülmesi gibi, cinsiyet kalıplarına ve kadın-erkek rollerine dayalı önyargılar, yine sözel yolla bir sonraki nesle aktarılmaktadır. Sonuçta, sanatçı bu çalışmalarla kişisel tarihi aracılığıyla, geleneksel kültürel belleği yansıtarak, geleneksel cinsiyet kalıplarına ve cinsel rol kodlarına gönderme yapmaktadır (Ersen, 2010, s. 77).

Bazı feminist sanatçılar, işlemecilik ve sınıf arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Margaret Harrison, endüstriyel devrimden bu yana işçi sınıfı kadınların becerilerinin azaltılması sürecini vurgulayarak, işçi sınıfı kadınlar tarafından fabrikada yapılan geleneksel iğne eğitimi ve çağdaş giysi örneklerini bir araya getirmiştir. Kendilerini feminist sanatçılar olarak görenler için, işleme, bilinç yükseltmeye biçim vermek için mükemmel bir araç olarak görülmüştür (Parker, 2010, s. xiv).

Kadın hareketi, sanat dünyasını çevreleyen ataerkil düzene itiraz eden ve kadın sanatının önündeki engelleri yıkmaya çalışan birçok feminist sanatçının ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu feminist sanatçılar, zanaatın ve geleneksel kadın sanatının kasıtlı olarak Feminist Sanatın bir ifadesi olarak kullanıldığı alternatif bir alan yaratmışlardır. Ortak

alışmalar yürüterek, alternatif sergi alanlarını (enstalasyonlar, interaktif heykeller) organize etmişlerdir ve performans gibi ‘satılamaz’ parçalar üretmişlerdir.

Bu sanatçılar, kadını, imgelerle, kodlarla yansıtmak ve estetik düşünce geleneğine eleştiri getirmekle birlikte, kadına ait tüm düşünce temsillerini yapı söküme uğratmaya çalışmışlardır ve böylece, alışılmış kadın imgelerini alaşağı etmek için geleneksel kodları, başkaldırının aracı olarak kullanmışlardır (Söylemez, 2011, s. 3).

Bir dizi feminist sanatçı geleneksel motifler içeren ve kadınsı bulunan işlemlerle, kasten bir tezat oluşturarak iğne ve ipliğin, varsayılan ‘dekoratif’ olma özelliğine karşı çıkılmıştır. Bugün kadınlar için karmaşık ve çelişkili işleme öyküsü önemlidir, çünkü cinsel farklılıkların tanımlarının ve sanatla sanatçının kadınlara karşı ağırlığını ortaya koyan tanımların değişmez olmadığını göstermiştir. Bu tanımlar yüzyıllar boyunca değişmiştir ve değişmeye devam edecektir (Parker, 2010, s. 215).

Mkemmek ev hanımı eğitimi, her türlü eşıyı (yataklar, masalar, sandalyeler, perdeler, vb.) rtmek ve boğmak için işlemeli kumaşları ve dantelleri en iyi şekilde üretmeyi hedeflemiştir fakat son elli yılda kadınların toplumdaki ve evdeki rolünün kökten değişmesiyle yüzlerce yıldır ilk defa işleme artık her kadının eğitiminin önemli bir parçası olmaktan çıkılmıştır. Kumaşları süslemek için harcanan zaman miktarı, zamanın değerli bir meta haline geldiği günümüz kültüründe işlemleri olağanüstü hale getirmiş, bütün bu nedenlerden dolayı, birçok ağdaş sanatçı tarafından işleme, estetik bir araç olarak yeniden canlandırılmıştır.

İşlevselliklerinden bilinçli olarak koparılmak suretiyle yeni anlamlar kazanan işlemler, izleyiciyle yepyeni bağlar kurmuştur. Bu durum, eski ile yeninin, geleneksel olanla ağdaşın birbirleri içinde akıcı bir şekilde hareket edebilen melez bir etkileşimini işaret etmektedir. Bu etkileşim, sonraki dönemleri de etkilemiş ve işleme, kadın sanatçı ve kadın konusu özelinde kalmayıp erkeklerin de kullandığı bir ifade biçimi olarak daha geniş alana yayılmıştır.

1.3. İşleme Sanatının ağdaş Sanatta Kullanımı

Feminist Sanattan bu yana işleme, birçok sanatçı ve yayının katılımıyla yeni formlar ve yeni ifade biçimleri geliştirmiştir. İşleme, bir el sanatları biçimi olarak halen önyargılardan kurtulmak için mücadele etmekle birlikte, kendini farklı şekilde yaratımlar içeren ve ağdaş konuları ele alan yeni bir teknik olarak sunmayı başarmaktadır.

Karen Rosenberg, 70'li yıllarda boya fırçalarını bir iğne ve ipliğe takas eden sanatçıların feminist bir ifade için kullandıkları işleme sanatının, günümüzde hem kadınların hem de erkeklerin galerileri iğne işi heykel ve işlemeli tuvaler ile doldurmasının, Feminist Sanatta olduğu kadar spesifik olmadığını belirtse de erkekler ve kadınlar profesyonel ya da yetenekli amatörler olarak işleme başlığı altında muazzam çeşitlilikte örnekler yapmaya devam etmektedir (Parker, 2010, s. xi). Geleneksel tekniklerle, geleneksel olmayan bir ifade arayışının birlikteliği, 20. ve 21. yüzyılda işleme teknikleriyle yapılmış sayısız çağdaş sanat eserini de beraberinde getirmiştir.

İşleme, bir nevi, kumaş yüzeyinin ipliklerin renkleriyle boyanmasıdır ve bu bakımdan plastik sanatlar içinde belki de en çok 'bir yüzeyin renk ve biçimler aracılığıyla tasarlanması' olarak nitelendirebileceğimiz resimle benzeşmektedir. Duvar örtüleri ve işleme tablolar gibi evlerin duvarlarında dekoratif bir öge olarak kullanılmak üzere yapılmış geleneksel örnekler ile Arts and Crafts Hareketi, Bauhaus Okulu ve Feminist Sanatta görülen işleme örneklerinde de işlemenin resimsel niteliğinin ağır bastığı söylenebilir. İşleme sanatı, 21. yüzyılda birikimini hayli zenginleştirerek kumaşın tuval, iğnenin fırça, ipliğince boya niyetine kullanıldığı resim örneklerinin yanı sıra işleme teknikleri kullanılarak yapılan heykeller, enstalasyonlar, performans gösterileri, sokak sanatı, grafik ve hatta animasyon örnekleri ile cam, seramik, metal, plastik, ahşap vb. sayısız malzeme kullanılarak üretilen özgün eserler aracılığıyla çağdaş sanat içerisindeki yerini her geçen gün sağlamlaştırmaktadır.

Bir ressam olarak eğitim alan ve işleme resimler yapan Cayce Zavaglia, ipliklerin dikiş yönlerinin, fırça darbelerinin bir resim içinde katmanlar oluşturan biçimini taklit ettiği bir teknikle, aile bireyleri, arkadaşları ve diğer sanatçıların belirli bir mesafeden bakıldığında algılanan hiperrealist portre resimlerini yapmaktadır. Zavaglia'nın kullandığı işleme tekniği kendi deyimiyle saplantı boyutuna varmış olsa da derinlik, hacim ve formun bütünlüğünü sağlarken, resmedilen portrelere ait ten, saç ve kumaşın resimsel yorumunu görsel olarak sunmaktadır (http-9) (Görsel 1.27- 1.28).

Görsel 1.27. *Raphaella in Her Winter Coat*, Cayce Zavaglia, 36x77 cm, 2015
 (<http://www.caycezavaglia.com/embroideries/2015/11/17/raphaella-in-her-winter-coat-after-alex>,
 18.12.2018)

Görsel 1.28. *Matt*, Cayce Zavaglia, 46x74 cm, 2018
 (<http://www.caycezavaglia.com/embroideries/2018/4/19/matt>, 18.12.2018)

Sophia Narrett, 2010 yılında Brown Üniversitesi Görsel Sanatlar Bölümü'nde Lisans, 2014 yılında Rhode Island School of Design Resim Bölümü'nde Yüksek Lisans eğitimini tamamlayan ve resimlerini iğne ve iplikle kumaşa işlemeyi tercih etmiş Amerikalı bir sanatçıdır. Narrett, fantezi ve arzulara odaklanan işleme resimler yapmaktadır (Görsel 1.29).

Görsel 1.29. *Path, 2018 (Solda), Card Three: Play, 2016 (Sağda), Sophia Narrett*
(<http://www.sophianarrett.com/>, 29.11.2018)

Güney Afrikalı sanatçı Danielle Clough'un işleme resimlerinde, renklerin kullanımındaki fovist tavır göze çarpmaktadır (Görsel 1.30). Clough ayrıca, tenis raketleri gibi hazır nesneler üzerine ya da sokak ve binalardaki çit telleri üzerine de işlemler yapmaktadır (Görsel 1.31).

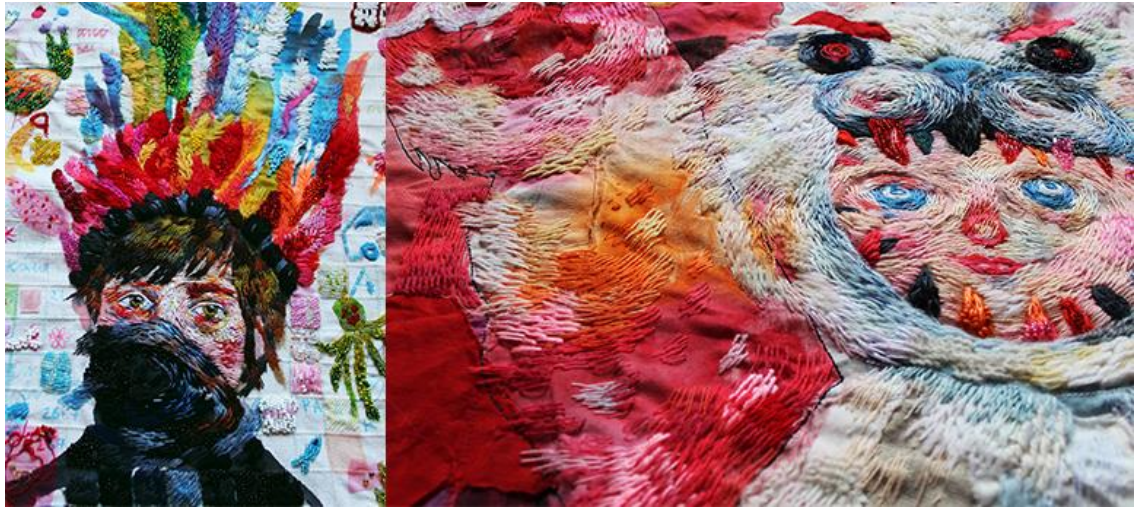

Görsel 1.30. *Mrs. Mia Wallace (Solda), Iris (Sağda) Danielle Clough, 2016*
(<https://danielleclough.com/>, 29.11.2018)

Görsel 1.31. *What A Rocket Serisinden Örnekler*, Danielle Clough, 2016
(<https://danielleclough.com/>, 29.11.2018)

Rus işleme sanatçısı Lisa Smirnova'nın, giyilebilir işlemelerin yanı sıra, parlak ve canlı renk tonlarında ipleri ve boncuk gibi yardımcı süsleme malzemeleri kullanarak yaptığı işlemelerinde canlı renkler ve ipliklerin yönleri ile oluşturulan titreşimler göze çarpmaktadır (Görsel 1.32).

Görsel 1.32. *Ilia (Solda), Where The Wild Things Are (Sağda)*, Lisa Smirnova, 2016
(https://www.behance.net/lisa_smirnova, 04.05.2018)

1988 doğumlu Türk illüstratör ve kostüm tasarımcısı Ezgi Pamir, işlemelerinde iplik yönlerini fırça darbeleriymiş gibi kullanışıyla gerçekçi etkiyi arttırmaktadır (Görsel 1.33). İşlediği kadın portrelerinde kumaşlar, düğmeler, uzun fularlar vb. eklemeleri kompozisyona dahil etmektedir (Görsel 1.33).

Görsel 1.33. *İşleme Portreler*, Ezgi Pamir, (<https://www.behance.net/pamir>, 11.10.2018)

İşleme resimleriyle dikkat çeken bir diğer Türk sanatçı İrem Yazıcı'dır. Yazıcı, aile büyüklerinden öğrendiği işleme tekniklerini kullanarak, geleneksel minyatür geleneğini çağdaş bir bakış açısıyla ele almakta ve hayal gücünü bu şekilde izleyiciye aktarmaktadır (Görsel 1.34). Yalnızca iplik değil, boncuk, pul ve payetler gibi yardımcı işleme malzemeleri kullanarak eserlerine kabartma etkisi kazandıran Yazıcı, kullandığı renkler ve desenlerle büyümlü sahneleri resmetmektedir.

Görsel 1.34. *Underwater Portal, Magic Carpet Ride on a Pink Night, Celebration in the Forest*, İrem Yazıcı (<https://www.textileartist.org/irem-yazici-embroidery-miniture>, 11.10.2018)

New Orleans'lı sanatçı, Nonney Oddlokken, Norveç Oslo'daki Strykejernet Güzel Sanatlar Akademisi'nden mezun olduktan sonra New Orleans Üniversitesi'nde Kadın Çalışmaları üzerine eğitim almıştır. Oddlokken'in kadın konusunu işleyen eserleri, el yapımı kağıtlar, iplikler, eski fotoğraflar ve tuval üzerine dikilmiş kolaj çalışmaları gibi malzemeler kullanılarak karışık teknikle üretilmiştir (http-10) (Görsel 1.35).

Görsel 1.35. *Tiny Little Fables Serisinden Örnekler, Nonney Oddlokken, 2018*

(<http://threadpaperglue.com/portfolio/tiny-little-fables/>, 05.05.2018)

1988 doğumlu İranlı sanatçı Maryam Ashkanian, 2012'de İran Gilan Üniversitesi Sanat Fakültesi Resim Bölümü'nden mezun olmuştur. Ashkanian, yastıkların üzerine işlediği portrelerden oluşan 'Sleep Series'de iplikleri, eskizlerini oluşturan çizgiler olarak kullanmıştır (Görsel 1.36).

Görsel 1.36. *Sleep Series, Maryam Ashkanian, 2016*

(http://www.maryamashkanianstudio.com/category/portfolio/sculpture/sleep_-series/ 18.11.2018)

Erin Endicott, ailesindeki kadınlardan edindiği eski giysiler üzerine yaptığı işlemleri aracılığıyla kadın nesline bağlanan ortak konuları keşfetmenin yanı sıra hem fiziksel hem de psikolojik yaraları görünür hale getirmeyi hedeflemektedir. İngilizce'de şifalı anlamına gelen 'healing' ile Sanskritçe iplik anlamına gelen 'sutra' kelimelerinden türetilmiş olan 'Healing Sutras' Serisi, cevizden elde edilen bir mürekkeple renklendirilen kumaşlar üzerine kırmızı kahve tonlarında ipliklerle işlenmiştir (http-11) (Görsel 1.37).

Görsel 1.37. *Healing Sutras Serisinden Örnekler, Erin Endicott, 2015*

(<https://www.textileartist.org/erin-endicott-interview-contemporary-embroidery>, 05.05.2018)

Rosina Godwin, sanatsal anlatımında örgü, dikiş, tığ işi ve işleme benzeri kadın sanatlarını kullanan İngiltere merkezli bir sanatçıdır. Sanatçı dantel, yün battaniyeler, havlular gibi, çoğunda lekeler bulunan geri dönüştürülmüş kumaşlar üzerine resimsel işlemler yapmaktadır. Sanatçı, kadın bedenine dair simgeleri işlediği ‘Feminist Patchwork’ Serisinde, kadınların kendi bedenleri üzerindeki haklarına vurgu yapmaktadır (Görsel 1.38).

Görsel 1.38. *Feminist Patchwork Serisinden Örnekler. Rosina Godwin, 2017*

(<http://rosinagodwin1.wixsite.com/rosinagodwin/hexwork>, 03.12.2018)

Ana Teresa Barboza, 1981 Lima, Peru doğumlu sanatçıdır. Barboza, ‘Suspension 1’ ve ‘Suspension 2’ isimli eserlerinde kasnağın dışına taşırdığı ipliklerle kumaşın yüzeyinden boşluğa salınan ve dolayısıyla üçüncü boyuta ulaşan işlemler yapmaktadır. Manzara görüntüleri çemberin dışına çıkarak yere kadar uzanmaktadır (Görsel 1.39).

Görsel 1.39. *Suspension 1*, 40x110 cm, 2012 (Solda), *Suspension 2*, 85x60 cm, 2013 (Sağda), Ana Teresa Barboza, (<http://anateresabarboza.blogspot.com/p/suspen.html>, 03.01.2019)

Bu örneklere ek olarak, Jess De Wahls, Jessica So Ren Tang, Laura McKellar, Sophie Standing, Sue Hotchkis gibi çağdaş sanatçıların eserleri göz önünde bulundurulduğunda anlaşılmaktadır ki, dünyanın her yanından pek çok sanatçı resim alanında fırça ve boyaya alternatif olarak iğne ve ipliği kullanarak anlatım olanaklarını genişletmiştir.

İşleme, resimde olduğu kadar heykelde de kullanılan bir teknik olarak karşımıza çıkmaktadır. Anne Valerie Dupond, Arpad Pulai, Betsy Youngquist, Elena Stonaker, Jenna Lagonigro, Jessica So Ren Tang, Justyna Wolodkiewicz, Lorenzo Nanni, Sally Hewett, Yumi Okita, Zhanna Wasilyeva, Severija Inčirauskaitė-Kriaunevičienė ve Ulla-Stina Wikander, Elana Stonaker ve CANAN gibi pek çok sanatçı işleme tekniklerini kullanarak yarattıkları heykelleriyle dikkat çekmektedir.

Sally Hewett, işleme heykellerinde, toplum tarafından güzel olarak nitelendirilen bedenleri değil, yaşanmışlıkları gösteren, çürükler, yaralar, lekeler, çatlaklar, çiller ve damarlar ile bezenmiş bedenleri kullanarak, güzellik-çirkinlik kavramlarını ele almaktadır. İngiliz sanatçı, vücut parçalarını ve onların karakteristiklerini oluşturmak için, pamuk, köpük vb. dolgu malzemeleri, iplikler, kumaşlar ve hatta gerçek insan saçlarını kullanarak gerçekçi ve üç boyutlu etkiler yakalamaktadır (Görsel 1.40).

Görsel 1.40. *Ectomy*, 70x33x15 cm, 2015 (Solda), *Sal's Scar*, 68x33x12 cm, 2017 (Sağda) Sally Hewett
(http://www.sallyhewett.co.uk/gallery_660403.html#photos_id=15829198, 15.01.2019)

Kumaşlarla heykeller yapan bir diğer sanatçı Anne Valerie Dupond'dur. Dupond, iplikleri yalnızca kumaşları birbirlerine birleştirmek için değil, aynı zamanda eserin içinde çizgi ve gölge etkisi yaratmak için de kullanmaktadır ve eserlerinde çoğunlukla tarihi figürleri ele almaktadır (Görsel 1.41-1.42).

Görsel 1.41. *Frida*, Anne Valérie Dupond, 2014
(<https://www.annevaleriedupond.com/gallery/Sculptures/81-80-33>, 15.01.2019)

Görsel 1.42. *Walt Whitman, Mark Twain ve Graham Bell, Anne Valérie Dupond, 2015*
(<https://www.annevaleriedupond.com/gallery/Sculptures/81-80-33>, 15.01.2019)

Çin asıllı Amerikalı sanatçı Jessica So Ren Tang, işleme teknikleriyle meydana getirdiği nesneler serisinde, orijinal nesnenin görsel kimliğini ele geçiren ama söz konusu kimliği malzemesinden dolayı reddeden tanıdık Asyalı ve Amerikalı nesneleri yeniden yaratmaktadır. Sanatçı, eserlerinde Asya kökenli Amerikalı kimliğini, Amerikalı olmak için çok Asyalı olmanın ve Asyalı olmak için çok Amerikalı olmanın ikiliğini ele almaktadır (http-12) (Görsel 1.43-1.44).

Görsel 1.43. *Teapot and Lid, Jessica So Ren Tang, 7x4x4cm, 2015*
(<https://jessicasorentang.com/>, 21.01.2019)

Görsel 1.44. *Blue Willow Plate, Jessica So Ren Tang, Çap:11 cm, 2016*
(<https://jessicasorentang.com/>, 21.01.2019)

Yumi Okita, güve ve kelebeklerin gerçekçi heykellerini yapan ABD merkezli bir sanatçıdır. Okita, elde boyadığı kumaşlar üzerine, iplik, sahte kürk, tel ve tüyler gibi malzemeleri işleyerek güve ve kelebeklere ait gözler, bacaklar, antenler ve kanat desenleri gibi detayları oluşturmaktadır. Boyu 30 santimetreye kadar ulaşan bu güve ve kelebekler, güzelliklerinin yanı sıra dev bir böceğin ürkütücülüğünü de barındırmaktadır. ‘Textile Moths’ Serisindeki eserlerin renkleri ve dokuları etkileyicidir (Görsel 1.45).

Görsel 1.45. *Textile Moths Serisinden Örnekler, Yumi Okita, 2017*
(<https://mymodernmet.com/yumi-okita-textile-moths/> 12.11.2018)

1966, Belarus doğumlu sanatçı Zhanna Vasilyeva, 2010 yılında keşfettiği Çin boncuklarını işleyerek gerçekçi hayvan heykelleri yapmaktadır. Vasilyeva, 2014 yılında yaptığı ‘Green Iguana’ ve ‘A Handsome Lobster’ isimli heykelleri, bir yüzeye ihtiyaç duymaksızın birbirlerine işlediği renkli boncuklarla meydana getirmiştir. Vasilyeva’nın boncuk işleme heykellerindeki realistik tavır göze çarpmaktadır (Görsel 1.46).

Görsel 1.46. *Green Iguana (Solda), A Handsome Lobster (Sağda), Zhanna Vasilyeva, 2014*
(<https://vsemart.com/realistic-beaded-sculptures-zhanna-vasilyeva/>, 11.10.2018)

1979 doğumlu sanatçı Lorenzo Nanni, geleneksel ve kadına has kabul edilen işleme tekniklerinin, yalnızca kadınların tekelinde olmadığını kanıtlayan erkek sanatçılardan biridir. Fransa’da yaşayan Nanni, 2001 yılında yaptığı ‘Fragments’ Serisinde kan kırmızı ipler ve boncuklar gibi malzemeleri kullanarak ürkütücü, rahatsız edici ve görmek istemediğimiz şeyleri (kan, et, vücudun içi vb.) ve temaları ele almaktadır (Görsel 1.47-1.48).

Görsel 1.47. *Fragments Serisi, Detaylar, Lorenzo Nanni, 2001*
(<http://www.lorenzonanni.com/ux-portfolio/fragments>, 10.10.2018)

Görsel 1.48. *Fragments Serisi, Detaylar, Lorenzo Nanni, 2001*
(<http://www.lorenzonanni.com/ux-portfolio/fragments>, 10.10.2018)

Litvanyalı işleme sanatçısı Severija Inčirauskaitė-Kriaunevičienė, dergilere sunulan tekdüze geleneksel işleme modellerini kumaş yerine metal objeler ve günlük nesneler üzerine aktarmak suretiyle günlük nesneleri prestijli objelere dönüştürmeyi hedeflemektedir. Severija, kova, kepçe veya bir araba kapısı üzerine yaptığı ‘kitsch’ süs bittiğinde, paradoksal olarak benzersiz el sanatlarına imza atarak, zanaat-kitsch-yüksek sanat arasındaki çizgiyi sorgulamaya ve silmeye çalışmaktadır (http-13) (Görsel 1.49-1.50).

Görsel 1.49. *Kill For Peace, Severija Inčirauskaitė-Kriaunevičienė, 2016*
(<http://www.severija.lt/en/ce/kill-for-peace/>, 10.10.2018)

Görsel 1.50. *With Love From...*, 2018, *Between City And Country*, 2008, *Autumn Collection*, 2005, Severija Inčirauskaitė-Kriaunevičienė
(<http://www.severija.lt/en/ce/kill-for-peace/>, 10.10.2018)

1957 Doğumlu Ulla-Stina Wikander. Stockholm, İsveç'te yaşamakta ve 1986'dan beri sanatçı olarak çalışmaktadır. On yıldan uzun süredir çapraz dikişli işlemelerle çalışan Wikander, çoğunlukla kadınlar tarafından işlenen ve 'kitch' ya da değersiz görülen işlemeleri hayata döndürmek için ilk olarak 2012 yılında bir dikiş makinesi, vakumlu temizleyici, elektrikli mikser vb. 70'li yılların sıradan ev eşyalarını işlemelerle kaplamaya başlamıştır. Artık istemediğimiz, eski ve unutulmuş nesnelerin yeni bir bağlamda nasıl dönüştüğünü görmeyi ilginç bulan sanatçı, bugün kendi yaptığı işlemelerle kaplı sayısız eski nesneler koleksiyonunun sahibidir (http-14) (Görsel 1.51-1.52).

Görsel 1.51. *İşlemelerle Kaplı Gündelik Nesneler*, Ulla-Stina Wikander
(<http://www.ullastinawikander.com/>, 19.12.2018)

Görsel 1.52. *İşlemelerle Kaplı Gündelik Nesneler*, Ulla-Stina Wikander
(<http://www.ullastinawikander.com/>, 19.12.2018)

Elena Stonaker, Los Angeles, Kaliforniya'da yaşayan ve yumuşak heykeller, enstalasyonlar ve giyilebilir heykeller üzerine çalışan çokdisiplinli bir sanatçıdır. Stonaker'ın eserleri, pullar, payetler, boncuklar, rengarenk iplikler ve kumaş katmanlarının yoğun el işçiliğini içermektedir (Görsel 1.53).

Görsel 1.53. *Spider*, Elena Stonaker, 2017 (<http://www.elenastonaker.com/>, 08.08.2018)

Türk, feminist sanatçı CANAN (Canan Şenol) da eserlerinde iğne işi tekniklerini kullanan sanatçılardandır. CANAN, 2017 yılında açtığı 'Kaf Dağı'nın Ardında' sergisinde işlemeyi etkili bir biçimde kullanmıştır. Cennet, Araf ve Cehennem olmak üzere üç kata yayılmış sergide, 'Araf' ve 'Cennet' isimli eserler, silindir biçimindeki tülün üzerindeki desenlerin, ışık aracılığıyla duvara yansıtılmasıyla masalsi etkisini arttırmaktadır (Görsel 1.54).

Görsel 1.54. *Araf (Solda), Cennet (Sağda)*, CANAN, 2017

(<http://www.sanatatak.com/view/kaf-daginin-ardina-simurg-gibi-ucmak/canan-araf>, 28.12.2018)

Cam malzeme, işleme sanatında cam boncukların kumaşlar üzerine işlenen yardımcı malzemelerden olması sebebiyle geleneksel anlamda uzun zamandır kullanılmaktadır. Jun Murakoshi, Vanessa Yanow, Nico Kok ve Stefania Urist gibi sanatçılar ise cama da işlemeye de çağdaş sanat eserleri üretmek niyetiyle yeni bir penceren bakmışlardır.

Japon ürün tasarımcısı Jun Murakoshi, ‘Bloom’ Serisinde, üflenmiş cam vazo ve kaselerin üzerine, kaselerin ağız kısmına açtığı yivler aracılığıyla çiçek motiflerini çağrıştıran işlemler yapmaktadır (http-15) (Görsel 1.55).

Görsel 1.55. Bloom Serisi, Jun Murakoshi, 2014
(<https://junmurakoshi.com/works/bloom/>, 08.10.2018)

Camın diğer malzemelerle kombine edildiğinde daha ilginç olduğunu düşünen Kanadalı sanatçı Vanessa Yanow, eserlerini, cam ile kumaşın birbirleriyle oluşturduğu tezatlık üzerine kurmaktadır (http-16) Yanow, ufak camları ve iplikleri kumaşlar üzerine işleyerek iki malzemenin birlikte oluşturduğu kompozisyonlar yapmaktadır (Görsel 1.56-1.57).

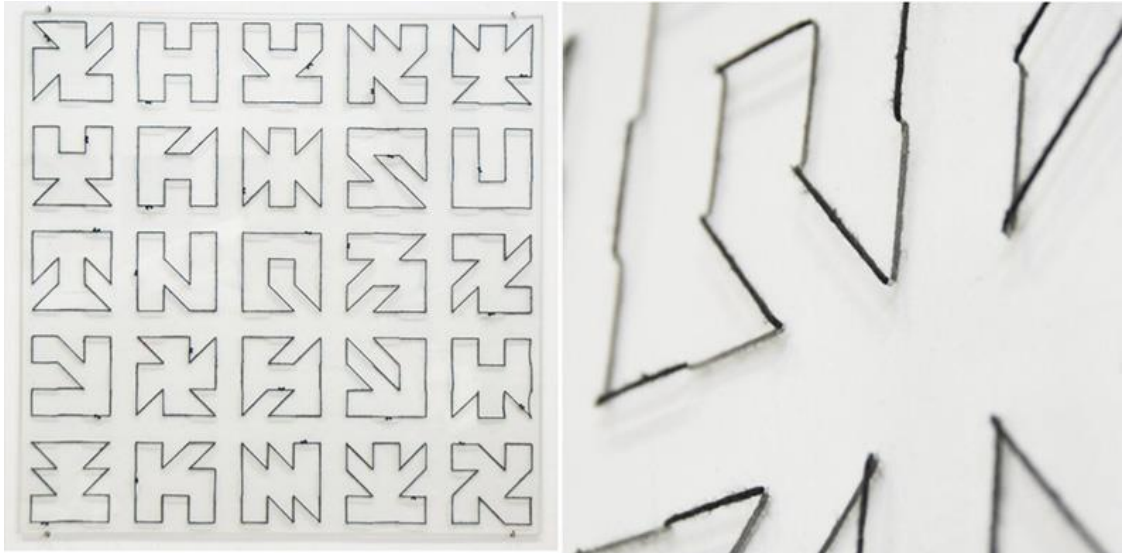
Görsel 1.56. Nested Intentions, Vanessa Yanow, 2013
(<http://www.vanessayanow.com/2d-explorations-with-embroidery-and-glass>, 11.10.2018)

Görsel 1.57. *Full Tilt*, Vanessa Yanow, 2014

(<http://www.vanessayanow.com/2d-explorations-with-embroidery-and-glass>, 11.10.2018)

1954 doğumlu sanatçı Nico Kok, birçok farklı sanat alanında eserler vermektedir. Resim, heykel, seramik, cam alanlarında eserler üreten sanatçı, 'Embroidered Glass' isimli eserini cam üzerine açtığı delikler üzerine siyah ipliklerle işlemiştir (Görsel 1.58).

Görsel 1.58. *Emroidered Glass*, 60 x 60 cm, Nico Kok, 1993

(<https://www.saatchiart.com/art/Mixed-Media-Glass-Embroidered-glass/340755/173770/view>, 12.10.2018)

2013 yılında Rhode Island School of Design'ın Cam Bölümünden mezun olan sanatçı Stefania Urist, 'Hard/Soft' isimli üçlemesinde, seramik ve cam parçaları birbirlerine iplikle birleştirerek kaskaklara germiştir. Sanatçının, söz konusu seriye ait 2 numaralı eseri, kırılan başka bir heykele ait kırık cam parçaları kullanılarak yapılmıştır. Birbirine dikilmiş cam parçaları, üzerlerinde bir örgü dokusuna sahiptir. Bu eser, sanatta ve yaşamda kırılmış bir şeyi, yeni ve güzel bir şeye dönüştürmek gerektiğini sembolize etmektedir (<http-17>) (Görsel 1.59).

Görsel 1.59. *Hard/Soft 2, Stefania Urist*

(<http://stefaniaurist.com/embroidered-construction-materials/2016/6/14/2016/6/14/mend>, 12.10.2018)

Grafik Tasarım ile işlemeyi aynı çatıda buluşturan sanatçılar arasında, Louise Bourgeois, Ann Khokhlova, Evelin Kasikov, Ana Martins, Maricor/Maricar gibi isimler sayılabilir.

Bourgeois'nın 2004'te yaptığı işleme eseri, 'unutmaya övgü' anlamına gelen 'Ode à l'Oubli', 30 sayfası işleme ve dikiş teknikleriyle, 5 sayfası litografi ile meydana getirilmiş 35 sayfalık kumaş bir kitaptan oluşmaktadır (<http-18>) (Görsel 1.60).

Görsel 1.60. *Ode à l'Oubli*, Louise Bourgeois, 2004
(<https://www.moma.org/collection/works/98531>, 10.09.2018)

Bourgeois, eski bulaşık bezleri, peçeteler ve perdeleri bir araya getirdiği 'Ode à l'Oubli'de, geçmişini onurlandıran soyut imgeler aracılığıyla unutulmuş geçmişini yeniden inşa etmiş, işlemeli kumaşların estetiğini, sade bir şekilde resim yapmak için kullanmış, basitçe dokunmuş ve işlenmiş olan eski ev tekstili ürünlerini, bu ürünlerin alışlagelmiş konumlarından beklenmeyen bir biçimde, güzel sanatlar alanına ait olan sanatsal ve estetik kaygı güden bir tavırla sunmuştur. 'Ode à l'Oubli'nin her bir sayfası, kumaşa işlenmiş desenlerden oluşmaktadır (Görsel 1.61).

Görsel 1.61. *Ode à l'Oubli*, Sayfalardan Detay, Louise Bourgeois, 2004
(<https://www.moma.org/collection/works/98531>, 10.09.2018)

Rus sanatçı Ann Khokhlova'nın, kitap illüstrasyonlarını yün ipliklerle işleyerek yapması, her ne kadar garip bir seçim gibi görünse de ortaya çıkan eserler, çarpıcı etkileriyle tekniğin başarısını kanıtlar niteliktedir (Görsel 1.62-1.63).

Görsel 1.62. Cockerel, Ann Khokhlova, 2012
(<https://www.behance.net/annaxoxlova>, 12.12.2018)

Görsel 1.63. The Prime Russian Magazine, Ann Khokhlova, 2014
(<https://www.behance.net/annaxoxlova>, 12.12.2018)

Evelin Kasikov, çalışmalarında hem bilgisayar teknolojisini hem de el işi yöntemlerini kullanan ve ikisini benzersiz bir şekilde birleştiren Londra merkezli bir sanatçı ve tasarımcıdır. Kasikov'un eserleri önce bir bilgisayarda tasarlanmış, sonra kağıt üzerine delinmiş ve matematiksel hassasiyetle elle işlenmiştir. Kasikov'un en etkileyici işleme eseri, yapımı 2010'dan 2016'ya, 6 yıl süren 'Swatchbook' isimli kişisel projesidir. Eser, işleme teknikleriyle yapılmış bir kitap olması bakımından Bourgeois'nın Ode à l'Oubli'sine benzerlik gösterse de içerikleri bakımından ayrılmaktadır. Swatchbook, 4 renk ipliğin, 219.647 dikişle oluşturulmuş 400 farklı renk kombinasyonunu içermektedir (http-19) (Görsel 1.64-1.65).

Görsel 1.64. *Swatchbook*, Evelin Kasikov, 2016
(<http://evelinkasikov.com/XXXX-Swatchbook>, 21.08.2018)

Görsel 1.65. *Swatchbook*, Sayfalardan Detay, Evelin Kasikov, 2016
(<http://evelinkasikov.com/XXXX-Swatchbook>, 21.08.2018)

Portekizli bir sanatçı ve tasarımcı olan 1996 doğumlu Ana Martins, grafik tasarım lisans eğitimi sırasında tekstil dünyasını keşfederek, tasarım bilgisini büyükannesinin işleme öğretileriyle karıştırmaya karar vermiştir. Martins'in temel amacı, geleneksel bir tekniği, kültürleri ve kuşakları birbirine bağlayan modern bir grafik tasarım ürününe dönüştürmektir (http-20). Tasarımcı, 2017 yılında yaptığı kitap projesinde, işlemek için özel olarak tasarladığı eserle aynı isimde bir sans serif yazı tipi olan 'Means Sans'ı sunmaktadır (Görsel 1.66-1.67). Martins işleme sanatını grafik tasarım alanının dışında ayrıca, heykeller, enstalasyonlar ve sokak sanatı örneklerinde de kullanmaktadır.

Görsel 1.66. Means Sans, Ana Martins, 2017 (<https://aheneah.com>, 28.12.2018)

Görsel 1.67. Means Sans, Ana Martins, 2017 (<https://aheneah.com>, 28.12.2018)

Maricor/Maricar, işleme illüstrasyonları, reklamcılık alanında kullanan ve tipografi konusunda uzmanlaşmış bir stüdyodur. Maricor/Maricar'ın ürettiği eserlerde renklerin etkili kullanımı ve yazı stillerinin geniş yelpazesi göze çarpmaktadır. Eserlerdeki iplik kullanımı, harflere boyut katarken grafik tasarımda alışılmışın dışında bir ifade dili geliştirmektedir (Görsel 1.68-1.69).

Görsel 1.68. *Aim To Misbehave*, Maricor/Maricar, 42 x 42 cm, 2013
(<http://maricormaricar.com/#/aim-to-misbehave/>, 18.12.2018)

Görsel 1.69. *Go Play*, Maricor/Maricar, 2015
(<http://maricormaricar.com/#/go-play-1/>, 18.12.2018)

21. Yüzyılda çağdaş birer ifade biçimi haline gelen bir zamanların geleneksel iğne işi teknikleri animasyon alanında da kullanılmıştır. İşleme ve animasyon henüz resim, heykel gibi alanlarda olduğu kadar yan yana gelmiyor olsa da çeşitli örnekler mevcuttur.

Nina Paley'in işleme makinesiyle her bir kareyi tek tek işlemesi ve Theodore Grey'in işlenecek kareleri kodlaması ortak çalışması sonucunda 'Chad Gadya' animasyonu ortaya çıkmıştır. Paley ve Grey, yaptıkları şeyi, embroidery ve animation sözlerinden türettikleri 'embroidermation' kelimesiyle tanımlamaktadır. Kare kare işlenen kumaşlar art arda gelerek 2 dakika 50 saniyelik bir animasyonu oluşturmaktadır (<http-21>).

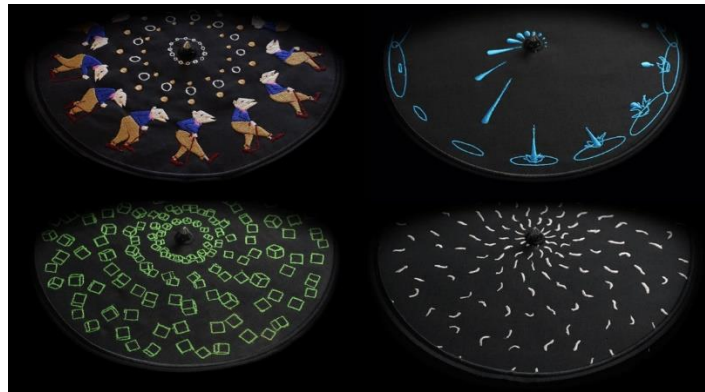

Görsel 1.70. *Chad Gadya'nın Yapım Aşamalarından Kareler*, Nina Paley, 2014
(<http://blog.ninapaley.com/?s=chad+gadya>, 08.04.2018)

Görsel 1.71. *Chad Gadya, Detay Kareler*, Nina Paley, 2014
(<https://vimeo.com/133054221>, 08.04.2018)

Elliot Schultz, zoetroplar yapan Avustralya'lı bir sanatçıdır. Zoetrop, hareket illüzyonunu yaratmak için dönen bir dizi resim veya objeye dayanan filmsiz bir animasyon tekniğidir. 2013 yılında standart pıkaplar üzerine yerleştirdiği işlemeli 10 diski izleyiciyle buluşturan Schultz, çalışmalarında, geleneksel çalışmaların yapımında ve sunumunda geleneksel olmayan medyanın kullanımını araştırmayı amaçladığını dile getirmektedir ([http-22](http://22)).

Görsel 1.72. *Embroidered Zoetrop, Detaylar*, Elliott Schultz, 2013
(<http://elliotschultz.com/work/embroidered-zoetrope/>, 12.04.2018)

Aubrey Longley-Cook, eserlerinde işlemeyi kullanan erkek sanatçılardan biridir. İşleme ile animasyonu birleştiren Amerikalı sanatçı, GIF kültüründen ve ev içi uygulamaları sosyal medyayla bütünleştiren çalışmalardan esinlenmektedir. Titizlikle işlediği eserlerin ön yüzleriyle birlikte arka yüzlerini sergilemeyi tercih etmekte ve bu yolla güzelliğe giden çirkinliği, dağınıklılığı ve sıkı çalışmayı görmenin önemli olduğunu vurgulamaya çalışmaktadır (http-23).

Görsel 1.73. *Runaway, Detay Kareler*, Aubrey Longley-Cook, 2010
(<https://mccollcenter.org/artists-in-residence/aubrey-longley-cook>, 12.04.2018)

Görsel 1.74. *Runaway, Ön ve Arka Yüz Birlikte*, Aubrey Longley-Cook, 2010
(<https://mccollcenter.org/artists-in-residence/aubrey-longley-cook>, 12.04.2018)

Fotoğraf ve işleme tekniklerini birlikte kullanan sanatçılara Eliza Bennett, David Cata, Jose Romussi, Stacey Page ve Teresa Lim gibi isimler örnek gösterilebilir.

Eliza Bennett, kendi elini bir temel malzeme olarak kullanırken, onu üstüne işlediği bir kumaş olarak görmektedir. 2012 tarihli ‘A Woman's Work is Never Done’ isimli fotoğraf çalışmasında, geleneksel olarak kadınlığı temsil etmeyi ve ‘kadın işinin’ hafif ve

kolay olduğu şeklindeki yargılara meydan okumayı hedeflemiştir. Eserde, kadın işi olarak kabul edilen temizlik, bakım ve yemek gibi düşük ücretli ‘yardımcı’ işlerde istihdamdan kaynaklanan sıkı çalışmanın etkilerine dikkat çekmeyi hedeflemektedir (Görsel 1.75). Bennett’in ayrıca, eline işleme yaparken çekilen 2014 tarihli aynı isimli bir kısa filmi de bulunmaktadır (http-24).

Görsel 1.75. *A Woman's Work is Never Done*, Eliza Bennett, 2012
(<http://www.elizabennett.co.uk/a-womans-work-is-never-done-text/>, 14.04.2018)

1989 doğumlu İspanyol sanatçı David Cata, Eliza Bennett ile benzer şekilde derisini kumaş olarak kullandığı ‘Horizontes’ isimli fotoğraf serisinde, elinin üzerine manzaraları tamamlayan işlemler yapmıştır (Görsel 1.76). Sanatçının söz konusu teknikle video çalışmaları da mevcuttur (http-25).

Görsel 1.76. *Horizontes* Serisinden örnekler, David Cata, 2017 (<http://davidcata.com/>, 28.10.2018)

Jose Romussi, işleme ile fotoğrafı bir araya getiriş şekli bakımından Eliza Bennet ve David Cata'dan ayrılmaktadır. Romussi, fotoğraflar üzerine işlemler yapan Şili'li bir sanatçı ve sanat eğitmenidir. Berlin'de yaşayan çokdisiplinli sanatçı, 'Xserie' isimli eserlerinde fotoğraf sanatçısı Amanda Charchian'ın siyah beyaz fotoğrafları üzerine Xray etkisi yaratan vücuda dair imgeler işlemektedir (Görsel 1.77).

Görsel 1.77. Xserie'den Örnekler, Jose Romussi

(<http://www.joseromussi.com/bw-colaboracin-amanda-charchian/>, 29.10.2018)

Stacey Page, eski fotoğraflar üzerine karakterlere renk ve eğlence katan işlemler yapan 1982 doğumlu Amerikalı bir işleme sanatçısıdır (Görsel 1.78). Page'in eserleri bu anlamda Jose Romussi'yle benzeşmektedir.

Görsel 1.78. Nicole, Bobby, Paula, Stacey Page, 2011 (<http://www.staceypage.com/> , 28.10.2018)

Cinsiyet ve kadınlık etrafında dönen temalardan ilham alan Teresa Lim, Lasalle Sanat Koleji- Moda Tasarımı ve Tekstil bölümünden mezun olmuştur. Lim'in tasarım felsefesi üç ilgi alanını bir araya getirmektedir: çizimler, işlemler ve yüzey desen tasarımı (http-26). Lim, dünyayı keşfederken yerinde belgelediği 'Sew Wanderlust' Serisinde, gittiği yerlerde gördüğü manzaraları işlemekte ve bu işlemleri manzaranın önünde fotoğraflarını çekerek sunmaktadır (Görsel 1.79).

Görsel 1.79. Italy-Firenze, Frankfurt- Berg Eltz, Italy- Venezia, Australia-The Twelve Apostles, Teresa Lim (<https://www.teeteeheehee.com/sew--wanderlust->, 13.09.2018)

İşleme tekniklerini Performans Sanatında kullanan sanatçılara Beili Liu ve Harriet Riddell örnek gösterilebilir.

Amerika'da yaşayan Çinli işleme sanatçısı Beili Liu'nun 'The Mending Project' isimli performansında, Liu, tavandan aşağıya doğru asılı yüzlerce makasın altında, bir masanın başında otururken mekana giren her bir ziyaretçiden girişin yakınında asılı beyaz bez parçasını kesmesini ve kestiği bölümü kendisine vermesini istemiştir. Sanatçı, kendisine verilen kesilmiş parçaları önceki parçalara dikerek kumaşı performans süresince büyötmeye devam etmiştir (http-27) (Görsel 1.80).

Görsel 1.80. The Mending Project, Beili Liu, 2011
(<http://www.beililiu.com/The-Mending-Project>, 18.09.2018)

Kendini ‘Performance Textile Artist’ olarak tanımlayan Harriet Riddell, bir trenden Himalayalar’ın çay tarlalarına, pek çok ‘olmayacak’ ve zorlu yerde dikiş makinesiyle işlemler yaparak dünyayı dolaşan bir işleme sanatçısıdır. Seyahatleri sırasında gördüğü manzaraları ve karşılaştığı insanların portrelerini işleyen İngiliz sanatçı Riddell’in çalışmaları Londra, Delhi, Nairobi, Toronto, Paris ve Hong Kong'da sergilenmiştir (http-28). Sanatçının, dünyanın birçok yerinde gerçekleştirdiği ‘Pedal Powered Stitch Portraits’ ismini verdiği etkinliklerde, her bir ziyaretçiden bisiklet pedallarını çevirerek kendi resimlerinin işlenmesi için gerekli olan elektriği dikiş makinesine sağlamaları istenmektedir (Görsel 1.81).

Görsel 1.81. Harriet Riddell, İngiltere, 2017

(<http://www.harrietridell.com/about-the-artist.html>, 21.10.2018)

İşleme teknikleriyle enstalasyonlar yapan sanatçılara Amanda McCavour ve Beili Liu gibi örnek verilebilir.

Eserlerinde, geçiciliği ve kırılganlığı somutlaştırmaya çalışan sanatçı Beili Liu’nun enstalasyonlarında çoğunlukla iplik, makas, kağıt, taş, ateş ve su gibi unsurlar bulunmaktadır. Amerika’da yaşayan Çinli sanatçı Liu’nun eserleri, Asya, Avrupa ve ABD’de sergilenmiştir. Liu’nun, ‘After All / Mending The Sky’ isimli enstalasyonu ipek, iğneler, iplikler, teller kullanarak hazırlanmış yarı saydam kubbelere benzer, organik, bulutsu formlardan oluşmaktadır. Bu kubbelerden aşağıya sarkan yüzlerce ince dikiş ipliği ve her bir ipliğin ucunda, bir dikiş iğnesi takılıdır (Görsel 1.82). Enstalasyon, eski bir Çin masalında sözü edilen insanlığın tanrıçası ve yaratıcısı olan Nüva’nın, gökyüzünü

tamir etme ve dünyaya geri dönmesi hikayesinden çıkışlıdır. Liu, Tanrıça Nüva'nın kahramanca ama mütevazı eylemini, kadın olma hali, evin içi ve dikiş gibi kavramlarla ele almaktadır (http-29).

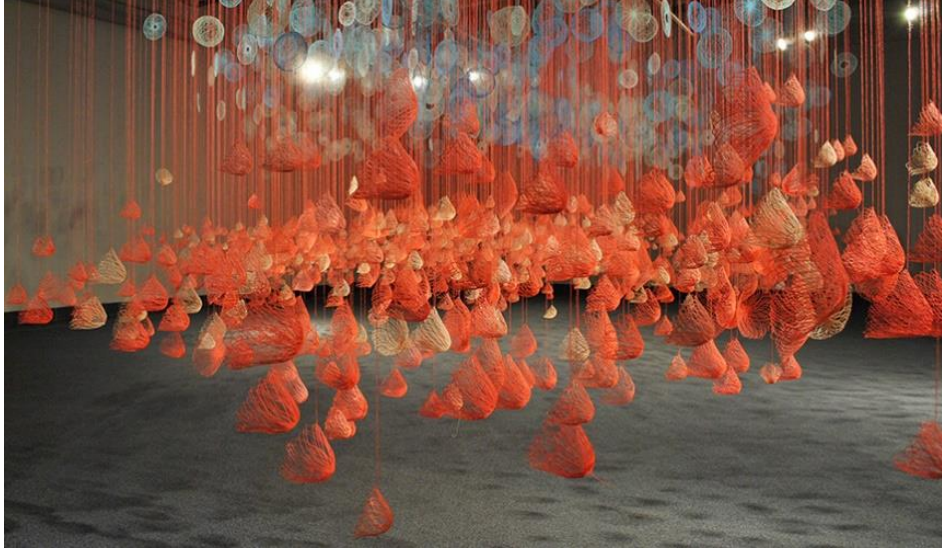
Görsel 1.82. *After All / Mending The Sky, Detay, Beili Liu, 2016*

(<http://www.beililiu.com/After-All> , 13.12.2018)

Amanda McCavour, suda çözünen kumaşlar üzerine dikiş makinesi aracılığıyla işleyerek büyük ölçekte enstalasyonlar yapan Kanada, Toronto'lu bir sanatçıdır. Kumaşlar, geçiş ipliklerine kendi başlarına bir arada durabilecek kuvveti kazandırana kadar geçici bir zemin oluşturmak için kullanılmaktadır ve kumaş çözüldüğünde ortaya çıkan çizgisel etkiler etkileyicidir (Görsel 1.83-1.84).

Görsel 1.83. *Living Room, Amanda McCavour 2010-2011* (<http://amandamccavour.com/>, 18.08.2018)

Görsel 1.84. *Pink Field, Blue Fog*, Amanda McCavour 2016-2017 (<http://amandamccavour.com/>, 18.08.2018)

İşleme, sıklıkla ev içindeki nesnelerde görmeye alıştığımız bir süsleme yöntemidir fakat Sokak Sanatı ile birlikte ortaya çıkardığı örnekler aracılığıyla evlerin dışında; binalar ve içinde bulundukları kentsel manzaralarda yer almaya başlayarak bir zıtlık yaratmaktadır. Sokak Sanatı ve işlemeyi buluşturan sanatçılar arasında Raquel Rodrigo, Victoria Villasana, Coralie Bonnet, Danielle Clough ve Ana Martins sayılabilir.

Raquel Rodrigo, işlemlerin makro detaylarını Madrid çevresindeki bina cephelerine giydiren İspanyol bir sanatçıdır. Rodrigo, geleneksel olarak ev tabanlı olan bir aktiviteyi kamusal sanat yapmak için sokaklara çıkarıp çevrenin bir parçası haline getirmenin yanı sıra işlemler aracılığıyla uzun süredir evde bulunan ve nadiren dikkat çeken kadınlara da görünürlük kazandırmayı hedeflemektedir ([http-30](http://arquicostura.com/street-art/)) (Görsel 1.85).

Görsel 1.85. *Raquel Rodrigo, İspanya, 2015* (<http://arquicostura.com/street-art/>, 27.08.2018)

Victoria Villasana, 1982, Meksika doğumlu bir tekstil sanatçısıdır ve eserlerinde insanların parçalanmış, post-dijital dünyada birbirleriyle nasıl bir ilişki kurduklarına odaklanmaktadır. Sanatçı, Meksika ITESO Üniversitesi'nde tasarım eğitimi aldıktan sonraki on yıl boyunca, özellikle kadın olmak ve kültürler arası etkileşim konularında Londra'da sokak sanatçısı olarak çalışmıştır. Sanatçılar, müzisyenler ve politikacıların eski, siyah-beyaz fotoğraflarıyla çalışan Villasana, fotoğrafların üstüne renkli ipliklerle işlemler yapmakta ve bu işlemeli fotoğrafları sokaklar, reklam panoları, metro istasyonları gibi halka açık alanlarda sergilemektedir (http-31) (Görsel 1.86).

Görsel 1.86. *Muhammad Ali (Solda), Child Labour Free (Sağda), Victoria Villasana, Londra, 2016*
(<https://victoriavillasana.com/> , 28.08.2018)

Coralie Bonnet, işleme gibi geleneksel bir el sanatları formunu gençleştirmek amacıyla iğnelerini geçirebileceği çok çeşitli malzemeler üzerine işlemler yapan bir tekstil sanatçısıdır. Ahşap, bambu, seramik gibi malzemelerden sokaklardaki çitlere kadar oldukça geniş yelpazeye sahip olan sanatçı, 'Graffiti Embroidery' adını verdiği çalışmalarında kalın yün iplikleri çitlere geçirmek suretiyle sokak işlemleri yapmaktadır (Görsel 1.87).

Görsel 1.87. *Graffiti Embroidery, Coralie Bonnet*

(<https://cargocollective.com/coraliebonnet/Graffiti-Embroidery>, 08.12.2018)

Güney Afrika’lı sanatçı Danielle Clough, çitler üzerine doğal motifleri işlediği ‘Borders and Boundaries’ ve ‘Seed’ gibi özellikle resimsel etkileri ağır basan eserleriyle sokak işlemlerinin oldukça iyi örneklerini vermektedir (Görsel 1.88).

Görsel 1.88. *Upfest, Borders and Boundaries, Trespass, Seed, Danielle Clough, 2016*

(<https://danielleclough.com/>, 03.08.2018)

Grafik tasarım eğitimi almış Portekizli bir sanatçı ve tasarımcı olan Ana Martins, işlemleri sokak sanatında diğer sanatçılara kıyasla farklı biçimde ele almıştır. Martins, var olan bir yüzey üzerine işleme yapmaktansa duvar üzerine çaktığı çiviler aracılığıyla işleyeceği yüzeyi kendisi oluşturmaktadır. Sanatçı, ‘Go Big or Go Home’, ‘Matriz’ ve ‘Switch-Over’ isimli sokak sanatı eserlerinde çiviler etrafında dolanan çapraz dikişler kullanmıştır (Görsel 1.89-1.90-1.91).

Görsel 1.89. *Go Big or Go Home, Ana Martins, 240x200 cm, 2016*

(<https://aheneah.com/go-big-or-go-home>, 12.01.2019)

Görsel 1.90. *Matriz*, Ana Martins, 260x270 cm, 2018
(<https://aheneah.com/matriz>, 12.01.2019)

Görsel 1.91. *Switch-Over*, Ana Martins, 200 x500 cm, 2018
(<https://aheneah.com/switch-over>, 12.01.2019)

Giyilebilir Sanat, giyilebilir ve sanatsal olma özelliklerini taşıyan, İngilizce’de ‘Wearable Art’ ya da ‘Art to Wear’ olarak tanımlanan, malzeme bakımından zengin ve sanatın birçok farklı alanıyla ilişkiler kuran çok yönlü bir alandır. İnsanın giyinme alışkanlıklarının ortaya çıkışından bu yana süregelen giysiyle işlemenin kardeşliği, bugün bakıldığında Giyilebilir Sanat’ta iğne işi tekniklerinin etkin kullanımıyla devam etmektedir. Giyilebilir Sanat ve işlemeyi birleştirenler arasında, Alexander McQueen, Elie Saab, Nguyen Cong Tri gibi dünyaca ünlü modacılar, Elena Stonaker ve Damselfrau gibi sanatçılara kadar pek çok örnek gösterilebilir.

1969 doğumlu Alexander McQueen, 1996’dan 2001’e kadar Givenchy’de baş tasarımcı olarak çalışmasıyla ve kendi Alexander McQueen etiketini yaratmasıyla tanınan İngiliz moda tasarımcısıdır. Dünyaca ünlü pek çok ismi giydiren McQueen, işleme tekniklerini tasarımlarında etkili şekilde kullanmıştır (Görsel 1.92-1.93).

Görsel 1.92. Alexander McQueen imzalı elbise içinde Nicole Kidman, Met Gala, 2016
(<https://en.vogue.me/archive/celebrities/nicole-kidman-at-the-2016-met-gala-dress-alexander-mcqueen/>,
04.08.2018)

Görsel 1.93. Alexander McQueen, Sonbahar Koleksiyonu, 2017 (<https://www.vogue.com/fashion-shows/fall-2017-ready-to-wear/alexander-mcqueen>, 04.08.2018)

1964 Doğumlu Lübnan'lı moda tasarımcısı Elie Saab, Beyrut'ta açtığı atölyenin yanı sıra Milano ve Paris'te de atölyeler açmıştır. Doğu'yla Batı'yı sentezleyen Saab, tasarımlarında işlemlere önemli ölçüde yer vermektedir (Görsel 1.94-1.95).

Görsel 1.94. Elie Saab, İlkbahar Koleksiyonu, 2017 (<https://www.eliesaab.com/en>, 12.01.2019)

Görsel 1.95. Elie Saab, İlkbahar Koleksiyonu, 2017 (<https://www.eliesaab.com/en>, 12.01.2019)

Dünyaca ünlü Vietnamlı moda tasarımcısı Nguyen Cong Tri, 2017 Sonbahar/Kış Koleksiyonu'nda her bir tasarımın arkasını süsleyen doğaya özgü parçaları işleme teknikleriyle zenginleştirmiştir (Görsel 1.96-1.97). Tasarımcıya göre koleksiyon iki farklı perspektife sahip; ön taraf, kadınların yaşamlarını kazanma yollarından ilham alan çok basit, tek renkli; arkası, şehre sessizce oksijen ve renk veren çiçeklerden ilham almaktadır (http-32).

Görsel 1.96. *Nguyen Cong Tri, Sonbahar/Kış Koleksiyonu, 2017*
 (<http://threadfashionandcostume.blogspot.com/2017/04/nguyen-cong-tri.html>, 19.09.2018)

Görsel 1.97. *Nguyen Cong Tri, Sonbahar/Kış Koleksiyonu, 2017*
 (<http://threadfashionandcostume.blogspot.com/2017/04/nguyen-cong-tri.html>, 19.09.2018)

Elena Stonaker, kumaşlarla, pullar, payetler, boncuklar ve rengarenk iplikleri birbirlerine elde işleyerek heykeller, giyilebilir heykeller ve enstalasyonlar üzerine çalışan bir sanatçıdır. Stonaker'a ait giyilebilir heykel, işleme tekniklerinin ve canlı renklerin yoğun kullanımı bakımından etkileyicidir (Görsel 1.98).

Görsel 1.98. *Giyilebilir Heykel*, Elena Stonaker, 2014 (<http://www.elenastonaker.com/>, 11.06.2018)

Damselfrau takma ismini kullanan sanatçı Magnhild Kennedy, maskeler üzerine çalışmaktadır. Londra’da yaşayan Norveçli sanatçının, işleme teknikleriyle meydana getirdiği eserlerde renkler ve yardımcı işleme malzemelerinin masalsı etkisi dikkat çekmektedir (Görsel 1.99).

Görsel 1.99. *İşlemeli Maskeler*, Damselfrau (Magnhild Kennedy)
(<http://damselfrau.blogspot.com/>, 18.01.2019)

İKİNCİ BÖLÜM

2. İŞLEME SANATININ ÇAĞDAŞ BİR MALZEMESİ OLARAK SERAMİK

İşlemenin temel malzemesi olan lif de seramiğin temel malzemesi olan kil de tarih boyunca insan yaşamının bir parçası olmuştur. Bu iki malzeme, tarihleri göz önünde bulundurulduğunda, birer el sanatı malzemesi olarak çıktıkları yolculukta bugün, çağdaş sanatta kullanılan malzemeler haline gelmeleri bakımından ortak bir kaderi paylaşmış gibi görünmektedir. Çağdaş seramik ve işleme sanatlarının ortaklığında üretilen eserlere değinmeden önce, bu iki alanın paylaştığı çeşitli ortak noktalara ve zıtlıklara değinmek doğru olacaktır.

Toplumların yaşayış ve inanış biçimleriyle şekillenerek kendi karakteristiğini oluşturan bu iki el sanatı, insanlığın ortaya çıkışından bu yana insanla birlikte değişmiş ve gelişmiş, bünyesinde yeni teknik ve teknolojik gelişmeleri üretmiş ve üretmeye devam etmektedir. Seramik de işleme de ait oldukları toplumların tarihine ışık tutacak birer belge niteliği taşıması bakımından da benzeşmektedir.

Araştırıldığında anlaşılmaktadır ki, toplumların kendilerine has motifleri, diğer el sanatlarında olduğu gibi seramikler ve kumaşlar üzerindeki bezemelerde benzerlik göstermektedir. Örneğin, İslam sanatında çokça kullanılan lale, gül, karanfil, sümbül, selvi, rumi, hatayi gibi stilize bitkisel motifler hem çinilerde hem de kumaşlar üzerindeki işlemlerde kullanılmıştır (Görsel 2.1).

Görsel 2.1. *Karanfil İşlemeli Bohça, Topkapı Sarayı Müzesi Koleksiyonu, 17. yüzyılın ilk yarısı (Solda),
Karanfil, Sümbül, Gül, Bulut Motiflerinden Oluşan Kompozisyon, Sultan Ahmet Camii, 1617 (Sağda)
(Delibaş, 2000, s.335/ Karcı, 2018, s.65)*

Çeşitli faktörlerden etkilenecek değeri zaman zaman yükselen zaman zamansa düşen seramik, tarihsel süreç göz önünde bulundurulduğunda, 1. Klasik Seramikler, 2. Endüstriyel Seramikler ve 3. Sanat Seramikleri olmak üzere üç ana başlık altında değerlendirilmektedir (Galatalı, 1985, s.96)

Pişmiş toprak, insanlık tarafından ilk olarak mimari unsurlar, günlük kullanım objeleri ve dini ritüellerde kullanılan heykelcikler yapmak için el işçiliği ile üretilmiştir. Endüstri Devrimi'ne kadar süregelen uzun bir zamanı kapsayan ve ait olduğu toplumun estetik yaklaşımlarına göre şekillenen bu çeşit ürünler klasik ya da geleneksel seramikler olarak adlandırılmaktadır.

Bir zanaat olarak görülen seramik, gelişen yeni düşünce yapısı ve sanatın çok boyutluluğunda 20. yüzyılın ortalarından itibaren bir çağdaş sanat dalı olarak görülmeye başlanmıştır ve bu aşamaya gelmesinde toplumsal ve sanatsal, alan içinden ve alan dışından çeşitli etkenler olmuştur. Alan içi etkenlere, Arts and Crafts Hareketi, Art Nouveau, Art Deco, Bauhaus Okulu, De Stijl gibi hareket, okul ve akımlar ile Bernard Leach ve Hamada Usta gibi sanatçılar; alan dışı etkenlere ise Modernizm, Dışavurumculuk, Kübizm, Dadaizm, Kavramsal Sanat, kolaj ve hazır malzeme olgusu ile seramiği ilk kez sanatsal ifade aracı olarak kullanan Matisse, Miro, Chagall, Picasso, Hundertwasser, Braque, Dali ve Leger gibi sanatçılar sayılabilir (Önal, 2015, s. 23-51).

Endüstri Devrimi, işleme sanatı için olduğu gibi seramik sanatı için de bir kırılma noktası olmuştur. Endüstriyel seramikler, üretim amaçları bakımından geleneksel seramiklerden pek ayrılmasa da üretim biçimi bakımından tamamen farklılaşmıştır. Endüstrileşmeyle birlikte değişen üretim-tüketim alışkanlıkları ve seri üretimden doğan tekdüzelik, birbirinden farksız ve estetik açıdan niteliksiz ürünlerin üretilmesi problemi beraberinde getirmiştir. El işçiliğinin üretime dahil edilmesi suretiyle bu problemi çözmeyi hedefleyen Arts and Crafts Hareketi ve ilerleyen süreçte Bauhaus Okulu, işlemenin olduğu kadar seramiğin de çağdaş sanat içindeki kullanımını artırmıştır.

Endüstriyel üretimin monotonluğuna tepki gösteren ve süsleme sanatlarını güzel sanatlar seviyesine yükseltmeyi amaçlayan Arts and Crafts Hareketi reformcuları, sanatın ve tasarımın gündelik yaşama yeniden entegrasyonunu savunmuşlardır. Bunun sonuçları hem sosyal hem de estetik olmuştur. Hareket, kadınların toplumdaki rolü ve modern bir tarz arayışı gibi kritik konulara da değinmiştir. Arts and Crafts Hareketi'nde, basit formlar, doğal motifler ve yöresel özelliklerin ağır bastığı görülmektedir (Görsel 2.2).

N. Orçun Önal, Arts and Crafts Hareketi'nin seramiğe olan etkisini, (2015, s. 26)'da şu şekilde dile getirmektedir:

Günümüz temel sanat normlarının ortaya çıkmasında önemli rolü olan hareket, seramik sanatının tasarıma yönelik özgürleşmesinde belirgin etkisi olan Studio Pottery anlayışının temeli olarak konumlandırılabilir. Sanayi ürünlerinin aksine usta eller ile doğadan esinlenerek hazırlanan tasarımların işlendiği seramikler, birbirinden farklı desen ve renk kombinasyonları ile tek olma özellikleri ön plana çıkarılarak savunulmaktadır. Zanaatkarın ya da sanatçının eserine kattığı özgün olma değeri, tasarım olgusunun ve tek olma ayrıcalığının farkındalığını ortaya koymaktadır. Bu düşünce biçimi daha sonra 20. yüzyıl sanat anlayışını da şekillendirecektir.

Görsel 2.2. Dekorlu Vazo, Frederick Hurten Rhead, 1914-1917

(<http://www.tfaoi.com/aa/8aa/8aa204.htm>, 05.01.2019)

Sanat ve tasarımda tüm dünyayı etkileyen bir dönüm noktası olan Bauhaus Okulu, işlemeyi olduğu gibi, seramiği de etkilemiştir. Bauhaus Okulu, sanat, el sanatları ve endüstriyi birleştirerek sanatı ve tasarımı hayatın içine dahil etmeyi hedeflemiş ve endüstriyel tasarım fikrinin mimarı olarak, seramik alanında da tasarımı önemsemiş, 1920 yılında seramik atölyesini kurmuştur (Görsel 2.3). Max Krehan önderliğinde kurulan seramik atölyesinde, Otto Linding, Gerhard Marcks, Theodor Bogler ve Margarete Heymann-Loebenstein gibi isimler Bauhaus seramiklerini yaratmışlardır (Görsel 2.4). Endüstri ve sanatın kesişme noktası olan Bauhaus Okulunda, Arts and Crafts Hareketi'nde görülen desen ve renge dayalı süsleme özelliklerinden ziyade fonksiyonel ve estetik formlara odaklanıldığı görülmektedir.

Görsel 2.3. *Bauhaus Seramik Atölyesi, Almanya, 1920*
(<http://bauhaus-keramik.de/en/bauhaustoepferei/>, 20.01.2019)

Görsel 2.4. *Otto Lindig 1926, Theodor Bogler 1923, Walter Gropius 1965, Bauhaus, Almanya*
(<http://bauhaus-keramik.de/en/otto-lindig/>, 20.01.2019)

İşlemenin temel malzemesi olan lif ile seramiğin temel malzemesi olan kilin pek çok ortak noktanın beraberinde pek çok zıtlığı da bünyelerinde barındırdığından söz edilebilir.

Seramik ve işleme sanatı tarihin yazılmayan döneminden bugüne ışık tutabilme ve toplumların kimliklerini bedenlerinde taşıyabilme özellikleri ile birbirine benzemekte ancak süslenecek, birleştirilecek, hikâye anlatılacak bir zemin ve süsleyici, birleştirici ve hikâye anlatıcı olarak zor bütünleşebilecek birbirine zıt bir ikili olarak algılanabilir (Ağatekin, 2016, s. 956).

İşlemeyle seramiği birleştiren çağdaş sanatçılar çoğunlukla seramik ile kumaş ve ipliğin sert-yumuşak, kırılğan-esnek gibi zıtlıklarından yararlanmakta ve bu tezatlıktan haz duymaktadır.

Çağdaş sanatçı ve tasarımcıların işleme ve seramiği bir araya getirirken seramik malzemeyi iki farklı yaklaşımla ele aldıkları görülmüştür. Bu iki yaklaşım, geleneksel işlemlerde kullanılan temel malzemeler, yani ‘işlemeye zemin oluşturan malzemeler’

(kumaş vb.) ve ‘işlemeyi oluşturan malzemeler’ (a. iplikler. b. süsleme malzemeleri: kemik, değerli taşlar, deniz kabukları, tüyler, madeni paralar, ayna parçaları, pullar, payetler, teneke parçaları, ahşap, metal, cam ve atıklar vb.) göz önünde bulundurulduğunda, seramik malzemeyi ele alış biçimleri bakımından birbirinden ayrılmaktadır. Birincisi, seramik malzemeyi işlemeye zemin oluşturacak kumaş gibi bir yüzey olarak ele alan yaklaşımın sonucu olan ‘işlemeli seramikler’dir. İkincisi ise seramik malzemeyi pul, boncuk vb. bir süsleme malzemesi olarak ele alan yaklaşımın sonucu olan ‘seramik işleme’dir. Bu bilgi doğrultusunda seramik malzeme, İşleme sanatında ele alınışına göre iki başlık altında değerlendirilecektir.

2.1. İşlemeli Seramikler

Sanatçı ve tasarımcıların işleme sanatında seramik malzemeyi kullanımları değerlendirildiğinde dikkat çeken yönelimlerden ilki, seramik malzeme üzerine çeşitli yöntemler aracılığıyla işlemler yapılmasıyla meydana getirilen ‘işlemeli seramikler’dir. Seramik alanında kullanılan alışlagelmiş dekor yöntemleri göz önünde bulundurulduğunda, yüzeyin ipliklerle oluşturulan desenlerle dekorlanması farklı ve çağdaş bir ifade biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır.

İşlemeli seramiklerin sanatçılar tarafından, teknik olarak üç farklı yöntemle ele alındığı gözlemlenmektedir. Bu yöntemlerden ilkinde, seramik malzemenin yüzeyine işlemlerin uygulanabileceği delikler açıldığı görülürken, ikinci yöntemde sanatçı ve tasarımcılar, işlemlerini seramiklerin üzerine aplike etmektedir. İşlemeli seramikler meydana getirilirken kullanılan üçüncü yöntem ise kırılmış, yıpranmış seramik parçaların, kumaş ya da tül ile kaplandıktan sonra ipin bağlayıcı, tamir edici, birleştirici özelliği ile bütünlenmesidir (Ağatekin, 2016, s. 949-950).

Sözü edilen yöntemlerden ilkinde, delikler seramik yüzeye şekillendirme aşamasında ya da pişirim sonrasında açılır ve deliklerden geçirilen ipliklerle işlemler oluşturulur. Bu yöntemle işlemeli seramikler yapan sanatçı ve tasarımcılara, Camilla Marinoni, Coralie Bonnet, Hella Jongerius, Lindsay Aura Miller, Magdalena Chojnacka, Cath Ball, Anna Westerlund, Beate Ingebretsen, Emily Barletta, Guillaume Delvigne ile Ionna Vautri, Kristen Halkett, Bianca Bardas ile Alexandra Baci, Katherine Wheeler, Lisa Tilse ve Burcu Öztürk Karabey örnek gösterilebilir.

Camilla Marinoni, seramik, heykel, enstalasyon, resim ve performans sanatı alanlarında eserler üreten 1979, İtalya doğumlu sanatçıdır. Marinoni kendi deyimiyle,

bedene ve kadınlığa odaklanan araştırmaları içeren eserlerinde, yüzeyler boyunca uzanan pamuk iplikleri kullanarak düşünceyi bir uçtan diğetine taşımaya çalışmakta; izleyiciyi nesnelerin ve insanların kendi aralarındaki bağlarını düşünmeye çağırmaktadır (http-33). Marinoni, ‘Il Desiderio Originale’ (Görsel 2.5), ‘Accoglienza’ (Görsel 2.6), ‘Autoritratto’, ‘E Poi  Febbraio’, ‘Telesma’ gibi eserlerinde seramik ile işlemeyi bir arada kullanmıştır.

Görsel 2.5. *Il Desiderio Originale*, Camilla Marinoni, 35x35x195 cm, 2017
(<https://www.camillamarinoni.com/installazioni>, 15.12.2018)

Görsel 2.6. *Accoglienza*, Camilla Marinoni, 15x15x22 cm, 2017
(<https://www.camillamarinoni.com/scultura>, 15.12.2018)

Coralie Bonnet, ahşap, bambu, seramik gibi çok çeşitli malzemeler ve endüstriyel tasarım, heykel, seramik, sokak sanatı gibi çok çeşitli alanlarda işlemler yapan bir sanatçıdır. Bonnet, ‘Ceramic Tiles Embroidery’ olarak nitelendirdiği çalışmalarında, seramik karolar üzerine açtığı deliklerden geçirdiği ipliklerle desenler oluşturmuştur (Görsel 2.7).

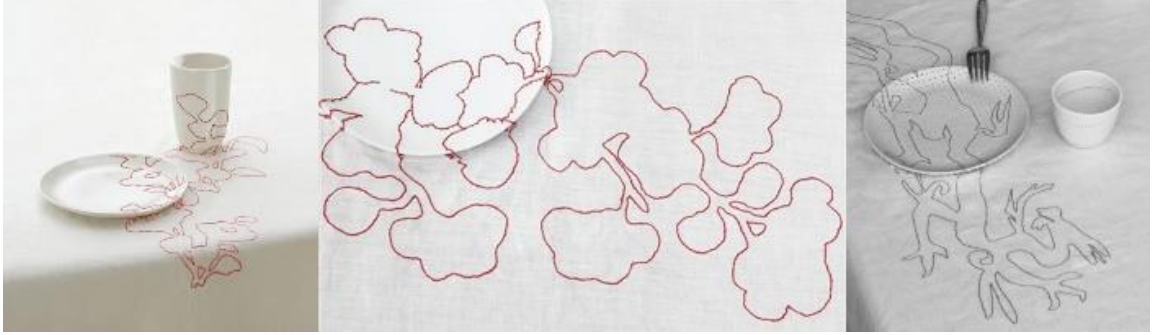

Görsel 2.7. *Ceramic Tiles Embroidery, Coralie Bonnet, 2012*

(<http://coraliebonnet.tumblr.com/post/25057841917/ceramic-tiles-embroidery-coralie-bonnet>
10.08.2018)

Hella Jongerius, renkler, materyaller ve dokular üzerine kafa yoran 1963, Hollanda doğumlu sanatçıdır. 2009’dan bu yana Berlin’de yaşayan Jongerius’un eserlerinde dekorasyon, tasarımda anlamlı bir bileşen olarak yeniden tanıtılmaktadır. Sanatçının, ‘Embroidered Tablecloth’ isimli eserinde, işleme aracılığıyla seramik yüzeyle kumaşın birleşmesi, her iki ögenin de işlevselliğini bozmakta ve sanatçı, fonksiyonel nesneler ile günlük işler arasındaki bağlantıyı yorumlamaya çalışmaktadır (Görsel 2.8). ‘Giant

Prince' isimli eserde de benzer şekilde sırlı seramik yüzey üzerine işlemler mevcuttur. Çiçek ve ejderha motifleri 14. ve 15. yüzyıl Ming vazolarından esinlenilmiştir (http-34) (Görsel 2.9). Sanatçı ayrıca, 'Embroidered Plate', 'Prototype', 'Repeat Big Pot' gibi eserlerinde de aynı tekniği kullanmıştır.

Görsel 2.8. Embroidered Tablecloth, Hella Jongerius, 80x120 cm, 1999
(<http://www.jongeriuslab.com/work/embroidered-tablecloth>, 02.07.2018)

Görsel 2.9. Giant Prince, Hella Jongerius, 44x Ø 81 cm, 2000 (<http://www.jongeriuslab.com/work/giant-prince>, 02.07.2018)

Lindsay Aura Miller, işleme ve seramiği 'Triangles' isimli eserinde (Görsel 2.10) renkli iplikleri karolar üzerine işleyerek oluşturduğu üçgen desenlerle; 'Embroidered Tea Set' isimli eserinde (Görsel 2.11) ise kendi şekillendirdiği porselen çay setine ait parçaların her birinin ağız kısmına açtığı deliklere işlediği iplerle bir araya getirmiştir.

Görsel 2.10. *Triangles*, Lindsay Aura Miller, 2012

(<http://cargocollective.com/lindsayaura/following/lindsayaura/Triangles>, 09.11.2018)

Görsel 2.11. *Embroidered Tea Set*, Lindsay Aura Miller, 2013

(<http://cargocollective.com/lindsayaura/following/lindsayaura/Embroidered-Tea-Set>, 09.11.2018)

Magdalena Chojnacka, farklı el sanatları ve malzemelerle deneyler yaparak basit ve saf çözümler üretmek için çalışan Polonya merkezli bir endüstriyel tasarımcıdır. 1983 doğumlu tasarımcı, kendine ait Bongo Design markası adı altında ürettiği ‘Ceramic Discs: Bongo Wild Heads’te yuvarlak seramik plakalar üzerine şekillendirme aşamasındayken delikler açmıştır. Sırlı pişirimden sonra bu deliklere işlenen ipliklerin ortaya çıkardığı çizgiler vahşi hayvanların başlarını oluşturmaktadır (Görsel 2.12).

Görsel 2.12. *Ceramic Discs: Bongo Wild Heads, Magdalena Chojnacka*
(<https://www.behance.net/MagdaChojnacka>, 09.01.2019)

Seramiklerine yaptığı işlemlerle çamur ve ipliği birleştiren İngiliz sanatçı Cath Ball, 2004 yılında İngiltere’deki Cumbria Institute of Arts’dan mezun olmuştur. ‘Stitched Ceramics’ olarak tanımladığı eserlerinde, elle ya da kalıp yoluyla şekillendirdiği çanaklar, tabaklar ve vazolar gibi geleneksel formdaki seramikler üzerine açtığı delikler aracılığıyla hem işlemleri hem de düğümleri bir dekor yöntemi olarak kullanmaktadır (http-35) (Görsel 2.13).

Görsel 2.13. *İşlemeli Seramik Kase, Cath Ball, 17x17x6 cm,*
(<https://www.stitchedceramics.co.uk/about-1/gallery/>)

Anna Westerlund, İsveçli bir baba ve Portekizli bir annenin çocuğu olarak dünyaya geldiğinden iki ülke arasındaki birbirinden çok farklı kültürler ve ifade biçimleriyle haşır neşir olarak büyümüştür. Westerlund, Lizbon'daki ARCO sanat okulunda aldığı eğitimin ardından 2012 yılında kendi atölyesini üretime açmıştır. Sanatçı, seramik kaseler üzerine kurşun kalemle çizdiği geometrik desenler ile boncuk ve işlemelerle dekorlar yapmaktadır (http-36) (Görsel 2.14).

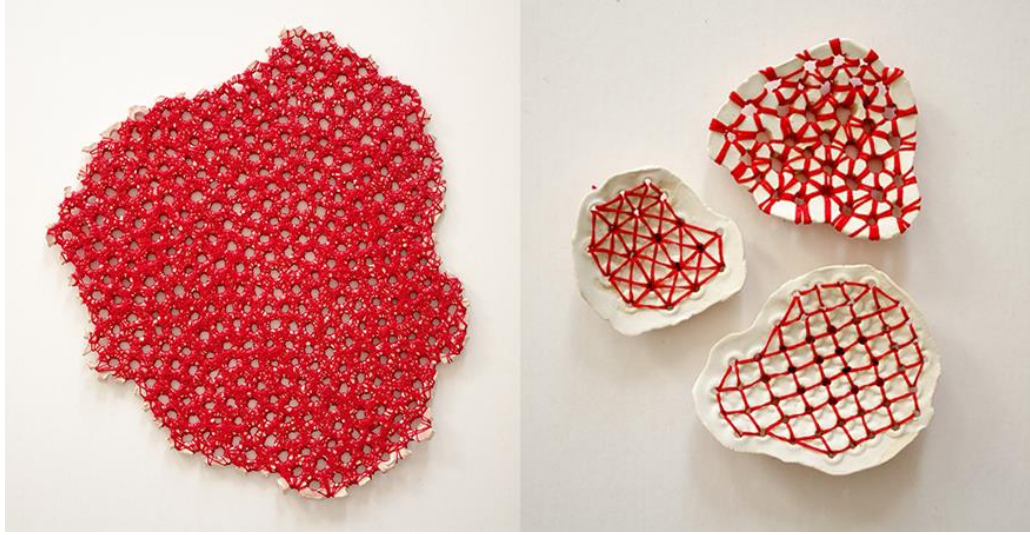
Görsel 2.14. İşlemeli Kaseler, Anna Westerlund
(<https://www.annawesterlund.com/collections-1/>, 08.03.2018)

Norveçli bir grafiker olan Beate Ingebretsen, bir okul projesi için tipik olarak ‘grafik tasarım’ olmayan bir şey oluşturmaya çalışırken geleneksel Norveç giysilerinden esinlenerek yaptığı işlemeli tabak tasarımında, Anne Udnes’in yaptığı seramik tabakların kenarlarına delikler açarak kanaviçe desenlerini işlemiştir (http-37) (Görsel 2.15).

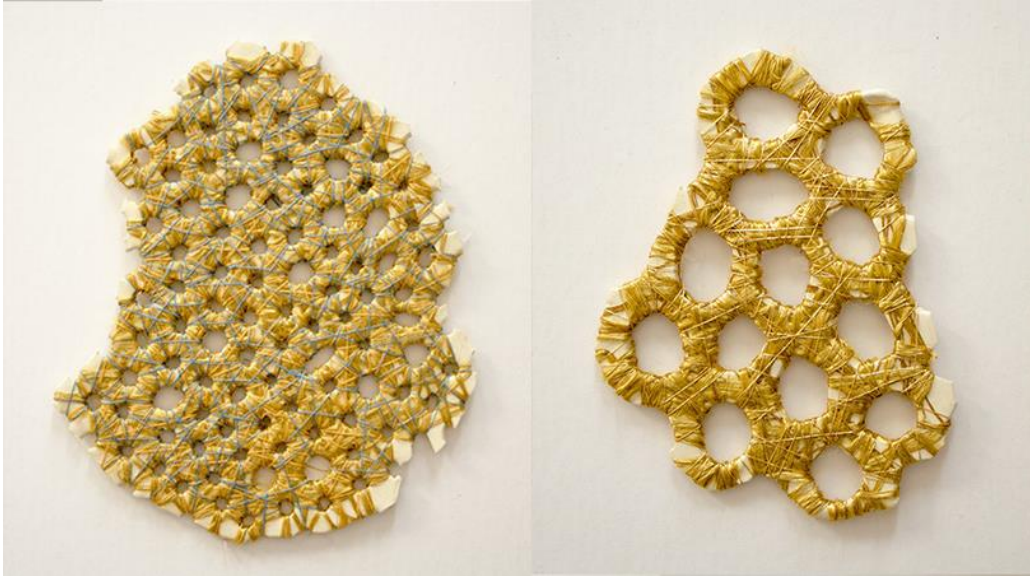

Görsel 2.15. İşlemeli Tabak, Beate Ingebretsen, 2013 (<https://www.behance.net/beate>, 28.11.2018)

Emily Barletta, 2003 yılında The Maryland Institute College of Art'ta Tekstil Sanatları bölümünden mezun olmuştur (<http-38>). Barletta, kağıtlar, polaroid fotoğraflar ve seramikler üzerine işlemler yapmanın yanı sıra yumuşak heykeller üzerine çalışan New York merkezli bir sanatçıdır. Barletta, ajurlu ve hafif çukur formlar üzerine yün ipliklerle işlemeli seramikler yapmaktadır (Görsel 2.16-2.17).

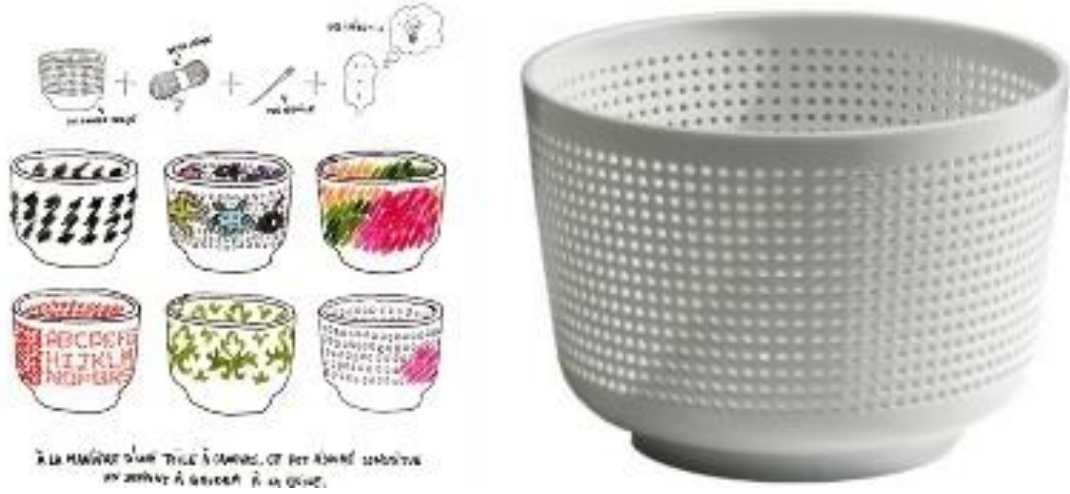

Görsel 2.16. *İsimsiz 19 (Solda), İsimsiz 181-182-183 (Sağda), Emily Barletta, 2017*
(<https://emilybarletta.com/section/432237-Archive.html>, 28.11.2018)

Görsel 2.17. *İsimsiz 193 (Solda), İsimsiz 192 (Sağda), Emily Barletta, 2017*
(<https://emilybarletta.com/section/432237-Archive.html>, 28.11.2018)

Guillaume Delvigne ile Ionna Vautri ortak çalışması olan ‘Panier Perce’ isimli tasarımda, alıcılara kase üzerinde bulunan 1800 delik üzerine kendi desen tasarımını işleme fırsatını bulmaktadır (Görsel 2.18-2.19). Delikli porselen kase beraberinde iğne, iplik ve çeşitli desenlerden oluşan dekorasyon kitiyle birlikte satılmaktadır (http-39).

Görsel 2.18. Panier Pence, Guillaume Delvigne ve Ionna Vautri, 17x12 cm, 2005
(<http://www.industreal.com/e-panier-perce/>, 29.11.2018)

Görsel 2.19. Panier Pence, Guillaume Delvigne ve Ionna Vautri, 17x12 cm, 2005
(<http://www.industreal.com/e-panier-perce/>, 29.11.2018)

Seramik tasarımcısı Bianca Bardas ile tekstil tasarımcısı Alexandra Baciuc'un iş birliğiyle üretilen işlemeli seramikler, son derece farklı iki malzemenin birlikte eğlenceli ve şaşırtıcı bir şekilde bir araya gelebileceği sonsuz yolları keşfetme amacı ile yapılmaktadır (http-40) (Görsel 2.20-2.21-2.22).

Görsel 2.20. *İşlemeli Duvar Tabakları*, Bianca Bardas ve Alexandra Baci
(<http://threadsandthrows.tumblr.com/>, 29.11.2018)

Görsel 2.21. *İşlemeli Seramik Aydınlatma Elemanı*, Bianca Bardas ve Alexandra Baci
(<http://threadsandthrows.tumblr.com/>, 29.11.2018)

Görsel 2.22. *İşlemeli Seramik Aydınlatma Elemanı*, Bianca Bardas ve Alexandra Baci
(<http://threadsandthrows.tumblr.com/>, 29.11.2018)

Katherine Wheeler, Avustralya, Victoria merkezli bir tasarımcıdır. Ağırlıklı olarak ince gümüş, porselen, kağıt ve iplik gibi malzemeleri bir araya getiren ve doğal dokulardan esinlenen Wheeler'ın tasarımlarında beyaz rengin baskınlığı hakimdir ([http-41](http://41)). Tasarımcı, üzerlerine delikler açtığı formları, iplikle işlediği parçalarla tamamlayarak porselen ve iplik vazolar (Görsel 2.23), porselen takılar (Görsel 2.24) ve delikli porselen parçaları piştikten sonra birbirlerine beyaz iplik ile işleyerek birleştirdiği heykeller yapmaktadır (Görsel 2.25).

Görsel 2.23. *Porselen ve İplik Vazolar*, Katherine Wheeler, 2012
(<http://katherinewheeler.com.au/category/ceramics/>, 27.11.2018)

Görsel 2.24. *İşlemeli Porselen Takılar*, Katherine Wheeler, 2012
(<http://katherinewheeler.com.au/category/ceramics/>, 27.11.2018)

Görsel 2.25. *İşlemeli Porselen Heykeller, Katherine Wheeler, 2012*
(<http://katherinewheeler.com.au/category/ceramics/>, 27.11.2018)

1975 Yılında Ankara’da doğan seramik sanatçısı ve akademisyen Prof. Burcu Öztürk Karabey, 2011 tarihli ‘Gerçek’ isimli eserinde işleme ile seramiği birlikte kullanmıştır (Görsel 2.26). İki adet seramik çanağın üzerine açılmış deliklerle ‘gerçek şu ki’ yazmaktadır ve “‘deliklerden oluşan yazının yalnızca ‘gerçek’ yazan bölümüne siyah deri iple uyguladığı işleme ile Karabey, kişinin özünde kendine tanıklık ederek kendisiyle yüzleşmesi gerçeğini anlatmaktadır (Ağatekin, 2016, s. 953)’”.

Görsel 2.26. *Gerçek, Burcu Öztürk Karabey, 24x22x2 cm, 2011 (Ağatekin, 2016, s.953)*

İşlemeli seramikler yapmanın ikinci yolu olan, işlemleri seramik yüzey üzerine aplike etme yöntemiyle çalışan sanatçı ve tasarımcılara Beccy Ridsdel, Diem Chau, Christian Voltz, Maru Corranza ve Michelle Taylor örnek gösterilebilir.

Beccy Ridsdel, 2008 yılında York Üniversitesi, Çağdaş 3D El Sanatları bölümünden onur derecesiyle mezun olmuştur. Sanatçıya ait minik porselen kutular, İkinci Dünya Savaşı sırasında askere gönderilen orijinal aşk mektuplarından alınan el işlemeli metinle süslenmiştir (http-42). Kutuların kapakları işlemeli kumaşlarla kaplanarak işlemler seramik yüzeye aplike edilmiştir (Görsel 2.27).

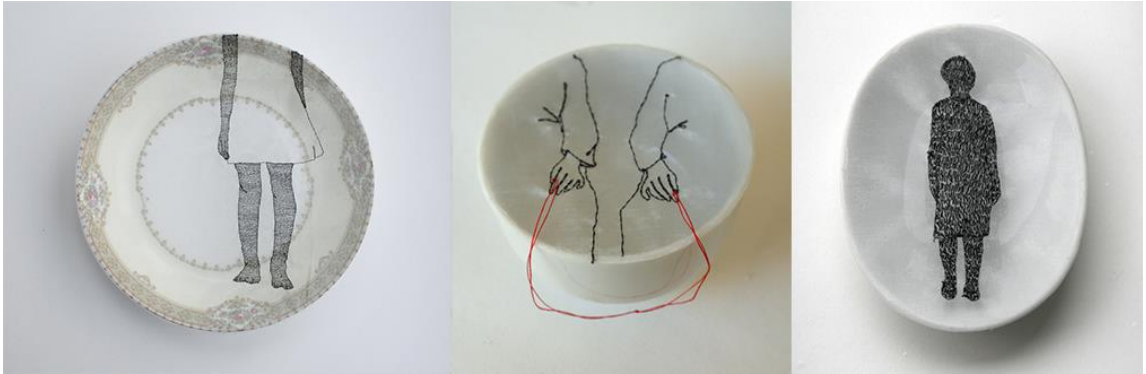

Görsel 2.27. İşleme Aplike Edilmiş Seramik Kutu, Beccy Ridsdel
(<http://www.beccyridsdel.co.uk/page9.htm>, 12.01.2019)

1979 Doğumlu Vietnam'lı sanatçı Diem Chau, 1986 yılında ailesiyle birlikte sığınmacı olarak Amerika'ya gelmiş ve 2002 yılında Cornish Sanat Üniversitesi'nden mezun olmuştur (http-43). Chau, eserlerinde incecik tül benzeri kumaşlara işlediği desenleri seramikten yapılmış hazır gündelik nesneler üzerine applike etmektedir (Görsel 2.28-2.29).

Görsel 2.28. İşlemeli Fincan ve Tabak, Diem Chau
(<http://www.artisticmoods.com/diem-chau/>, 21.07.2018)

Görsel 2.29. İşlemeli Tabaklar, Diem Chau (<http://www.artisticmoods.com/diem-chau/>, 21.07.2018)

Christian Voltz, Fransa, Strazburg'da Ecole Supérieure des Arts Décoratifs'te sanat eğitimi almıştır. Voltz, seramik dışında, baskı sanatları, heykel, kitap illüstrasyonları, performans gösterileri gibi çok çeşitli alanla eserler üreten bir sanatçıdır (http-44). Sanatçı, 'Le Fil' isimli eserinde vücudunu çamurdan şekillendirdiği seramik figürün başını, üzerine figürün yüzünü iplikle işlediği kumaşla tamamlamıştır (Görsel 2.30).

Görsel 2.30. *Le Fil*, Christian Voltz

(<https://www.christianvoltz.com/ceramics.php?ceramique=le-fil&image=125-le-fil-detail>, 22.07.2018)

Maru Carranza, Berlin, Almanya merkezli sanatçı ve tasarımcıdır. İşleme, örgü, kapitone gibi iğne işi tekniklerinin yanı sıra seramik ve enstalasyonlar üzerine çalışan bir sanatçı olan Carranza, 'Embroidered Ceramics' olarak tanımladığı eserlerini, çamurdan şekillendirip pişirdiği bilindik seramik formların üzerine, boyunlarına takılmış bir kolyeyi çağrıştıran işlemeli parçalar ekleyerek oluşturmaktadır (Görsel 2.31).

Görsel 2.31. *Embroidered Ceramics*, Maru Carranza, 2017

(<http://www.marucarranza.com/portfolio/embroidered-ceramic-fransen-fringes/>, 22.07.2018)

Michelle Taylor, eserlerinde bellek ve kayıplarla ilgili duygusal temaları keşfetmek için seramik ve tekstilin yan yana dizilimini kullanan bir sanatçıdır. Anıları korumak için kırılanın onarılması Taylor'ın eserlerinde çok önemlidir ([http-45](http://www.michelletaylorceramicartist.com/gallery-3)). Endüstriyel seramik parçaları kullanan sanatçı, 'Narrative Artefact' Serisinde fincanlar ve tabakların endüstriyel tekniklerle eksilttiği yerlerini baskı, örgü ve işlemeli kumaşlar gibi paradoksal materyalleri kullanarak restore etmektedir (Görsel 2.32-2.33).

Görsel 2.32. *Narrative Artefact 2, Michelle Taylor, 2012*
(<http://www.michelletaylorceramicartist.com/gallery-3>, 19.11.2018)

Görsel 2.33. *Narrative Artefact 1 (Solda), Narrative Artefact 3 (Sağda), Michelle Taylor, 2012*
(<http://www.michelletaylorceramicartist.com/gallery-3>, 19.11.2018)

Michelle Taylor 'Mending' isimli eserinde, sanatçı ve tasarımcıların işlemeli seramik yaparken kullandığı üçüncü yöntemi kullanmıştır (Görsel 2.34).

Üçüncü yöntem kırık parçaların kumaşla kaplandıktan sonra, birbirleriyle dikiş yoluyla birleştirilmesidir ve parça kumaşların birbirlerine eklenerek dikildiği 'patchwork

(kırkyama)' isimli iğne işi tekniğiyle de benzeşmektedir. Eserlerinde bu yöntemi kullanan sanatçılara Charlotte Bailey, Harriet Lawton ve Zoe Hillyard örnek gösterilebilir.

Görsel 2.34. *Mending, Michelle Taylor, 2013*

(<http://www.michelletaylorceramicartist.com/gallery--4>, 19.11.2018)

Charlotte Bailey, İngiltere, Royal School of Needlework El İşlemesi bölümünden mezun olmuştur. Sanatçı, Lisans eğitimine devam ederken geçirdiği süre boyunca, dikiş becerisini en üst düzeyde tutmaya çalışırken aynı zamanda bu beceriyi ürettiği herhangi bir işe entegre etmenin kendi işleme pratiği için çok temel bir öneme sahip olduğunu öğrenmiştir (http-46). Bailey, işlemeli seramiklerini yaparken Japon kültüründe hasar görmüş seramik nesnelerin altın, gümüş veya platinle onarılması yöntemi olan 'Kintsugi'den etkilenmiştir. Hasarı vurgulamak ve nesnenin geçmişini onurlandırmak için uygulanan bu yöntem, yaraların değerli olduğuna dair bir anlam taşımaktadır. Bailey, kırık bir vazoyu yeniden birleştirmek için seramik desenlerini çağrıştıran bir kumaşla kapladığı kırıkları altın rengi iplikler ve boncuklarla birbirlerine işlemiştir (Görsel 2.35).

Görsel 2.35. Kintsugi Vase, Charlotte Bailey

(<https://www.thisiscolossal.com/2016/04/embroidery-kintsugi-charlotte-bailey/>, 23.12.2018)

İngiltere, Manchester School of Art mezunu sanatçı Harriet Lawton, Charlotte Bailey ile benzer şekilde Kintsugi'yi çağrıştıran bir teknikle, su jetiyle kestiği kırık görünümlü seramik tabak ve sütlük parçalarını tül benzeri ince ve şeffaf kumaşla kapladıktan sonra birbirlerine işleme ile birleştirmiştir (Görsel 2.36). Bailey, seramikleri desenli kumaşla kaplarken Harriet Lawton, şeffaf kumaş kullanarak seramiklerin kendi desenlerini muhafaza etmiştir.

Görsel 2.36. Hand-Stitch Perspectives, Harriet Lawton (<https://harrietlawton.co.uk/>, 02.08.2018)

Zoe Hillyard, el dikişi ve kırkyama geleneğini bir tamir süreci olarak ele alıp atılmış ve kırılmış seramikleri yeniden canlandırmak için kumaşlar kullanmakta ve tanıdık seramik formlar için yeni bir estetik yaratmaktadır (Görsel 2.37-2.38). Her parça, orijinal işlevlerini ve kitlesel üretilmelerinden gelen anonimliklerini geride bırakarak, kusurlu bir güzelliğe sahip olan eşsiz nesneler haline gelmektedir ([http-47](http://47)). Hillyard'ın eserlerini, Michelle Taylor, Charlotte Bailey ve Harriet Lawton gibi sanatçıların eserlerine kıyasla patchwork tekniğine yaklaştıran özelliği, her bir kırık parçanın farklı desende kumaşla kaplanmasıdır.

Görsel 2.37. *Patcwork Pottery, Testi Örnekleri, Zoe Hillyard*
(<http://www.zoehillyard.com/home>, 15.08.2018)

Görsel 2.38. *Patcwork Pottery, Çanak Örnekleri, Zoe Hillyard*
(<http://www.zoehillyard.com/home>, 15.08.2018)

2.2. Seramik İşleme

Seramik ve işlemeyi bir araya getiren sanatçılar arasında kimileri seramik yüzeyi bir kumaş gibi üzerine işlenecek bir zemin olarak ele alıp ‘işlemeli seramikler’ yaparken kimileri de seramik parçaları, süsleme malzemesi (kemik, değerli taşlar, deniz kabukları, tüyler, madeni paralar, ayna parçaları, pullar, payetler, teneke parçaları, ahşap, metal, cam ve atıklar vb.) olarak kullanmış ve ‘seramik işlemler’ meydana getirmişlerdir.

Seramik işleme olarak tanımlanan yöntemde elle şekillendirme ya da döküm gibi çeşitli yöntemlerle şekillendirilen seramik parçalar bir boncuk gibi ele alınarak üzerinde açılan delik aracılığıyla işleneceği zemine ya da birbirlerine iplik yardımıyla dikilmektedir. Bu yöntemi kullanarak eserler üreten sanatçılara, Mariska Boschman Hilhorst, Laura Lauseras, Benedicte Vallet, Nita Nathwani, Janelle Pietrzak ve Robert Dougherty, Stefania Urist, Ursula Commendaaur, Fenella Elms, Lee Renninger, Leandro

Cano, Samy David, Caroline Cheng, Ana Gomez, Li Xiaofeng, Fiona Wong Lai Ching, Ezgi Hakan Verdu Martinez gibi isimler örnek gösterilebilir.

Mariska Boschman Hilhorst, Hollandalı bir sanatçıdır. Küçük seramik parçaları yüzeylere dikerek duvar panoları yapan sanatçı, bu farklı malzemelerle sezgisel bir şekilde oynamak, bir bütün olarak zıtlık yaratmak amaçlarıyla; şekil, malzeme, doku ve renkte hem gerilimi hem de dengeyi aradığı düzenlemeleri birim tekrarları, ritim ve katmanlar olarak kurmaktadır (http-48) (Görsel 2.39).

Görsel 2.39. *Black Cross*, 25x20x6 cm, *İsimsiz*, 45x40x6 cm, *İsimsiz*, 45x40x6 cm, Mariska Boschman Hilhorst (https://mariskaboschman.exto.nl/kunstwerk/12570373_prev.html#.XAz5JGgzblIU, 21.08.2018)

Lusesita markasıyla bilinen İspanyol seramik sanatçısı Laura Lauseras, eserlerinde seramik işlemeyi kullanan sanatçılardan biridir. Lauseras, ‘Primitivas 1’ ve ‘Primitivas 2’ (Görsel 2.40) ve ‘El Abrazo’ (Görsel 2.41) isimli eserlerinde içi pamuk ve elyaf benzeri malzemeyle doldurulmuş kumaşlar üzerine seramik boynuzlar işlemiştir. Böylece yumuşak ve sert olma özelliklerini aynı anda taşıyan heykeller yaparak kendine özgü çağdaş ifade dilini yaratmıştır.

Görsel 2.40. *Primitivas 1* (Solda), *Primitivas 2* (Sağda), Lusesita, 2016 (<http://lusesita.com/>, 16.08.2018)

Görsel 2.41. *El Abrazo*, Lusesita-(<http://lusesita.com/>, 16.08.2018)

Fransız sanatçı Benedicte Vallet doğal dokulardan esinlenerek yarattığı eserlerinde ‘hasır işi’ olarak bilinen teknikle porselen elemanları birbirlerine dikerek birleştirmektedir. Sanatçı bu tekniği ‘porselen dokuma’ olarak adlandırmaktadır. Vallet, porselen parçaları hasır ipe dokuyarak oluşturduğu çanak formlarında süsleme malzemesi olarak kullanmıştır (Görsel 2.42). Sanatçı ayrıca porselen yüzey üzerine küçük porselen parçaları işleyerek oluşturduğu eserinde, seramik malzemeye hem işlenecek yüzey hem de yüzeye işlenen süsleme malzemesi olarak yaklaşmıştır ve eser bu bakımdan diğer örneklerle ayrılmaktadır (Görsel 2.43).

Görsel 2.42. *Porselen Dokuma*, Benedicte Vallet

(<https://benedictevallet.odexpo.com/default.asp?page=9047&lg=>, 21.08.2018)

Görsel 2.43. *Porselen Üzerine Porselen İşleme, Benedicte Vallet*
(<https://benedictevallet.odexpo.com/default.asp?page=9047&lg=>, 21.08.2018)

İngiltere’de yaşayan seramik sanatçısı ve sanat eğitmeni Nita Nathwani, paperclay kullanarak şekillendirdiği seramik parçaları kumaş panellere keserek açtığı boşluklara iğne ve iplik yardımıyla dikerek seramik işlemler yapmıştır (http-49) (Görsel 2.44-2.45).

Görsel 2.44. *Seramik işlemeli kumaş paneller, Nita Nathwani*
(<http://www.nitanathwani.com/ceramic-and-embroidered-fabric-panels.html>, 25.07.2018)

Görsel 2.45. *Seramik işlemeli kumaş paneller, Nita Nathwani*
(<http://www.nitanathwani.com/ceramic-and-embroidered-fabric-panels.html>, 25.07.2018)

Janelle Pietrzak ve Robert Dougherty iş birliğiyle 2012 yılında kurulan All Roads isimli marka, dekoratif sanatlar ile fonksiyonel ürünler üreten, tasarım ve danışmanlık hizmetleri veren bir kolektiftir (<http-50>). Marka, duvara asılan seramik işlemeli dekoratif panoları için ‘Ceramic Weaving’ yani ‘seramik örme’ tanımlamasını kullanmıştır (Görsel 2.46-2.47).

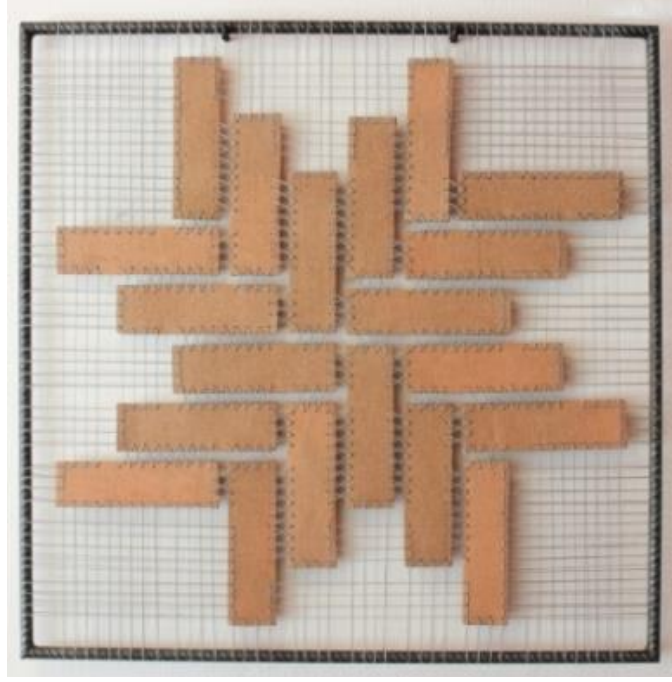

Görsel 2.46. *Ceramic Weaving, Janelle Pietrzak ve Robert Dougherty, All Roads, 2016*
(<http://www.allroadsdesign.com/textile-archive/>, 28.07.2018)

Görsel 2.47. *Ceramic Weaving, Janelle Pietrzak ve Robert Dougherty, All Roads, 2017*
(<http://www.allroadsdesign.com/textile-archive/>, 28.07.2018)

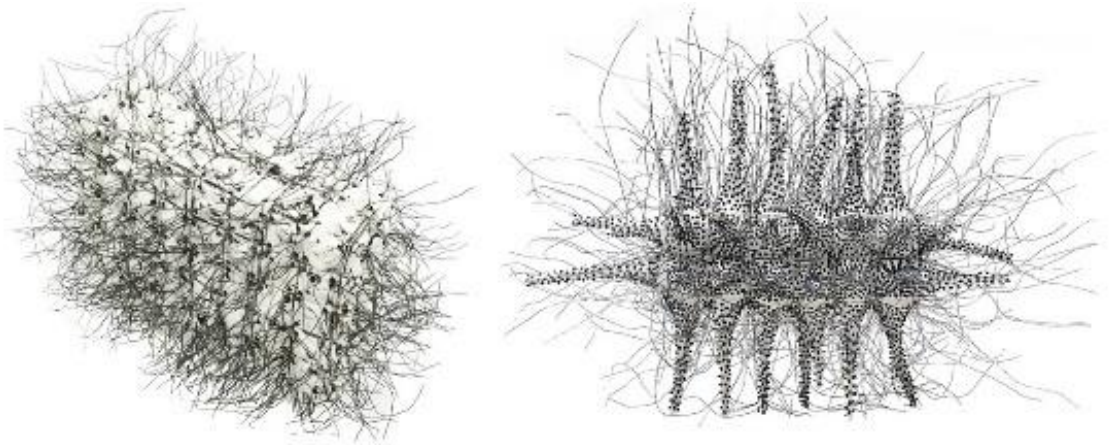
Amerikalı sanatçı Stefania Urist, ‘Hard/Soft’ isimli üçlemesinin birinde, seramik parçaları, ikisinde ise cam parçaları birbirlerine iplikle birleştirerek kasaqlara germiştir (Görsel 2.48).

Görsel 2.48. *Hard/Soft 1, Stefania Urist*

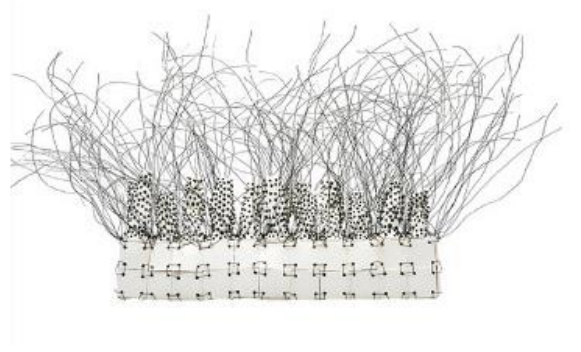
(<http://stefaniaurist.com/embroidered-construction-materials/>, 30.07.2018)

Ursula Commendaaur, 1958, Almanya doğumlu seramik sanatçısıdır. Commendaaur, küçük parçalar halinde şekillendirdiği seramik birimleri pişirdikten sonra birbirlerine teller yardımıyla birleştirerek formlarını oluşturmaktadır. Sanatçı ayrıca, parçaları birleştirmek için kullandığı tellerin çizgisel ve hareketli etkilerinden de yararlanmaktadır (Görsel 2.49-2.50).

Görsel 2.49. *Hautsaus 3, 45x18x30 cm (Solda), Stalker 3, 20x30x45 cm (Sağda), Ursula Commendaaur*

(<http://uc-keramik.de/>, 02.10.2018)

Görsel 2.50. *Weiße Lade*, 20x35x70 cm (Solda), *Growing*, 20x30x65 cm (Sağda), Ursula Commandeur (<http://uc-keramik.de/>, 02.10.2018)

Fenella Elms, hem seramik hem de tasarım alanında ödüller kazanan ve eserleri seramik sanat kitaplarının yanı sıra iç mimarlık ve mimarlık dergilerinde sunulan bir seramik sanatçısı ve tasarımcısıdır (<http-51>). Elms'in yaptığı 2018 tarihli porselen battaniyede, üzerine delikler açılmış olan pul benzeri yuvarlak parçalar teller aracılığıyla birleştirilmiştir (Görsel 2.51).

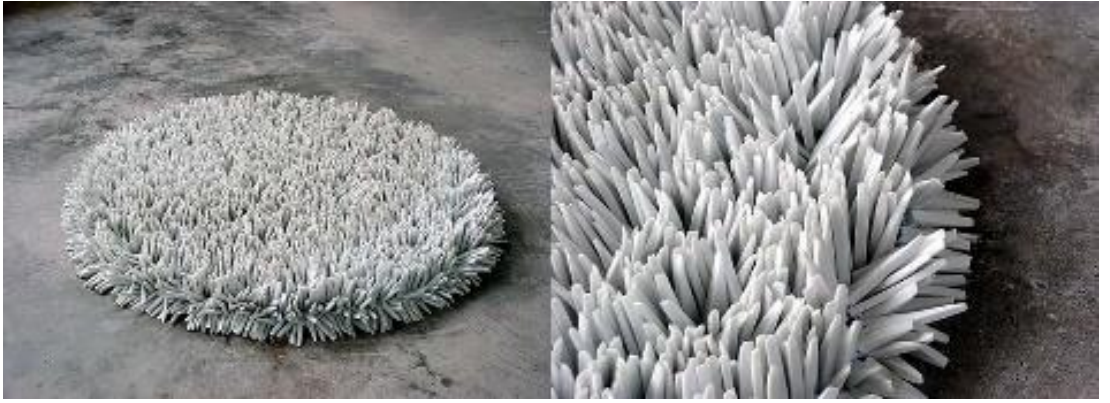

Görsel 2.51. *Porselen Battaniye*, Fenella Elms, 2018 (<https://www.fenellaelms.com/>, 01.03.2018)

Lee Renninger, seramik işlemler yapan ABD merkezli bir sanatçıdır. Renninger, porselenden şekillendirdiği tekrar eden birimleri birbirlerine iplikler ile birleştirerek giyilebilir sanat örnekleri ve enstalasyonlar yapmaktadır. Sanatçının 'Bridal Suite' isimli enstalasyonu, porselen çiçeklerle işlenmiş yatak örtüsü, cıbinlik ve kilimden oluşmaktadır (Görsel 2.52). 'Shag' isimli eserde kumaş üzerine işlenen porselen parçalar bir kilim etkisi vermektedir (Görsel 2.53). Renninger, ayrıca 'Fishtail' (Görsel 2.54) ve 'Boho' (Görsel 2.55) isimli giyilebilir eserlerini de porselen parçaları kumaşa ve birbirlerine dikerek oluşturmuştur.

Görsel 2.52. *Bridal Suite, Genel Görünüş, Kilimden ve Yatak Örtüsünden Detay, Lee Renninger*
(<http://www.leerenninger.com/portfolio1.jsp?series=old>, 09.06.2018)

Görsel 2.53. *Shag, Lee Renninger, 76x76x8 cm*
(<http://www.leerenninger.com/portfolio1.jsp?series=old>, 09.06.2018)

Görsel 2.54. *Fishtail, Lee Renninger, 152x152x152 cm*
(<http://www.leerenninger.com/portfolio1.jsp?series=old>, 09.06.2018)

Görsel 2.55. *Boho, Lee Renninger, 152x152x152 cm*

(<http://www.leerenninger.com/portfolio1.jsp?series=old>, 09.06.2018)

Leandro Cano, seramik işleme tasarımları giyilebilir sanat başlığı altında değerlendirilebilecek bir moda tasarımcısıdır. İspanya, Madrid’de yaşamakta olan tasarımcı, moda alanında pek çok önemli ödül sahibidir ve eserlerinin çoğu, Frankfurt’taki Angewandte Kunst’da, Mcqueen ve Margiela gibi önemli tasarımcılarla birlikte sergilenmiştir (http-52). Cano, 2013 yılında tasarladığı ‘Anima’ Koleksiyonu’nda, giysiler üzerine beyaz ya da kumaş desenini boyutlandırır nitelikte rengarenk el boyaması seramik çiçekler işlemiştir (Görsel 2.56-2.57-2.58).

Görsel 2.56. *Anima Koleksiyonundan Bir Örnek, Leandro Cano, 2013*

(<http://www.leandrocano.com/coleccion/coleccion-anima-coleccion/?lang=en>, 23.11.2018)

Görsel 2.57. *Anima Koleksiyonundan Bir Örnek, Leandro Cano, 2013*
(<http://www.leandrocano.com/coleccion/coleccion-anima-coleccion/?lang=en>, 23.11.2018)

Görsel 2.58. *Anima Koleksiyonundan Bir Örnek, Leandro Cano, 2013*
(<http://www.leandrocano.com/coleccion/coleccion-anima-coleccion/?lang=en>, 23.11.2018)

Martin Lamothe markası altında çalışan tasarımcı Elena Martin ile Lusesita markasının sahibi seramik sanatçısı Laura Lauseras'ın ortak çalışması sonucu ortaya çıkan koleksiyon, seramik işlemeli kıyafetleri içermektedir. 2011 yılında beğeniye sunulan koleksiyonda, Laura Lauseras'ın seramik heykellerinde de kullanmakta olduğu boynuz formları öne çıkmaktadır (Görsel 2.59-2.60).

Görsel 2.59. *Seramik İşlemeli Elbise, Martin Lamothe ve Lusesita, 2011*
(<https://www.binichic.com/blog/2011/10/through-the-looking-glass/>, 17.01.2019)

Görsel 2.60. *Seramik İşlemeli Elbise, Martin Lamothe ve Lusesita, 2011*
(<https://www.binichic.com/blog/2011/10/through-the-looking-glass/>, 17.01.2019)

Seramik işleme yapan bir diğer tasarımcı, Samy David'dir. Tel Aviv'de yaşayan 1968 Fransa doğumlu sanatçı Samy David, İsrail'de sanat ve tasarım alanında seramikte fonksiyonel sanatın yolunu açan bir öncü olarak görülmektedir (http-53). Tasarımcı, yine giyilebilir sanat başlığı altında değerlendirilebilecek şekilde, seramik parçaları birbirlerine işleyerek takılar ve ayakkabı üzerine işleyerek süslemeler yapmıştır (Görsel 2.61).

Görsel 2.61. *Deneysel Porselen Takı Koleksiyonu, Samy D., 2007*
(https://www.samy-d.com/jewelry?lightbox=image_clt, 27.01.2019)

1963 İngiltere doğumlu seramik sanatçısı Caroline Cheng, Amerika Michigan State Üniversitesi'nde Güzel Sanatlar eğitimi almıştır. 1991'de Hong Kong'a taşınan sanatçının eserleri dünya çapında koleksiyonlarda yer almaktadır (http-54). Çin'de yaşayan ve üreten Cheng, 'Prosperity' adını verdiği seramik işlemeli elbiselerinde boncuk olarak kullandığı birbirinin aynı gibi görünse de her biri tek elde şekillendirilmiş eşsiz kelekleri, kumaş üzerine dikerek işlemektedir. Bazı büyük elbiseler üzerinde 20.000'den fazla kelek bulunmaktadır (Görsel 2.62-2.63-2.64).

Görsel 2.62. *Prosperity, Caroline Cheng, 200x200x5 cm, 2012*
(<http://www.aic-iac.org/member/caroline-cheng/>, 03.02.2019)

Görsel 2.63. *Prosperity*, Caroline Cheng, 2012
(<http://www.aic-iac.org/member/caroline-cheng/>, 03.02.2019)

Görsel 2.64. *Prosperity*, Caroline Cheng, 180x180x5 cm, 2017
(<http://www.aic-iac.org/member/caroline-cheng/>, 03.02.2019)

1973 doğumlu Meksikalı sanatçı Ana Gomez, üniversitede grafik tasarım eğitimi almıştır (http-55). Eserlerinde seramik malzemeyi sıklıkla kullanan Gomez, 2011 tarihli ‘Domino’ isimli seramik işleme elbisede, aynı biçimli siyah ve beyaz birimleri kumaşa sıra sıra işleyerek açık koyu etkisini güçlendirmiştir (Görsel 2.65).

Görsel 2.65. *Domino*, Ana Gomez, 2011 (<http://anagomez.com.mx/domino/>, 08.12.2018)

Çinli çağdaş seramik sanatçısı Li Xiaofeng, Çin'in geçmişine saygı duruşunda bulunan giyilebilir sanat örnekleri yapmak için bazıları Song, Ming ve Qing hanedanlarına dayanan yüzlerce kırık porselen parçasını toplayıp bir araya getirmektedir (Görsel 2.66-2.67-2.68). Xiaofang, her birini deri astarla desteklediği porselen elbiselerde, parçaları, ince metal teller kullanarak birbirlerine dikmiştir. Sanatçı, zırhı çağrıştıran eserlerinde kırık parçaları yalnızca formları oluşturmak için değil, aynı zamanda parçaların renk ve desen özelliklerini de dikkate almak suretiyle elbisenin desenlerini oluşturmak için kullanmaktadır (http-56).

Görsel 2.66. *Classical, Song Periyoduna Ait Kırıklar*, Li Xiaofeng, 2008 (<https://mymodernmet.com/li-xiaofeng-porcelain-dresses/>, 01.12.2018)

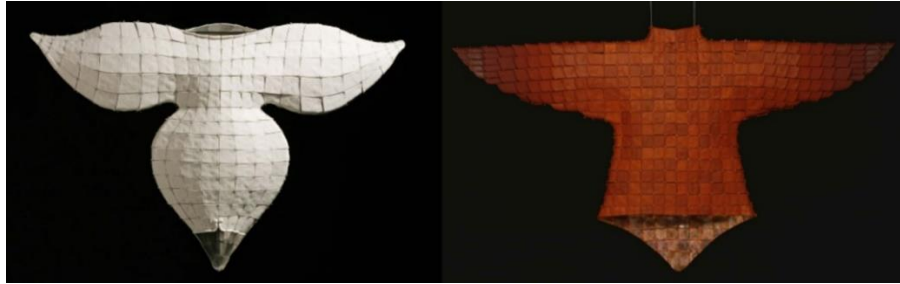

Görsel 2.67. *Phoenix 2, Kırmızı Sıraltı Dekorlu Kırıklar*, Li Xiaofeng, 2011 (<https://mymodernmet.com/li-xiaofeng-porcelain-dresses/>, 01.12.2018)

Görsel 2.68. *Fission Time*, Ming ve Qing Periyoduna ait kırıklar, Li Xiaofeng, 2018
(<https://mymodernmet.com/li-xiaofeng-porcelain-dresses/>, 01.12.2018)

Fiona Wong Lai Ching, Hong Kong'da ünlü bir seramik sanatçısı ve seramik eğitimcisidir. Seramik sanatının ve dekorasyonunun geleneksel tekniklerini korumak, geliştirmek ve genişletmek için çabalayan sanatçı, birbirine işlenmiş el yapımı parçaların her birini incelikli seramik elbise ve figürleri oluşturmak için bir araya getirmektedir (http-57) (Görsel 2.69-2.70).

Görsel 2.69. *Moon Orchid*, 2010 (Solda), *Earthy Wings*, 2007 (Sağda), Fiona Wong Lai Ching
(<https://haozixun.wordpress.com/2014/03/24/part-4-fiona-wongs-former-exhibition-and-works/>, 22.01.2019)

Görsel 2.70. *Mermaid*, Fiona Wong Lai Ching, 122x76x10cm, 2007
(<https://haozixun.wordpress.com/2014/03/24/part-4-fiona-wongs-former-exhibition-and-works/>, 22.01.2019)

1979 Ankara doğumlu Türk seramik sanatçısı ve akademisyen Doç. Ezgi Hakan Verdu Martinez, 2001 yılında Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Bölümü'nden mezun olmuştur. Sanatçı, şekillendirdiği ve sırlı pişirdiği seramik birimleri birbirlerine gümüş teller aracılığıyla tek tek birleştirerek seramik elbiseler yapmaktadır. Sanatçının, 2018 yılında açtığı ‘Aşkın Sessiz Tanıkları’ isimli kişisel sergisinde yer alan, ‘Ezoterik Aşk’ isimli eser, üç boyutlu yazıcıda renkli porselen çamurundan şekillendirilmiş birimlerden oluşmaktadır (Görsel 2.71). Aynı sergide yer alan ‘Nadia’nın Kuşları’ isimli eserde ise akıtma yöntemiyle şekillendirilmiş kuş şeklindeki birimlerin fosfor dekorları dikkat çekmektedir (Görsel 2.72).

Görsel 2.71. *Ezoterik Aşk, Ezgi Hakan Verdu Martinez, 2018 (Hakan Verdu Martinez Arşivi)*

Görsel 2.72. *Nadia'nın Kuşları, Ezgi Hakan Verdu Martinez, 2018 (Hakan Verdu Martinez Arşivi)*

Bu bölümde yer alan örneklerden anlaşılabacağı üzere, pek çok sanatçı ve tasarımcı seramik birimleri kumaş gibi bir zemin üzerine ya da üzerine işleneceği bir zemine ihtiyaç duymaksızın birbirlerine iplikler ya da teller aracılığıyla birleştirerek ‘seramik işleme’ başlığı altında yer alan örnekler üretmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. KİŞİSEL UYGULAMALAR

Birinci ve ikinci bölümde ele alınan gerek geleneksel gerekse çağdaş işleme örnekleri göz önünde bulundurulduğunda bu denli eski ve yaygın olan iğne işi tekniklerinin diğer sanat dallarında olduğu kadar Çağdaş Seramik Sanatı özelinde de sıklıkla kullanıldığı görülmüştür. İşleme Sanatının Çağdaş Bir Malzemesi Olarak Seramik konulu uygulamalar, araştırmacı tarafından ilk iki bölümdeki örneklerden beslenerek meydana getirilmiştir. Uygulamalar araştırmacının Eskişehir’deki evinde ve Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi Seramik ve Cam Tasarımı Bölümü atölyelerinde yapılmıştır.

Araştırmacı, İşleme Sanatının Çağdaş Bir Malzemesi Olarak Seramik konulu uygulamalarında serbest şekillendirdiği figüratif seramik heykeller üzerine uyguladığı işlemlerle, işleme ile seramiğin kaç farklı şekilde bir araya gelebileceğinin deneyini yapmıştır.

Şekillendirme aşamasında araştırmacı ilk olarak modellediği figürün eklem yerlerinden bölmek suretiyle kalıplarını almış, ardından döküm yoluyla elde ettiği figüre ait beden parçalarını, kurguladığı pozisyona göre şekillendirerek birleştirmiştir. Her bir figür birleştirildikten sonra pozisyona ait detaylar, saçlar, yüz ve vücut detayları, alçı plaka üzerinde yoğurularak plastik çamur haline getirilmiş olan döküm çamuru kullanılarak el ile şekillendirilmiş, bu yolla her bir figürün birbirinden ayrışacak karakteristik özelliklere sahip olması amaçlanmıştır. Figürlerin dışındaki bütün parçalar, başta elle şekillendirme olmak üzere pek çok farklı yöntemle şekillendirilmiştir.

Görsel 3.1. Figüre ait kalıplar ve şekillendirilmiş figürler, 2019

Şekillendirilen parçalar, 1040°C sıcaklıkta elektrikli fırınlarda gerçekleşen bisküvi pişirimlerinin ardından, araştırmacı tarafından döküm çamurunun pigmentlerle renklendirilmesiyle elde edilen renkli astarlar ve hazır sırlar kullanılarak renklendirilmiş, 1040°C ve 1050°C sıcaklıklarda sırlı pişirilmiştir. Sır üstü altın yaldız uygulaması gerektiren bazı parçalar 800°C sıcaklıkta 3. pişirime tabii tutulmuştur. Bir heykele ait ayrı ayrı şekillendirilmiş tüm parçalar pişirimlerinin ardından sert seramik yapıştırıcıları aracılığıyla birbirlerine yapıştırılarak birleştirilmiştir.

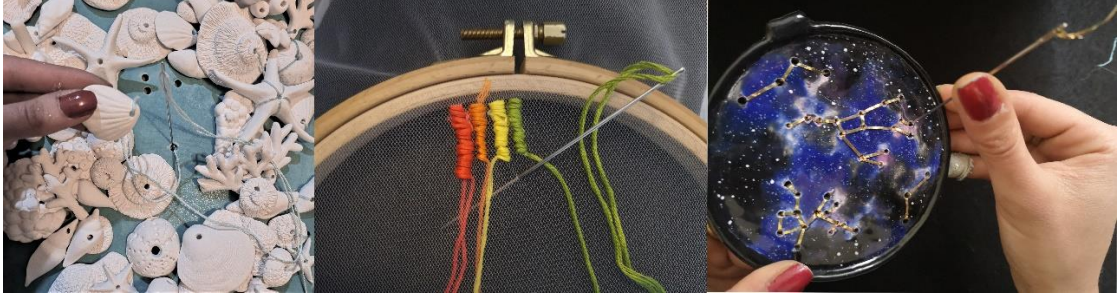

Görsel 3.2. *Sır ve astar denemeleri (Solda), Sırlama sırasında (Sağda), 2019*

Görsel 3.3. *Sır üstü altın yaldız pişirimi sonrası, 2019*

Bütün bu aşamaların ardından en son, kimi zaman şekillendirmede modelaj kalemleri, kimi zamansa bisküvi pişiriminden sonra el frezesi kullanılarak açılan deliklerden iplikler, teller ya da misinalar geçirilerek işlemler yapılmıştır.

Görsel 3.4. İşleme aşamasından fotoğraflar, 2019

Kadınlarla bu kadar özdeşleşen bu tekniğin figüratif yorumlarını yaparken kadın bedeni formu kullanan araştırmacı, işlemeyi hem teknik açıdan hem de uygulamaların sanatsal alt metninde ‘yaratma’, ‘üretme’ ve ‘tamir etme’ anlamlarını karşılayacak bir kullanımla ele almaya çalışmıştır.

Araştırmacı tarafından yapılan uygulamalar teknik açıdan ele alındığında, işlemeli seramikler yaparken başvuru alan: seramiklerin yüzeyine işlemlerin uygulanabileceği delikler açılması, seramik yüzey üzerine işlemlerin aplat edilmesi ve seramik kırıklarının kumaş ile kaplandıktan sonra ipler aracılığıyla birleştirilmesi ile seramik işleme yaparken kullanılan boncuk niteliğindeki seramik parçaların kumaş ya da herhangi bir yüzey üzerine işlenmesi veya üzerine işlenecek bir zemine ihtiyaç duyulmaksızın iplik ya da tellerle birbirlerine işlenmesi gibi tekniklerin yanı sıra, seramik üzeri seramik işleme gibi iki ana tekniği birleştiren yeni bir yaklaşım da denenmiştir.

Uygulamalar, araştırmacının 2018 yılında yapmaya başladığı ‘Gözü Yaşlı Tanrıçalar Serisi’ nin devamı niteliğindedir. Antik inanış ve mitlerin neredeyse hepsinde var olan tanrıçaların ‘bugün kim bilir ne halde oldukları’ sorusuyla ortaya çıkan seri, araştırmacının, bugün tüm tanrıçaların temsil etmekte olduğu hem kadına hem de doğaya ait değerlerin insan türü tarafından incitilmiş ve incitilmeye devam edilmekte olduğu ve dolayısıyla bugün bütün bu tanrıçaların, olsa olsa gözü yaşlı birer tanrıça olacağı cevabı üzerine kuruludur. Söz konusu tanrıçaların, göz yaşlarının yanı sıra yaratmaya, üretmeye, tamir etmeye devam ediyor oluşları, taşıdıkları hüznü rağmen çabalamaya devam ettiklerine ve kadının üretkenliğine vurgu yapmaktadır. Doğanın her koşul ve vakitte yaptığı gibi kendini var etmek için bulduğu yeni yollardan esinlenen uygulamalarda

araştırmacı, doğaya ait kavramları, o kavramlara ait özellikler taşıyan tanrıçalar olarak betimlemiş ve bugünün tanrıçalarını yapmaya çalışmıştır. Her bir çalışma, alt metninde upuzun dünya tarihinin, insan, doğa ve kadın arasında geçen ilişkilerini anlatan kısacık masallarını barındırmaktadır.

3.1. Bugün Gece Gözü Yaşlı Bir Tanrıçadır

İşleme Sanatının Çağdaş Bir Malzemesi Olarak Seramik konulu uygulamaların ilki, ‘Bugün Gece Gözü Yaşlı Bir Tanrıçadır’ isimli seramik heykeldir. Heykel, serbest şekillendirilen ayrı ayrı parçaların sırlı ve renkli astarlı olarak elektrikli fırınlarda 1040°C sıcaklıkta pişirilmesi, sır üstü altın yaldız uygulanan parçaların 800°C sıcaklıktaki 3. pişiriminin ardından yapıştırılması ve seramikten yapılmış kasnak üzerine geleneksel Türk işleme tekniklerinden biri olan tel kırma yönteminde kullanılan tel kırma teliyle desenin işlenmesi aşamalarından geçmiştir. ‘Gece’yi ayın üstünde oturup kasnağındaki gökyüzüne yıldızları işleyen gözü yaşlı bir tanrıça olarak tasvir eden araştırmacı bu heykelde, işlemeli seramik yönelimlerinden ilki olan seramik yüzey üzerine şekillendirme aşamasında delikler açılması yöntemini kullanmıştır.

Görsel 3.5. *Bugün Gece Gözü Yaşlı Bir Tanrıçadır, Şekillendirme aşamasından fotoğraflar, 2019*

Görsel 3.6. *Bugün Gece Gözü Yaşlı Bir Tanrıçadır, Sır ve astar denemeleri, 2019*

Görsel 3.7. *Bugün Gece Gözü Yaşlı Bir Tanrıçadır, Bisküvi pişirimi sonrası fotoğraflar, 2019*

Görsel 3.8. *Bugün Gece Gözü Yaşlı Bir Tanrıçadır*, 25x25x55 cm, Serbest Şekillendirme, Özge Tan, 2019

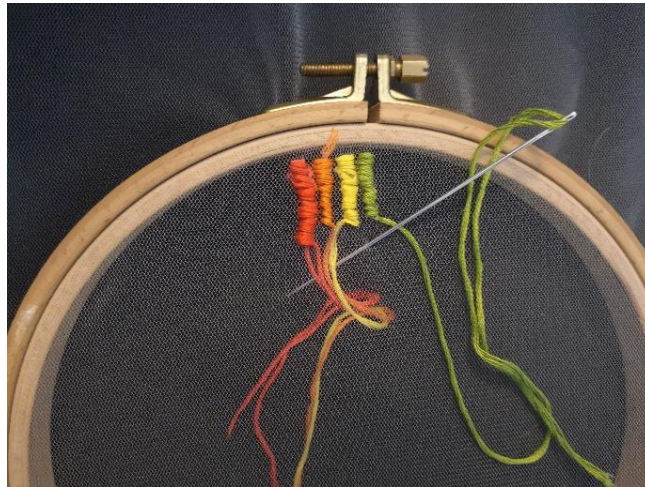
Görsel 3.9. *Bugün Gece Gözü Yaşlı Bir Tanrıçadır*, İşlemelerden Detay, 25x25x55 cm, Serbest Şekillendirme, Özge Tan, 2019

3.2. İlkyaz Bugün Gözü Yaşlı Bir Tanrıçadır

Tez çalışması kapsamında yapılan ikinci uygulama, ‘İlkyaz Bugün Gözü Yaşlı Bir Tanrıçadır’ isimli seramik heykeldir. ‘İlkyaz’ı, Güneş rengi saçlarını parıltılı gözyaşlarıyla birleştirip, gökkuşağını bir kurdele gibi işleyen bir tanrıça olarak tasvir eden araştırmacı bu heykelde, işlemeli seramik yönelimlerinden biri olan seramik yüzey üzerine işlemelerin applike edilmesi yöntemini kullanmıştır. Serbest şekillendirilmiş ağaçları 1050°C sıcaklıkta sırlı; figür, gökkuşağı ve kelekleri 1040°C sıcaklıkta sırlı ve renkli astarlı, altın yaldızlı parçaları ise 800°C sıcaklıkta pişiren araştırmacı, tül benzeri ince kumaş üzerine gökkuşağı renklerini işlemiş ve sözü edilen işlemeli kumaşı seramik yüzey üzerine applike etmiştir.

Görsel 3.10. *İlkyaz Bugün Gözü Yaşlı Bir Tanrıçadır, Şekillendirme aşamasından fotoğraflar, 2019*

Görsel 3.11. *İlkyaz Bugün Gözü Yaşlı Bir Tanrıçadır, İşleme aşamasından fotoğraf, 2019*

Görsel 3.12. *İlkyaz Bugün Gözü Yaşlı Bir Tanrıçadır*, 40x45x32 cm, Serbest Şekillendirme, Özge Tan, 2019

3.3. Su Bugün Gözü Yaşlı Bir Tanrıçadır

İşleme Sanatının Çağdaş Bir Malzemesi Olarak Seramik konulu uygulamaların üçüncüsü ‘Su Bugün Gözü Yaşlı Bir Tanrıçadır’ isimli seramik heykeldir. Araştırmacı bu heykelde, ‘Su’yu, yok olmasına ramak kalmış bir birikintinin üzerine yok olmakta olan mercan resiflerini dikerek doğayı bir nevi tamir eden gözü yaşlı bir tanrıça olarak tasvir etmiştir. Seramik üzerine seramik işleme şeklinde tanımlanabilecek heykelde, su birikintisi şeklindeki plakaya ve tek tek elde şekillendirilen mercan resifi parçalarına şekillendirme aşamasında delikler açılmış, parçalar 1050°C sıcaklıkta sırlı ve renkli astarlı pişirilmiş, sır üstü altın yaldız uygulanan parçalar 800°C sıcaklıkta 3. pişirime tabi tutulmuş ve iğne-iplikle birleştirilmiştir.

Görsel 3.13. *Su Bugün Gözü Yaşlı Bir Tanrıçadır, Şekillendirme aşamasından fotoğraflar, 2019*

Görsel 3.14. *Su Bugün Gözü Yaşlı Bir Tanrıçadır, İşleme aşamasından fotoğraf, 2019*

Görsel 3.15. *Su Bugün Gözü Yaşlı Bir Tanrıçadır*, 33x50x33 cm, Serbest Şekillendirme, Özge Tan, 2019

Görsel 3.16. *Su Bugün Gözü Yaşlı Bir Tanrıçadır*, İşlemelerden Detay, 33x50x33 cm, Serbest Şekillendirme, Özge Tan, 2019

3.4. Kış Bugün Gözü Yaşlı Bir Tanrıçadır

Dördüncü uygulama, ‘Kış Bugün Gözü Yaşlı Bir Tanrıçadır’ isimli seramik heykeldir. Araştırmacı bu seramik heykelde, kış mevsimini, bir buzdağı üzerine konmuş, iki yana kanatmışçasına açtığı kollarından kar tanelerini döken gözü yaşlı bir tanrıça şeklinde tasvir etmiştir. Figürün kollarına şekillendirme aşamasında açılan deliklerden geçirilen iplerle işlenen kar taneleri, seramik üzerine seramik işleme olarak tanımlanabilir. Araştırmacı bu yöntemle seramik malzemeyi hem üzerine işlenecek bir zemin hem de bir süsleme malzemesi olarak kullanmıştır. Heykele ait parçalar, serbest şekillendirilmiş ve elektrikli fırınlarda 1040°C sıcaklıkta sırlı pişirilmiştir.

Görsel 3.17. *Kış Bugün Gözü Yaşlı Bir Tanrıçadır, Şekillendirme aşamasından fotoğraflar, 2019*

Görsel 3.18. *Kış Bugün Gözü Yaşlı Bir Tanrıçadır, Sırlama aşamasından fotoğraf, 2019*

Görsel 3.19. *Kış Bugün Gözü Yaşlı Bir Tanrıçadır*, 25x55x55cm, Serbest Şekillendirme, Özge Tan, 2019

3.5. Batan Bi' Dünya Bu

Araştırma kapsamında yapılan beşinci uygulama 'Batan Bi' Dünya Bu' isimli seramik düzenlemedir. Seramik düzenleme, bir su birikintisine giderek daha fazla batan bir kadının hareketini kare kare yansıtırken, toplamda 11 kareden oluşan çalışmanın fotoğrafları art arda dizilerek bir de GIF oluşturulmuştur. Araştırmacı bu çalışmada 'Dünya'yı suya battıkça altın göz yaşı büyüyen ve suyun içinden yavaşça çıkardığı elinde bir lotus çiçeğini büyüten bir tanrıça olarak tasvir etmiştir. Araştırmacının pigmentle renklendirilmiş döküm çamurundan elde ettiği 4 farklı mavi astarla renklendirilen parçalar 1050°C sıcaklıkta pişirilirken; yaprak çerçevesi minik kaseler şeklinde katman

katman şekillendirilen lotus çiçekleri, 1040°C sıcaklıktaki sırlı pişirimlerinin ardından iç içe geçirilmiş ve birbirlerine dikilmiştir.

Görsel 3.20. *Batan Bi' Dünya Bu*, Şekillendirme aşamasından fotoğraf, 2019

Görsel 3.21. *Batan Bi' Dünya Bu*, Astar denemeleri, 2019

Görsel 3.22. *Batan Bi' Dünya Bu*, İşleme aşamasından fotoğraflar, 2019

Görsel 3.23. *Batan Bi' Dünya Bu*, Serbest Şekillendirme, Özge Tan, 2019

3.6. Ben'in Bi'çok Hali

Tez çalışması kapsamında yapılan uygulamalardan altıncısı, 'Ben'in Bi'çok Hali' isimli seramik işlemeli duvar panosudur. Çalışmada, insanın birçok benliği zihninin içinde barındırdığı fikrinden yola çıkan araştırmacı, 'ben'lerini desenler aracılığıyla tanımlamaya çalışmıştır. Kalıpla şekillendirdiği suratlar üzerine delikler açan araştırmacı, bisküvi pişimi yapılan parçaların bazılarında siyah astarla fırça dekoru, bazılarında ise siyah astar üzerine sgraffito tekniği kullanmıştır. 1050°C sıcaklıkta pişirilen dekorlu seramik suratlar, üzerlerindeki deliklerden geçirilen iplerle seramik plakalar üzerine dikildikten sonra, plakalar üzerindeki deliklere iplikler, boncuklar ve pullar kullanılarak işlemler yapılmıştır. Araştırmacı bu panoda, seramik malzemeyi hem üzerine işlenecek yüzey hem de bir süsleme malzemesi olarak kullanarak iki yaklaşımı birleştirmeye çalışmıştır.

Görsel 3.24. *Ben'in Bi'çok Hali, Şekillendirilmiş, delikleri açılmış suratlar, 2019*

Görsel 3.25. *Ben'in Bi'çok Hali, Siyah astarla dekor uygulaması sırasında, 2019*

Görsel 3.26. *Ben'in Bi'çok Hali*, 100x100x6 cm, Serbest Şekillendirme, Özge Tan, 2019

Görsel 3.27. *Ben'in Bi'çok Hali*, İşlemelerden Detay, 100x100x6 cm, Serbest Şekillendirme, Özge Tan, 2019

3.7. Seramik İşlemeli Ceket

Araştırma kapsamında yapılan yedinci uygulama, seramik işlemeli giyilebilir bir örnek meydana getirmek istemiyle oluşturulmuş seramik işlemeli cekettir. Söz konusu uygulamada araştırmacı, kalıp yöntemiyle şekillendirdiği ve 1050°C sıcaklıkta sırsız pişirdiği seramik suratları, üzerlerine şekillendirme aşamasında açtığı delikler aracılığıyla, hazır giyim ürünü olan bir ceketin sırt kısmına üçgen biçimli bir çerçeve içerisinde kalacak şekilde işlemiştir. İşlemelerde renkli ipler ve ‘Fransız düğümü’ isimli bir teknik kullanan araştırmacı, renkli iplerden yaptığı püskülleri üçgen biçimli çerçevenin etrafına dikmiştir.

Görsel 3.28. Seramik İşlemeli Ceket, Kalıpla Şekillendirme, Özge Tan, 2019

Görsel 3.29. Seramik İşlemeli Ceket, İşlemelerden Detay, Kalıpla Şekillendirme, Özge Tan, 2019

3.8. Saklan

İşleme Sanatının Çağdaş Bir Malzemesi Olarak Seramik konulu uygulamaların sekizinci ve sonuncusu ‘Saklan’ isimli seramik işlemeli duvar panosudur. Araştırmacı bu çalışmada, beyaz renkli çerçevelere germiş olduğu siyah renkli kumaşların üzerine, kalıpla şekillendirdiği, siyah astarla dekor uygulaması yaptığı ve 1050°C sıcaklıkta pişirdiği seramik suratları diktikten sonra, seramiklerin üzerindeki dekorları, kumaşın üzerinde işlemlerle devam ettirmiştir.

Görsel 3.30. Seramik İşlemeli Duvar Panosu, Kalıpla Şekillendirme, Özge Tan, 2019

Görsel 3.31. Seramik İşlemeli Duvar Panosu, Kalıpla Şekillendirme, Özge Tan, 2019

Araştırmacı, araştırması kapsamında edindiği teknik bilgiler, görsel bellek ve tekniklerin ne denli çeşitlenebileceğine dair bakış açısı doğrultusunda meydana getirdiği uygulamalarında seramik-işleme birlikteliğini araştırmaları boyunca sık karşılaşmamış olduğu figüratif seramik heykeller üzerinde kullanmış ve bu birlikteliğin daha önce kullanılmış ve kullanılmamış çeşitli kombinasyonlarını denemiştir. Çağdaş Seramik Sanatına yeni işlemeli seramik ve seramik işleme örnekleri kazandırmayı hedefleyen araştırmacı işlemeyi, teknik açıdan ele almanın yanı sıra çalışmaların sanatsal anlatımı bakımından da değerlendirmiş, işlemenin çağdaş işleme örneklerinde sıkça baş vurulan ‘yaratma’, ‘üretme’ ve ‘tamir etme’ anlamlarını çalışmaların anlatımıyla bütünleştirmeye çalışmıştır. Araştırmacı, İşleme Sanatının Çağdaş Bir Malzemesi Olarak Seramik konulu uygulamalarında, kendini bildi bileli insana yarenlik etmiş olan geleneksel el sanatlarına ve yaratan, üreten, tamir eden tanrıçaları aracılığıyla kadınların hayattaki ve sanattaki mücadelesine saygı duruşunda bulunmayı hedeflemiştir.

SONUÇ

Araştırmanın ilk bölümünde, bir el sanatı olarak ortaya çıkan işleme sanatının tarihsel süreçteki serüvenine yer verilmiştir. Tarih öncesi dönemlerden bu yana dünyanın pek çok yerinde bulunmuş işleme örnekleri, müze arşivlerinden elde edilen bilgiler ve görseller aracılığıyla hem farklı bölgelere özgü motifler hem de kullanım alanları bakımından çeşitlendirilmek istenmiştir. Söz konusu el sanatının, Endüstri Devrimi, devrimin tepki olarak beraberinde getirdiği Arts and Crafts Hareketi, Bauhaus Okulu ve Feminist Sanatta yüzyıllardır özellikle kadınlar tarafından uygulanan bu tekniğin kadın sanatçılar tarafından sahiplenilmesi gibi etkenlerle çağdaş sanatta kullanılan bir tekniğe nasıl dönüştüğü açıklanmaya çalışılmış ve işleme sanatının çağdaş sanattaki kullanımına değinerek disiplinlerarası örneklerle imza atan sanatçılara yer verilmiştir.

Araştırmanın ikinci bölümü, işleme sanatının çağdaş bir malzemesi olarak seramik konusu üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu bölümde yer alan örneklerden anlaşılmaktadır ki seramik malzeme, işleme sanatında pek çok farklı yöntemle ele alınmıştır. Yapılan araştırmalar sonucu, işlemenin seramik malzemeye birlikte iki temel yönelimle ele alındığı gözlemlenmiş, ‘İşlemeli Seramik’ ve ‘Seramik İşleme’ yönelimleri iki başlık altında gösterilmiştir. İşlemeli seramiklerin, seramik malzemenin yüzeyine işlemlerin uygulanabileceği delikler açılması, seramik yüzey üzerine işlemlerin applike edilmesi ve seramik kırıklarının kumaş ile kaplandıktan sonra ipler aracılığıyla birleştirilmesi gibi tekniklerle kendi içinde üç biçimde üretildiği görülürken; seramik işlemlerin, üzerinde delikler bulunan boncuk niteliğindeki seramik parçaların kumaş ya da her hangi bir yüzey üzerine işlenmesi ve üzerine işlenecek bir zemine ihtiyaç duyulmaksızın iplik ya da tellerle birbirlerine işlenmesi şeklinde iki farklı teknikle üretildiği görülmüştür.

Araştırmanın üçüncü bölümünde, araştırmacının araştırma boyunca elde ettiği bilgiler ve görsel bellek ışığında ‘İşleme Sanatının Çağdaş Bir Malzemesi Olarak Seramik’ başlığı altında ürettiği kişisel uygulamaları yer almaktadır. İşlemenin seramik malzemeye sağladığı yeni ifade dili ve alışılmışın dışında anlatım olanakları gibi avantajların yanında dezavantajlar da mevcuttur. Uygulamalar sırasında farkedilmiştir ki, kumaşlar üzerine emek emek yapılan ve halihazırda yapılması zor olan işlemler, seramik malzeme ile kullanıldığında, kumaşın yumuşak ve şekil alabilirliğinin aksine seramiğin sert ve esneklik barındırmayan yapısından kaynaklı olarak, uygulama kolaylığı bakımından kumaşa kıyasla dezavantajlıdır.

Görölmektedir ki, yüzyıllardır süregelen bir geleneğin devamı olan anneannelerimizin işlemeleri 21. yüzyılda, sayısız çağdaş sanat eserinde kullanılan bir teknik olarak karşımıza çıkmaktadır. Sanatın, malzemenin ötesinde bir şey olduğı fikrinden doğan tez, aynı zamanda, ‘sanat’ ve ‘el sanatları’nın uzun süre maruz kaldığı ayrışmanın aksine, bugün bakıldığında sınırları sezilemeyecek şekilde iç içe geçişine vurgu yapmaya çalışmaktadır. Bugün yaratıcılık, malzeme, dil ve teknik bakımından sınır tanımamaktadır.

Araştırma, seramik malzemenin kullanım çeşitliliğini sorgulamaya çalışırken, konu, araştırmacı tarafından seramik malzeme ile alternatif ifade arayışındaki sanatçılara yeni fikirler üretebilmeleri için ilham verici olması bakımından değerli görölmektedir. Daha çok sosyal bilimler alanlarında ele alındığı görölen işleme konusu, güzel sanatlar alanında, bu bakış açısıyla ve 21. yüzyıl sanatçılarına yer veren güncel örneklere değinerek ele alınmaya çalışılmıştır. Tezin, konuyla ilgili araştırma ve inceleme yapacak kişiler için hem geleneksel anlamda hem de sanatsal anlamda kaynak oluşturması umulmaktadır.

KAYNAKÇA

- Ağatekin, E. (2016). *İşlemeli Seramikler*. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Eylül 2016 20 (3): 947-959
- Akbostancı, İ. (2012). *21. Yüzyıl Lif Sanatında Teknoloji Etkisi*. Odessa I. Uluslararası Sanat Sempozyumu Bildiriler Kitabı, İstanbul: Kemerburgaz Matbaası.
- Antmen, A. (2008a). *20.yüzyıl Batı Sanatında Akımlar*. (8.Baskı) Sel yayıncılık. İstanbul.
- Antmen, A. (2008b). *Sanat/Cinsiyet: Sanat Tarihi ve Feminist Eleştiri*. (1.baskı) İletişim Yayınları. Sanat/Hayat dizisi.
- Arseven, C. E. (1965). *Sanat Ansiklopedisi*. (3.Baskı). İstanbul: M.E. Basımevi.
- Arseven, C. E. (1973). *Türk Sanatı*. İstanbul.
- Artun, E. (2009). *Adana ve Osmaniye Halk Kültüründe Giyim- Kuşam Geleneği*. Halk Kültüründe Giyim-Kuşam ve Süslenme Uluslararası Sempozyumu. 15-17 Aralık 2006, 1-19.
- Barışta, H. Ö. (1988). *Türk El Sanatları*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Berger, J. (2016). *Görme Biçimleri*. (22.Baskı). İstanbul: Metis Yayınları.
- Bilgen, S. (2002). *Moda ve Giyim*, Anadolu Sanat Süreli Sanat ve Kültür Dergisi, sayı:12, sayfa: 16-27, Şubat.
- Chicago, J. (2010). *Women and Art*, Stephanie Marohn (Ed.). Goddess Shift: Women Leading for a Change (pp.159-166). California: Elite Books.
- Cummings, K. (2011). *Çağdaş Cam Sanatı*. (Çev: M. Ağatekin). İzmir: Karakalem Yayınevi.
- Delibaş, S. (2000). *Osmanlı Saray İşlemeleri ve Deri Eserler*, Topkapı Sarayı, Akbank Kültür ve Sanat Kitapları:68, İstanbul, s. 335.
- Dilmaç, O. (2015). *Tasarım Eğitimi Tarihi ve William Morris*. İdil Dergisi, 4.16: 1-16.
- Diñsoy, S., Polak, A. (1963). *El İşleri*. İstanbul: M.E. Basımevi.
- Ersen, N. L. (2010). *Feminist Sanatın Kadın Sanatçılara Etkisi: Miriam Schapiro, Tracey Emin ve Andrea Dezsö Örnekleri Üzerinden Kadın Zanaatı/Sanatı*. Yedi, DEÜ GSF Dergisi, (4), 73-78.
- Galatalı, A. (1985). *Eleştirim*, Türkiye'de Sanatın Bugünü ve Yarını. Ankara; H.Ü. GSF. Yayınları.
- Ganderton L. (2010). *Tüm Dünyadan Seçkin Örneklerle El Nakışı Rehberi*, Çeviren: Gökben Önel, Tuva Tekstil Yayınları, İstanbul
- Gombrich, E. (2011). *Sanatın Öyküsü*. (7.baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi A.Ş.
- Goodman, E. (1981). *The Dinner Party: A Matter of Taste*, Women Artists News, Şubat/Mart Sayısı.

- Gönülkırılmaz, Y.İ. (2012). *Bauhaus'un Türkiye'deki İç Mekan Tasarımına Yansımaları*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.
- Kahvecioğlu, H. (1994). *Afyon ili geleneksel kadın giysileri ile bu giysileri ellerinde bulunduran bireylerin bazı özellikleri üzerine bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karaören, F. (1997). *Arts And Crafts*, Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi Cilt 1 içinde (s. 143-144). İstanbul: Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları.
- Karcı, A. (2018). *Türk Çini Motiflerinin Çağdaş Resme Uyarlanması*, Yüksek Lisans Sanat Eseri Raporu, Ankara.
- Keser İ., Keser N. (2015). *Kadın Tarihi İçin Bir Anıt: Akşam Yemeği Partisi*. Humanitas Bahar (5). Tekirdağ.
- Korkmaz, F. D. (2006). *Eleştiri Kuramı Olarak Feminizm ve Sanata Yansımaları: Feminist Sanat*, Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Resim Anasanat Dalı.
- Köklü, H. (2002). *El İşlemeleri*. İstanbul: Turan Ofset.
- Leslie, C. A. (2007). *Needlework Through History: An Encyclopedia*. (1.Baskı). Londra: Greenwood Press.
- Melick, T. (2015). *Tarih boyunca Sanat: Dünya Sanat Tarihinde Üsluplar ve Akımlar*. (Çev: D. Şendil, S. Evren). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Önal, N. O. (2015). *Avrupa'da Modern Seramik Sanatı*. Sanatta Yeterlik Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Seramik Anasanat Dalı.
- Packer, C. E. (2010). *The Evolution of Craft in Contemporary Feminist Art*. http://scholarship.claremont.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1022&context=scripps_theses (Erişim tarihi: 18.03.2018)
- Parker, R. (2010). *Subversive Stitch*. I.B. (3.baskı) Londra: Tauris & Co Ltd.
- Shiner, L. (2010). *Sanatın İcadı: Bir Kültür Tarihi*. (Çev: İ. Türkmen). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Salman, F. (2011). *Türk Kumaş Sanatı*. (1.Baskı). Erzurum: Zafer Ofset Matbaacılık Ltd. Şti.
- Söylemez, M. (2011). *Feminist Sanat ve Yapısöküm Kadın İmgeleri*. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. (8), 1-10.
- Sürür, A. (2010). *İşleme Sanatı/ Art of Embroidery*. (1.Baskı). Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Şahin, Ş. (1995). *Türkiye'de Sanat Eğitiminin Tarihçesi*. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul.
- Ülkü, C. (2008). *Sanat Eğitimi, Sanat ve Köy Enstitüleri*. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 4(1), 37- 45.
- Yaşar, N. (2016). *Lif Sanatının Öncülerinden Ed Rossbach*. Inonu University Journal of Arts and Design, 6(14). 1- 16. DOI:10.16950/iüstd.62408

- http-1: <http://www.fibre2fashion.com/industry-article/4135/history-of-embroidery?page=1> (Erişim Tarihi:14.04.2018)
- http-2: <https://www.britannica.com/art/embroidery> (Erişim Tarihi:26.02.2019)
- http-3: <http://collections.vam.ac.uk/item/O93162/roundel-unknown/>
(Erişim Tarihi:18.01.2018)
- http-4: <https://metmuseum.org/art/collection/search/328839>(Erişim Tarihi:10.01.2019)
- http-5: <https://www.orthodoxartsjournal.org/rescuing-the-art-of-ecclesial-embroidery/>
(Erişim Tarihi:22.08.2018)
- http-6: <https://www.britannica.com/art/embroidery>(Erişim Tarihi:26.02.2019)
- http-7: <https://www.vam.ac.uk/articles/arts-and-crafts-an-introduction>
(Erişim Tarihi:13.08.2018)
- http-8: <https://www.vam.ac.uk/articles/how-arts-and-crafts-influenced-fashion>
(Erişim Tarihi:13.08.2018)
- http-9: <http://www.caycezavaglia.com/about/> (Erişim Tarihi:12.06.2018)
- http-10: <http://threadpaperglue.com/>(Erişim Tarihi:23.05.2018)
- http-11: <https://www.textileartist.org/erin-endicott-interview-contemporary-embroidery/>
(Erişim Tarihi:04.08.2018)
- http-12: <https://jessicasorentang.com/about/>(Erişim Tarihi:22.11.2018)
- http-13: <http://www.severija.lt/en/about/about-creation/>(Erişim Tarihi:18.12.2018)
- http-14: <http://www.ullastinawikander.com/About> (Erişim Tarihi:14.05.2019)
- http-15: <https://junmurakoshi.com/works/bloom/> (Erişim Tarihi:11.03.2018)
- http-16: <http://www.vanessayanow.com/2d-explorations-with-embroidery-and-glass>
(Erişim Tarihi:24.01.2019)
- http-17: <http://stefaniaurist.com/embroidered-construction-materials/2016/6/14/2016/6/14/mend> (Erişim Tarihi:09.11.2018)
- http-18: <https://www.moma.org/collection/works/98531>(Erişim Tarihi:16.10.2018)
- http-19: <http://evelinkasikov.com/XXXX-Swatchbook> (Erişim Tarihi:13.01.2019)
- http-20: <https://aheneah.com/about> (Erişim Tarihi:19.02.2019)
- http-21: <https://vimeo.com/133054221> (Erişim Tarihi:07.01.2019)
- http-22: <http://elliotschultz.com/work/embroidered-zoetrope/> Erişim Tarihi:22.09.2018)

http-23: <https://mccollcenter.org/artists-in-residence/aubrey-longley-cook>
(Erişim Tarihi: 15.09.2018)

http-24: <http://www.elizabennett.co.uk/a-womans-work-is-never-done-text/>
(Erişim Tarihi:06.08.2018)

http-25: <http://davidcata.com/> (Erişim Tarihi:25.02.2019)

http-26: <https://www.teeteeheehee.com/about>(Erişim Tarihi:28.02.2019)

http-27: <http://www.beililiu.com/The-Mending-Project>(Erişim Tarihi:17.11.2018)

http-28: <http://www.harriettriddell.com/about-the-artist.html> (Erişim Tarihi:19.11.2018)

http-29: <http://www.beililiu.com/After-All> (Erişim Tarihi:17.11.2018)

http-30: <https://theculturetrip.com/europe/spain/articles/meet-raquel-rodrigo-the-designer-who-is-using-embroidery-to-inject-new-life-into-valencias-streets/>
(Erişim Tarihi:28.12.2018)

http-31: <https://victoriavillasana.com/about/> (Erişim Tarihi:02.09.2018)

http-32: <http://threadfashionandcostume.blogspot.com/2017/04/nguyen-cong-tri.html>
(Erişim Tarihi:01.01.2019)

http-33:https://docs.wixstatic.com/ugd/ed5bfc_46ca752525254772891f87651db1def2.pdf (Erişim Tarihi:26.11.2018)

http-34: <http://www.jongeriusslab.com/work/embroidered-tablecloth>
(Erişim Tarihi:22.02.2019)

http-35: <https://www.stitchedceramics.co.uk/about-1/> (Erişim Tarihi:28.02.2019)

http-36: <https://www.annawesterlund.com/the-author/>(Erişim Tarihi:12.01.2019)

http-37: <https://www.behance.net/gallery/13057785/Embroidery-Pattern>
(Erişim Tarihi:18.01.2019)

http-38: <https://emilybarletta.com/home.html> (Erişim Tarihi:17.01.2019)

http-39: <http://www.guillaumedelvigne.com/#/panier-perce-industreal/>
(Erişim Tarihi:01.03.2019)

http-40: <http://threadsandthrows.tumblr.com/about> (Erişim Tarihi:28.01.2019)

http-41: <http://katherinewheeler.com.au/exhibition-work/> (Erişim Tarihi:01.02.2019)

http-42: <http://www.beccyridsdel.co.uk/> (Erişim Tarihi:12.02.2019)

http-43: <https://www.artinamericamagazine.com/reviews/diem-chau/>
(Erişim Tarihi:29.12.2018)

http-44: <https://www.christianvoltz.com/home.php> (Erişim Tarihi:03.01.2019)

http-45: <http://www.michelletaylorceramicartist.com/about> (Erişim Tarihi:21.12.2018)

http-46: <https://hangingbyathreadembroidery.wordpress.com/about/>
(Erişim Tarihi:30.11.2018)

http-47: <http://www.zoehillyard.com/collections> (Erişim Tarihi:29.11.2018)

http-48: <http://www.mariskahilhorst.com/biografie-mariska-hilhorst.htm>
(Erişim Tarihi:08.01.2019)

http-49: <http://www.nitanathwani.com/ceramic-and-embroidered-fabric-panels.html>
(Erişim Tarihi:13.01.2019)

http-50: <http://www.allroadsdesign.com/about/> (Erişim Tarihi:22.01.2019)

http-51: <https://www.fenellaelms.com/about/> (Erişim Tarihi:01.02.2019)

http-52: <http://www.leandrocano.com/bio-2/> (Erişim Tarihi:13.11.2018)

http-53: <https://www.samy-d.com/about> (Erişim Tarihi:22.12.2018)

http-54: <http://www.aic-iac.org/member/caroline-cheng/> (Erişim Tarihi:28.02.2019)

http-55: <https://anagomez.com.mx/bio/> (Erişim Tarihi:01.03.2019)

http-56: <https://mymodernmet.com/li-xiaofeng-porcelain-dresses/>
(Erişim Tarihi:27.02.2019)

http-57: <https://haozixun.wordpress.com/2014/03/24/part-1%EF%BC%9Aa-brief-biography-of-the-artist-fiona-wong-lai-ching-%E9%BB%83%E9%BA%97%E8%B2%9E/>(Erişim Tarihi:29.12.2018)